వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావుగారు స్మృతి గ్రన్థావలీ

వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావుగారు స్మృతి గ్రన్థావలీ

శాస్త్ర శృఙ్ఖలా

శివసూత్రవార్తికమ్

స్పన్దకారికా

ప్రత్యభిజ్ఞాహృదయమ్

విజ్ఞానభైరవమ్

శివసూత్రవార్తికమ్

ప్రథమ ఉన్మేష

చైతన్యమాత్మా ॥ వార్త్తిక ౧.౧ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

చైతన్యం చిత్క్రియారూపం శివస్య పరమస్య యత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౧ ॥

స్వాతన్త్ర్యమేతదేవాత్మా తతోఽసౌ పరమః శివః ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౨ ॥

అథవా కోఽయమాత్మేతి ప్రష్టోబ్ధయితుం శిశూన్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౩ ॥

నాత్మా దేహో న చ ప్రాణో న మనః ఖం న శూన్యభూః ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౪ ॥

కింతు చైతన్యమేవాత్మేత్యాదిష్టం పరమేష్ఠినా ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౫ ॥

అథ చైతన్యమేవైతదాత్మా స్వాభావికం వపుః ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౬ ॥

విశేషాచోదనాదస్య జగతశ్చేత్యరూపిణః ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౭ ॥

అచేత్యమానం కస్యాపి వపుః కిమపి నో భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౮ ॥

చేత్యమానం తు చిద్రూపతాదాత్మ్యాచ్చిన్మయం భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౯ ॥

ఏవం శివోక్తయా నీత్యా జఙ్గమస్థావరాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౧౦ ॥

చైతన్యమేవ విశ్వస్య స్వరూపం పారమార్థికమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౧౧ ॥
నన్వేవంవిధవిశ్వస్య చైతన్యం చేద్వపుస్తదా ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౧౨ ॥
కథం బన్ధస్య సమ్బన్ధ ఇతి శఙ్కాం వ్యపోహితుమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౧౩ ॥
ప్రశ్లేషాశ్లేషపాఠాభ్యాం సూత్రమాహ మహేశ్వరః ॥ వార్త్తిక ౧.౧:౧౪ ॥]

జ్ఞానం బన్ధః ॥ వార్త్తిక ౧.౨ ॥

[శివసూత్రవార్త్తిక:]
అజ్ఞానమితి తత్రాద్యం చైతన్యస్వాపరరూపిణి ॥ వార్త్తిక ౧.౨:౧ ॥
ఆత్మన్యనాత్మతాజ్ఞానం జ్ఞానం పునరనాత్మని ॥ వార్త్తిక ౧.౨:౨ ॥
దేహాదావాత్మమానిత్వం ద్వయమప్యేతదాణవమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౨:౩ ॥
మలం స్వకల్పితం స్వస్మిన్ బన్ధః స్వేచ్ఛావిభావితః ॥ వార్త్తిక ౧.౨:౪ ॥
కిమాణవమలాత్మైవ బన్ధోఽయం నేత్యుదీర్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౨:౫ ॥]

యోనివర్గః కలాశరీరమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౩ ॥

[శివసూత్రవార్త్తిక:]
యోనిర్భేదప్రథాహేతుర్మాయా వర్గస్తదుత్థితః ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౧ ॥
కలాదిక్షితిపర్యన్తతత్త్వరాశిస్తదాత్మకః ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౨ ॥
మాయీయాఖ్యం మలం తత్తద్భిన్నవేద్యప్రథామయమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౩ ॥
కలేతి కాయమావిశ్య పరిచ్ఛేదకరీ నృణామ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౪ ॥
వ్యాపృతిః పుణ్యపాపాత్మా శరీరం యస్య తత్పునః ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౫ ॥
కార్మం చ మలమేతస్మిన్ ద్వయే బన్ధోఽనువర్తతే ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౬ ॥
ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాయాముక్తమేతన్మలత్రయమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౭ ॥
స్వాతన్త్ర్యహానిర్బోధస్య స్వాతన్త్ర్యస్యాప్యబోధతా ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౮ ॥
ద్విధాణవం మలమిదం స్వస్వరూపాపహారతః ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౯ ॥

భిన్నవేద్యప్రథాత్రైవ మాయీయం జన్మభోగదమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౧౦ ॥

కర్తృబోధే కార్మం తు మాయాశక్త్యైవ తత్త్రయమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౧౧ ॥

ఇత్యథైషాం మలానాం తు బన్ధకత్వం నిరూప్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౩:౧౨ ॥]

జ్ఞానాధిష్ఠానం మాతృకా ॥ వార్త్తిక ౧.౪ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

అపూర్ణమన్యతారూపం భిన్నవేద్యప్రథాత్మకమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧ ॥

శుభాశుభాత్మకాశేషకర్మసంస్కారవిగ్రహమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౨ ॥

త్రివిధం మలముక్తం యత్తదేవ జ్ఞానముచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౩ ॥

న సోఽస్తి ప్రత్యయో లోకే యః శబ్దానుగమాదృతే ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౪ ॥

అనువిద్ధమివ జ్ఞానం సర్వం శబ్దేన గమ్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౫ ॥

ఇత్యుక్తనీత్యా జ్ఞానస్య వివిధస్యాస్య మాతృకా ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౬ ॥

అకారాదిక్షకారాన్తపఞ్చాశద్వర్ణవిగ్రహా ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౭ ॥

శివాదిక్షితిపర్యన్తతత్త్వగ్రామప్రసూతిభూః ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౮ ॥

కరన్ధ్రచితిమధ్యస్థా బ్రహ్మపాశావలమ్బికాః ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౯ ॥

పీఠేశ్వర్యో మహాఘోరా మోహయన్తి ముహుర్ముహుః ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౦ ॥

ఇతి శ్రీతిమిరోద్ఘాటప్రోక్తనీత్యనుసారతః ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౧ ॥

స్వరాదివర్గాధిష్ఠాతృమాతృచక్రపరిష్కృతా ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౨ ॥

అపూర్ణోఽహమహం పూర్ణోఽహం కృశోఽహం కృశేతరః ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౩ ॥

ఇతి శబ్దానువేధేన శోకహర్షాదికారికా ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౪ ॥

అధిష్ఠానమధిష్ఠాత్రీ తదధిష్ఠానతో నృణామ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౫ ॥

అలబ్ధాన్తర్ముఖస్వాత్మవిశ్రాన్తీని నిరన్తరమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౬ ॥

బహిర్ముఖాని జ్ఞానాని కథ్యన్తే బన్ధహేతవః ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౭ ॥

అథేదృగ్బన్ధసమ్బన్ధప్రశమోపాయ ఉచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౮ ॥

పరమోపేయవిశ్రాన్తిసతత్త్వః పరమేష్ఠినా ॥ వార్త్తిక ౧.౪:౧౯ ॥]

ఉద్యమో భైరవః ॥ వార్త్తిక ౧.౫ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

యోఽయం విమర్శరూపాయాః ప్రసరన్త్యాః స్వసంవిదః ॥ వార్త్తిక ౧.౫:౧ ॥

ఝటిత్యుచ్చలనాకారప్రతిభోన్మజ్జనాత్మకః ॥ వార్త్తిక ౧.౫:౨ ॥

ఉద్యమోఽన్తఃపరిస్పన్దః పూర్ణాహమ్భావనాత్మకః ॥ వార్త్తిక ౧.౫:3 ॥

స ఏవ సర్వశక్తీనాం సామరస్యాదశేషతః ॥ వార్త్తిక ౧.౫:౪ ॥

విశ్వతో భరితత్వేన వికల్పానాం విభేదినామ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౫:౫ ॥

అలం కవలనేనాపీత్యన్వర్థాదేవ భైరవః ॥ వార్త్తిక ౧.౫:౬ ॥

అథేదృగ్భైరవాపత్తేర్భన్ధప్రశమకారణాత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౫:౭ ॥

వ్యుత్థానం చ భవేచ్చాన్తభేదాభాసమితీర్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౫:౮ ॥]

శక్తిచక్రసంధానే విశ్వసంహారః ॥ వార్త్తిక ౧.౬ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

యోఽయముక్తః స్వసంవిత్తేరుద్యమో భైరవాత్మకః ॥ వార్త్తిక ౧.౬:౧ ॥

అస్యాస్తి మహతీ శక్తిరతిక్రాన్తక్రమాక్రమా ॥ వార్త్తిక ౧.౬:౨ ॥

నిఃశేషనిజచిచ్ఛక్తిచక్రాక్రమణలమ్పటా ॥ వార్త్తిక ౧.౬:3 ॥

రిక్తారిక్తోభయాకారాప్యనేతద్రూపిణీ పరా ॥ వార్త్తిక ౧.౬:౪ ॥

యయైవ స్వాత్మచిద్వృత్తౌ ప్రమేయోల్లాసనాదితః ॥ వార్త్తిక ౧.౬:౫ ॥

పరప్రమాతృవిశ్రాన్తిపర్యన్తస్పన్దరూపయా ॥ వార్త్తిక ౧.౬:౬ ॥

సృష్టిస్థితిలయానాఖ్యాభాసశక్తిప్రసారణాత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౬:౭ ॥

ప్రపఞ్చవిషయం చఞ్చత్పఞ్చకృత్యం ప్రపఞ్చితమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౬:౮ ॥

తయా ప్రసారితస్యాస్య శక్తిచక్రస్య యత్పునః ॥ వార్త్తిక ౧.౬:౯ ॥

సంధానమాన్తరామ్నాయామ్నాతక్రమవిమర్శనమ్ ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౦ ॥
తస్మిన్ సత్యస్య విశ్వస్య కాలాగ్న్యాదికలావధేః ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౧ ॥
సంహారః స్యాత్స్వసంవిత్తివహ్నిసద్భావలక్షణః ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౨ ॥
ఏవం స్వసంవిత్కాలాగ్నిప్లుష్టభేదస్య యోగినః ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౩ ॥
న స్యాత్సమాధివ్యుత్థానభేదః కోఽపీతి కథ్యతే ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౪ ॥
జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తభేదే తుర్యాభోగసమ్భవః ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౫ ॥
ఉద్యమో భైరవ ఇతి ప్రోక్తరూపం స్ఫురద్వపుః ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౬ ॥
తుర్యం నామ పరం ధామ తదాభోగశ్చమత్క్రియా ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౭ ॥
భేదేఽపి జాగ్రదాదీనాం యోగినస్తస్య సమ్భవః ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౮ ॥
అనుస్యూతిః పరానన్దరూపా స్యాదితి శిష్యతే ॥ వార్తిక ౧.౬:౧౯ ॥
జాగ్రదాదిత్రయం సూత్రత్రయేణ లక్ష్యతే క్రమాత్ ॥ వార్తిక ౧.౬:౨౦ ॥]

జ్ఞానం జాగ్రత్ ॥ వార్తిక ౧.౭ ॥
స్వప్నో వికల్పాః ॥ వార్తిక ౧.౮ ॥
అవివేకో మాయా సౌషుప్తమ్ ॥ వార్తిక ౧.౯ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]
జ్ఞానం బాహ్యాక్షజం జాగ్రత్సర్వసాధారణార్థకమ్ ॥ వార్తిక ౧.౯:౧ ॥
స్వప్నః స్యాత్త్రైవ సమ్ప్రోక్తో వికల్పాః స్వాత్మసమ్భవాః ॥ వార్తిక ౧.౯:౨ ॥
అవివేకో నిజాఖ్యాతిర్మాయా మోహస్తదాత్మకః ॥ వార్తిక ౧.౯:౩ ॥
సౌషుప్తం యోగినామేతత్త్రితయం ధారణాదికమ్ ॥ వార్తిక ౧.౯:౪ ॥
ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాయాం జాగరాద్యపి లక్షితమ్ ॥ వార్తిక ౧.౯:౫ ॥
శూన్యే బుద్ధ్యాద్యభావాత్మన్యహంతాకర్తృతాపదే ॥ వార్తిక ౧.౯:౬ ॥
అస్ఫుటారూపసంస్కారమాత్రిణి జ్ఞేయశూన్యతా ॥ వార్తిక ౧.౯:౭ ॥
సాక్షాణామాన్తరీ వృత్తిః ప్రాణాదిప్రేరికా మతా ॥ వార్తిక ౧.౯:౮ ॥

జీవనాఖ్యాథవా ప్రాణేऽహంతా పుర్యష్టకాత్మికా ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౯ ॥

తావన్మాత్రస్థితౌ ప్రోక్తం సౌషుప్తం ప్రలయోపమమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౦ ॥

సవేద్యమపవేద్యం చ మాయామలయుతాయుతమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౧ ॥

మనోమాత్రపథేऽప్యక్షవిషయత్వేన విభ్రమాత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౨ ॥

స్పష్టావభాసా భావానాం సృష్టిః స్వప్నపదం మతమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౩ ॥

సర్వాక్షగోచరత్వేన యా తు బాహ్యతయా స్థిరా ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౪ ॥

సృష్టిః సాధారణీ సర్వప్రమాత్ణాం స జాగరః ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౫ ॥

ఇతి విస్తరతః ప్రోక్తే లోకయోగ్యనుసారతః ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౬ ॥

జాగరాదిత్రయేऽముష్మిన్నవధానేన జాగ్రతః ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౭ ॥

శక్తిచక్రానుసంధానాద్విశ్వసంహారకారణాత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౮ ॥

తుర్యాభోగమయాభేదఖ్యాతిరఖ్యాతిహారిణీ ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౧౯ ॥

స్ఫురత్యవిరతం యస్య స తద్ధారాధిరోహతః ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౨౦ ॥

తుర్యాతీతమయం యోగీ ప్రోక్తచైతన్యమామృశన్ ॥ వార్త్తిక ౧.౯:౨౧ ॥]

త్రితయభోక్తా వీరేశః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

జాగరాదిత్రయం ప్రోక్తశక్తిచక్రానుసంధితః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౧ ॥

తుర్యానన్దరసాసారాచ్ఛురితం భేదవర్జనాత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౨ ॥

ఆనన్దరసనిర్మగ్నం పరమం వ్యోమ భావయన్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౩ ॥

త్రితయస్యాస్య యో భోక్తా చమత్కర్తా స యోగిరాట్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౪ ॥

త్రిషు ధామసు యద్భోగ్యం భోక్తా యశ్చ ప్రకీర్తితః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౫ ॥

విద్యాత్తదుభయం యస్తు స భుఞ్జానో న లిప్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౬ ॥

ఇత్యుక్తనిష్ప్రతిద్వన్ద్విసంవిత్సామ్రాజ్యవైభవః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౭ ॥

చిద్ఘనః స్వాత్మవిజ్ఞానపరమానన్దనిర్భరః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౮ ॥

వీరేశో యేన వీరాణాం భేదగ్రసనకారిణామ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౯ ॥
అన్తర్బహిర్విసరతామిన్ద్రియాణామధీశ్వరః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౧౦ ॥
కిమస్య పరచిత్తత్త్వారోహవిశ్రాన్తిసూచికాః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౧౧ ॥
భూమికాః సన్త్యయం యాభిర్యాతి సర్వోత్తరాం స్థితిమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౧౨ ॥
ఇత్యన్తేవాసిహృచ్ఛఙ్కాశాన్త్యై సన్తీత్యుదీర్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౦:౧౩ ॥]

విస్మయో యోగభూమికాః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౧ ॥
[శివసూత్రవార్తికః]
యథా సాతిశయానన్దే కస్యచిద్విస్మయో భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౧:౧ ॥
తథాస్య యోగినో నిత్యం తత్తద్వేద్యావలోకనే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౧:౨ ॥
నిఃసామాన్యపరానన్దానుభూతిస్తిమితేన్ద్రియే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౧:౩ ॥
పరే స్వాత్మన్యతృప్త్యైవ యదాశ్చర్యం స విస్మయః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౧:౪ ॥
స ఏవ ఖలు యోగస్య పరతత్త్వైక్యరూపిణః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౧:౫ ॥
భూమికాస్తత్క్రమారోహపరవిశ్రాన్తిసూచికాః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౧:౬ ॥
ఊర్ధ్వదృగ్విస్మయవద్యోగభూమికారూఢచేతసః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౧:౭ ॥]

ఇచ్ఛా శక్తిరుమా కుమారీ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨ ॥
[శివసూత్రవార్తికః]
పరభైరవతాం యుక్త్యా సమాపన్నస్య శాశ్వతీమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౧ ॥
తస్యైవ యోగినో యేచ్ఛా శక్తిః సైవ భవత్యుమా ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౨ ॥
పరా భట్టారికా సైవ కుమారీతి ప్రకీర్తితా ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౩ ॥
సదాశివాదిక్షిత్యన్తవిశ్వసర్గాదిలీలయా ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౪ ॥
కుమారీ కుం మహామాయాభూమిం మారయతీత్యపి ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౫ ॥
కుమారీ చోపభోగ్యాస్య యోగినో భైరవాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౬ ॥

కుమారీ నాన్యభోగ్యా చ భోక్త్రైకాత్మ్యేన తిష్ఠతి ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౭ ॥

ఉమా కుమారీ సంత్యక్తసర్వాసఙ్గా మహేశితుః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౮ ॥

ఆరాధనపరా తద్వదిచ్ఛా శక్తిస్తు యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౯ ॥

అయమేవ స్ఫుటః పాఠో దృష్టోఽనుత్తరదైశికైః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౧౦ ॥

వ్యాఖ్యాతశ్చ పరైః శక్తితమేతిపఠనాత్పునః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౧౧ ॥

ప్రకర్షో వ్యాకృతోఽముష్యాః శక్తేర్జ్ఞానక్రియాత్మతః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౧౨ ॥

ఏవమీదృక్ప్రభావేచ్ఛాశక్తియుక్తస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౨:౧౩ ॥]

దృశ్యం శరీరమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

యద్యద్దృశ్యమశేషం తచ్ఛరీరం తస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧ ॥

అహమిత్యపృథక్త్వేన పతివత్ప్రతిభాసనాత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౨ ॥

శరీరం దేహధీప్రాణశూన్యరూపం ఘటాదివత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౩ ॥

దృశ్యమేవాస్య పశువద్దృష్టృత్వేన న భాసతే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౪ ॥

ఏవం దేహే చ బాహ్యే చ సర్వత్రైవాస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౫ ॥

మయూరాణ్డరసన్యాయాత్ప్రతిపత్తిరభేదినీ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౬ ॥

దృశ్యం శరీరతామేతి శరీరం చాపి దృశ్యతామ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౭ ॥

ఇత్యుక్తం యోగినో యత్తన్న దుర్ఘటమితీర్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౮ ॥

హృదయే చిత్తసంఘట్టాద్దృశ్యస్వాపదర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౯ ॥

హృదయం తద్విజానీయాద్విశ్వస్యాయతనం మహత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౦ ॥

ఇత్యుక్తనీత్యా హృదయం విశ్వవిశ్రాన్తిభిత్తిభూః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౧ ॥

స్వసంవిత్తత్ర సంఘట్టశ్చిత్తస్య చలతః సతః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౨ ॥

తదైకాత్మ్యపరామర్శజాగరూకస్వభావతా ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౩ ॥

తస్మాద్దృశ్యస్య విశ్వస్య నీలదేహాదిరూపిణః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౪ ॥

స్వాపస్యైతదభావస్య శూన్యస్యాపి చ దర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౫ ॥

స్వాఙ్గరూపేషు భావేషు ప్రమాతా కథ్యతే పతిః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౬ ॥

ఇతి శ్రీప్రత్యభిజ్ఞోక్తనీత్యా పత్యురివ ప్రభోః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౭ ॥

స్వాఙ్గకల్పతయా తస్య యథావత్ప్రథనం భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౮ ॥

ఉక్తేఽప్యేవం ప్రమేయేఽస్మిన్నుపాయాన్తరముచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౩:౧౯ ॥]

శుద్ధతత్త్వసంధానాద్వాపశుశక్తిః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౪ ॥

[శివసూత్రవార్త్తికః]

శుద్ధం తత్త్వం పరం వస్తు యత్తత్పరశివాత్మకమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౪:౧ ॥

తత్సంధానం ప్రపఞ్చస్య తన్మయత్వేన భావనమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౪:౨ ॥

తేనైవ యస్య పశ్వాఖ్యా బన్ధశక్తిర్న విద్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౪:౩ ॥

తత్సదాశివవత్సోఽపి విశ్వస్య జగతః పతిః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౪:౪ ॥

శుద్ధతత్త్వానుసంధానవత ఏవాస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౪:౫ ॥]

వితర్క ఆత్మజ్ఞానమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౫ ॥

[శివసూత్రవార్త్తికః]

వితర్కః ప్రోక్తసంధానధ్వస్తబన్ధస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౫:౧ ॥

విశ్వాత్మా శివ ఏవాహమస్మీత్యర్థవిచిన్తనమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౫:౨ ॥

ఏతదేవ స్ఫురద్రూపమాత్మనో జ్ఞానముచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౫:౩ ॥

కిం చాస్య ప్రోక్తవైతర్కస్వాత్మవిజ్ఞానశాలినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౫:౪ ॥]

లోకానన్దః సమాధిసుఖమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬ ॥

[శివసూత్రవార్త్తికః]

లోక్యం లోకయితా చేతి లోకశ్చేత్యచిదాత్మని ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬:౧ ॥

తత్తద్రూపతయా తస్మిం లోకే స్ఫురతి యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬:౨ ॥
గ్రాహ్యగ్రాహకసంవిత్తిః సామాన్యా సర్వదేహినామ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬:3 ॥
యోగినాం తు విశేషోఽయం సమ్బన్ధే సావధానతా ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬:౪ ॥
ఇత్యుక్తనీత్యా తత్సర్వమహమిత్యనుసంహితేః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬:౫ ॥
ఆనన్దో యో భవత్యన్తస్తత్సమాధిసుఖం స్మృతమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬:౬ ॥
యత్సమాధిసుఖం తస్య స్వాత్మారామస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬:౭ ॥
తదేవ లోకే లోకానామానన్దోఽన్తర్విచిన్వతామ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬:౮ ॥
విభూతియోగమేతస్య దర్శయత్యథ యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౬:౯ ॥]

శక్తిసంధానే శరీరోత్పత్తిః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౭ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]
ఇచ్ఛా శక్తిరుమేత్యాదిసూత్రోక్తా శక్తిరస్య యా ॥ వార్త్తిక ౧.౧౭:౧ ॥
సంధానే యోగినస్తస్యాస్తన్మయీభావనే సతి ॥ వార్త్తిక ౧.౧౭:౨ ॥
తద్వశాత్తత్తదిచ్ఛార్హశరీరోత్పత్తిరిష్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౭:3 ॥
అన్యాశ్చ సిద్ధయస్తస్య సమ్భవన్తీత్యుదీర్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౭:౪ ॥]

భూతసంధానభూతపృథక్త్వవిశ్వసంఘట్టాః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౮ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]
భూతానాం దేహధీప్రాణశూన్యానాం గ్రాహకాత్మనామ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౮:౧ ॥
గ్రాహ్యాణాం స్థావరాణాం చ సంధానం పరిపోషణమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౮:౨ ॥
పృథక్త్వమథ విశ్లేషో వ్యాధ్యాదిక్లేశశాన్తయే ॥ వార్త్తిక ౧.౧౮:3 ॥
విశ్వస్య దేశకాలాదివిప్రకృష్టస్య యత్పునః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౮:౪ ॥
సంఘట్టశ్చక్షురాద్యక్షప్రత్యక్షీకరణాదికమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౧౮:౫ ॥
ఏతత్సర్వం భవేచ్ఛక్తిసంధానే సతి యోగినః ॥ వార్త్తిక ౧.౧౮:౬ ॥

యదా పరిమితాః సిద్ధీరనిచ్ఛన్ పునరిచ్ఛతి ॥ వార్తి_క ౧.౧౮:౭ ॥

విశ్వాత్మతాప్రథారూపాం పరాం సిద్ధిం తదాస్య తు ॥ వార్తి_క ౧.౧౮:౮ ॥]

శుద్ధవిద్యోదయాచ్చక్రేశత్వసిద్ధిః ॥ వార్తి_క ౧.౧౯ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

వైశ్వాత్మ్యప్రథనాకాఙ్క్షీ సంధత్తే శక్తిమాత్మనః ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౧ ॥

యదా యోగీ తదా తస్య సదాశివపదస్పృశః ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౨ ॥

ఈశ్వరో బహిరున్మేషో నిమేషోఽన్తః సదాశివః ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౩ ॥

సామానాధికరణ్యం చ సద్విద్యాహమిదంధియోః ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౪ ॥

ఇతి నీత్యా జగత్సర్వమహమేవేతి యా మతిః ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౫ ॥

సా శుద్ధా నిర్మలా విద్యా తదీయాదుదయాత్స్ఫుటమ్ ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౬ ॥

ఉన్మజ్జనాత్స చిచ్ఛక్తిమాత్మనో నిత్యమామృశేత్ ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౭ ॥

యదా యోగీ తదా తస్య చక్రేశత్వమనుత్తరమ్ ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౮ ॥

మాహేశ్వర్యం సమావేశోత్కర్షాత్సిధ్యతి యోగినః ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౯ ॥

విశ్వాత్మకతదుత్తీర్ణస్వాత్మారామత్వమేవ సః ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౧౦ ॥

ఇచ్ఛతి స్వచ్ఛచిద్రూపో యదా యోగీ తదాస్య తు ॥ వార్తి_క ౧.౧౯:౧౧ ॥]

మహాహ్రదానుసంధానాన్మన్త్రవీర్యానుభవః ॥ వార్తి_క ౧.౨౦ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

పరా భట్టారికా సంవిదిచ్ఛాశక్తిపురఃసరమ్ ॥ వార్తి_క ౧.౨౦:౧ ॥

స్థూలప్రమేయపర్యన్తం వమన్తీ విశ్వమాన్తరమ్ ॥ వార్తి_క ౧.౨౦:౨ ॥

ప్రమాత్రన్తర్బహీరూపహృషీకవిషయాత్మనామ్ ॥ వార్తి_క ౧.౨౦:౩ ॥

ఖేచర్యాదిప్రవాహాణాం బాహ్యాభ్యన్తరరూపిణామ్ ॥ వార్తి_క ౧.౨౦:౪ ॥

ప్రవర్తకత్వాత్స్వచ్ఛత్వగమ్భీరత్వాదిధర్మతః ॥ వార్తి_క ౧.౨౦:౫ ॥

మహాహ్రదో జగద్వ్యాపీ దేశకాలాద్యగోచరః ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౬ ॥

అన్తస్తస్యానుసంధానాత్తాదాత్మ్యస్యావమర్శనాత్ ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౭ ॥

అకారాదిక్షకారాన్తశబ్దరాశిప్రథాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౮ ॥

క్షిత్యాదిశివపర్యన్తతత్త్వాన్తఃక్షోభకారిణః ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౯ ॥

మన్త్రవీర్యస్య సర్వేషాం మన్త్రాణాం ప్రాణరూపిణః ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౦ ॥

పరాహంతాపరామర్శమయస్యానుభవః స్ఫుటమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౧ ॥

అఖిలం వాచకం వాచ్యమహమిత్యవమర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౨ ॥

యోగినః సావధానస్య భవతీత్యేవ శిష్యతే ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౩ ॥

స్ఫుటీకరోమి సంక్షేపాత్తత్ప్రమేయం పురోదితమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౪ ॥

మహాహ్రద ఇతి ప్రోక్తా శక్తిర్భగవతీ పరా ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౫ ॥

అనుసంధానమిత్యుక్తం తత్తాదాత్మ్యవిమర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౬ ॥

మన్త్రవీర్యమితి ప్రోక్తం పూర్ణాహంతావిమర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౭ ॥

తదీయోఽనుభవస్తస్య స్ఫురణం స్వాత్మనః స్ఫుటమ్ ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౮ ॥

ఇతి శ్రీశామ్భవోపాయప్రకాశనపరాయణః ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౧౯ ॥

ఉన్మేషః ప్రథమః సమ్యక్స్వరూపోన్మేషలక్షణః ॥ వార్త్తిక ౧.౨౦:౨౦ ॥]

శివసూత్ర, ద్వితీయ ఉన్మేష

చిత్తం మన్త్రః ॥ వార్త్తిక ౨.౧ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

చేత్యతేఽనేన పరమం స్వాత్మతత్త్వం విమృశ్యతే ॥ వార్త్తిక ౨.౧:౧ ॥

ఇతి చిత్తం స్ఫురత్తాత్మప్రాసాదాదివిమర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౧:౨ ॥

తదేవ మన్త్ర్యతే గుప్తమభేదేన విమృశ్యతే ॥ వార్త్తిక ౨.౧:౩ ॥

స్వస్వరూపమనేనేతి మన్త్రస్తేనాస్య దైశికైః ॥ వార్త్తిక ౨.౧:౪ ॥

పూర్ణాహంతానుసంధ్యాత్మస్ఫూర్జన్మననధర్మతా ॥ వార్త్తిక ౨.౧:౫ ॥

సంసారక్షయకృత్త్రాణధర్మతా చ నిరుచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౨.౧:౬ ॥

తన్మన్త్రదేవతామర్శప్రాప్తతత్సామరస్యకమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౧:౭ ॥

ఆరాధకస్య చిత్తం చ మన్త్రస్తద్ధర్మయోగతః ॥ వార్త్తిక ౨.౧:౮ ॥

అస్య చోక్తస్య మన్త్రస్య మననత్రాణధర్మిణః ॥ వార్త్తిక ౨.౧:౯ ॥]

ప్రయత్నః సాధకః ॥ వార్త్తిక ౨.౨ ॥

[శివసూత్రవార్త్తిక:]

ఉక్తమన్త్రానుసంధానావష్టమ్భోద్యన్తృతాత్మకః ॥ వార్త్తిక ౨.౨:౧ ॥

ప్రయత్నోఽన్తఃస్వసంరమ్భః స ఏవ ఖలు సాధకః ॥ వార్త్తిక ౨.౨:౨ ॥

యతో మన్త్రయితుర్మన్త్రదేవతైక్యప్రదః స్మృతః ॥ వార్త్తిక ౨.౨:3 ॥

ఈదృక్సాధకసాధ్యస్య మన్త్రస్య ప్రథమోదితమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౨:౪ ॥

వీర్యం విస్తరతః సమ్యగ్వర్ణ్యతేఽథ సలక్షణమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౨:౫ ॥]

విద్యాశరీరసత్తా మన్త్రరహస్యమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.3 ॥

[శివసూత్రవార్త్తిక:]

విద్యేతి పరమాద్వైతసమ్ప్వేదనరూపిణీ ॥ వార్త్తిక ౨.3:౧ ॥

శరీరం యస్య భగవాన్ శబ్దరాశిః స ఉచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౨.3:౨ ॥

తస్య సత్తా సమస్తాధ్వపూర్ణాహంతాస్వరూపిణీ ॥ వార్త్తిక ౨.3:3 ॥

స్ఫురత్తా సైవ మన్త్రాణాం మననత్రాణధర్మిణామ్ ॥ వార్త్తిక ౨.3:౪ ॥

గుప్తార్థతాయా జననం రహస్యమితి కథ్యతే ॥ వార్త్తిక ౨.3:౫ ॥

ఏతచ్ఛ్రీక్షేమరాజేన తన్త్రసారాత్సముద్ధృతైః ॥ వార్త్తిక ౨.3:౬ ॥

సంవాదైః సంమతైః సమ్యగ్వర్ణితం నిజవృత్తిగైః ॥ వార్త్తిక ౨.3:౭ ॥

సమ్యగేవంవిధం మన్త్రవీర్యం యేషాం యథాతథమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.3:౮ ॥

మహాహ్రదానుసంధానప్రకారావేదితం త్వపి ॥ వార్త్తిక ౨.3:౯ ॥

ఇచ్ఛయైవ మహేశస్య హృదయంగమతాం దృఢమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.3:౧౦ ॥
న గచ్ఛత్యథ తుచ్ఛాయాం చిత్తం సిద్ధౌ ప్రరోహతి ॥ వార్త్తిక ౨.3:౧౧ ॥
బిన్దునాదాదిజాతాయాం తేషాం తు మితయోగినామ్ ॥ వార్త్తిక ౨.3:౧౨ ॥]

గర్భే చిత్తవికాసోఽవిశిష్టవిద్యాస్వప్నః ॥ వార్త్తిక ౨.౪ ॥

[శివసూత్రవార్త్తికః]
గర్భోఽఖ్యాతిర్మహామాయా తన్మయే సిద్ధిసంచయే ॥ వార్త్తిక ౨.౪:౧ ॥
వికాసో నామ చిత్తస్య తావన్మాత్రే కృతార్థతా ॥ వార్త్తిక ౨.౪:౨ ॥
సైవావిశిష్టా విద్యేతి కించిజ్జ్ఞత్వస్వరూపిణీ ॥ వార్త్తిక ౨.౪:3 ॥
అశుద్ధవిద్యా సా స్వప్నో వికల్పప్రత్యయాత్మకః ॥ వార్త్తిక ౨.౪:౪ ॥
ఆగతా అపి తాః సిద్ధీః ఖలీకృత్య యదా పునః ॥ వార్త్తిక ౨.౪:౫ ॥
అవష్టభ్నాత్యసౌ యోగీ పరాం సిద్ధిం తదాశ్నుతే ॥ వార్త్తిక ౨.౪:౬ ॥]

విద్యాసముత్థానే స్వాభావికే ఖేచరీ శివావస్థా ॥ వార్త్తిక ౨.౫ ॥

[శివసూత్రవార్త్తికః]
విద్యాయాః ప్రాక్సమాఖ్యాతరూపాయాః శంకరేచ్ఛయా ॥ వార్త్తిక ౨.౫:౧ ॥
స్వాభావికే సముత్థానే సముల్లాసే స్వభావజే ॥ వార్త్తిక ౨.౫:౨ ॥
ఉన్మజ్జనే సతి క్షుద్రసిద్ధిమజ్జనతత్పరే ॥ వార్త్తిక ౨.౫:3 ॥
అవస్థా యా శివస్యాన్తరవస్థాతురభేదినీ ॥ వార్త్తిక ౨.౫:౪ ॥
స్ఫురత్తా సైవ సమ్పూర్ణస్వానన్దోచ్ఛలనాత్మికామ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౫:౫ ॥
ముదం రాతీత్యతో ముద్రా ఖేచరీ చ నభశ్చరీ ॥ వార్త్తిక ౨.౫:౬ ॥
వ్యజ్యతే యోగినో విశ్వగ్విశ్వోత్తీర్ణస్వరూపిణః ॥ వార్త్తిక ౨.౫:౭ ॥
ఏవంప్రభావయోర్వీర్యాసాదనే మన్త్రముద్రయోః ॥ వార్త్తిక ౨.౫:౮ ॥]

గురురుపాయః ॥ వార్తి_క ౨.౬ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

సమ్యగ్జ్ఞానక్రియాప్రాణమన్త్రముద్రాయథాస్థితిమ్ ॥ వార్తి_క ౨.౬:౧ ॥

గృణాత్యుపదిశత్యర్థం తద్వీర్యం చేత్యతో గురుః ॥ వార్తి_క ౨.౬:౨ ॥

స ఏవ మన్త్రముద్రాణాం వీర్యవ్యాప్తిప్రకాశనాత్ ॥ వార్తి_క ౨.౬:3 ॥

ఉపాయః కథ్యతే సాక్షాదుపేయం పరమం ప్రతి ॥ వార్తి_క ౨.౬:౪ ॥

యద్వా గురుః పరా శక్తిరీశ్వరానుగ్రహాత్మికా ॥ వార్తి_క ౨.౬:౫ ॥

అవకాశప్రదానేన సైవ యాయాదుపాయతామ్ ॥ వార్తి_క ౨.౬:౬ ॥

స గురుర్మత్సమః ప్రోక్తో మన్త్రవీర్యప్రకాశకః ॥ వార్తి_క ౨.౬:౭ ॥

ఆదిమాన్త్యవిహీనాస్తు మన్త్రాః స్యుః శరదభ్రవత్ ॥ వార్తి_క ౨.౬:౮ ॥

గురోర్లక్షణమేతావదాదిమాన్త్యం చ వేదయేత్ ॥ వార్తి_క ౨.౬:౯ ॥

ఇతి శ్రీమాలినీశాస్త్రసిద్ధాతన్త్రోక్తవైభవాత్ ॥ వార్తి_క ౨.౬:౧౦ ॥

అకృత్రిమాహమామర్శస్వరూపాద్యన్తవేదకాత్ ॥ వార్తి_క ౨.౬:౧౧ ॥

పరమేష్ఠిసమాత్తస్మాత్పరమోపాయతో గురోః ॥ వార్తి_క ౨.౬:౧౨ ॥]

మాతృకాచక్రసంబోధః ॥ వార్తి_క ౨.౭ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

మన్త్రముద్రానుసంధానసంతతోద్యుక్తచేతసః ॥ వార్తి_క ౨.౭:౧ ॥

భవత్యుక్తగురోః ప్రీతాత్సాధకస్యేతి శిష్యతే ॥ వార్తి_క ౨.౭:౨ ॥

అథాద్యాస్తిథయః సర్వే స్వరా బిన్ద్వవసానగాః ॥ వార్తి_క ౨.౭:3 ॥

తదన్తః కాలయోగేన సోమసూర్యౌ ప్రకీర్తితౌ ॥ వార్తి_క ౨.౭:౪ ॥

పృథివ్యాదీని తత్త్వాని పురుషాన్తాని పఞ్చసు ॥ వార్తి_క ౨.౭:౫ ॥

క్రమాత్కాదిషు వర్గేషు మకారాన్తేషు సువ్రతే ॥ వార్తి_క ౨.౭:౬ ॥

వాయ్వగ్నిసలిలేన్ద్రాణాం ధారణానాం చతుష్టయమ్ ॥ వార్తి_క ౨.౭:౭ ॥

తదూర్ధ్వే శాది విఖ్యాతం పురస్తాద్బ్రహ్మపఞ్చకమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౮ ॥

అమూలా తత్క్రమాజ్జ్ఞేయా క్షాన్తా సృష్టిరుదాహృతా ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౯ ॥

సర్వేషాం చైవ మన్త్రాణాం విద్యానాం చ యశస్విని ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౦ ॥

ఇయం యోనిః సమాఖ్యాతా సర్వతన్త్రేషు సర్వదా ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౧ ॥

ఇతి శ్రీత్రీశికాశాస్త్రప్రోక్తన్యాయేన మాతృకా ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౨ ॥

అకారాదివిసర్గాన్తస్వరషోడశగర్భిణీ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౩ ॥

అత ఏవాదిబిన్ద్వన్తదశపఞ్చతిథిక్రమా ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౪ ॥

తదాత్మకతదుత్తీర్ణబిన్దుద్వన్ద్వవిభూషితా ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౫ ॥

అత ఏవ జగత్సర్వం సృజత్యన్తరనుత్తరే ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౬ ॥

తత్పఞ్చదశకస్యాన్తరుద్ధృతైః పఞ్చభిః స్వరైః ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౭ ॥

అ ఇ ఉ ఋ ళ విన్యాసైః కాదిమాన్తం చ వాచకమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౮ ॥

క్షిత్యాదిపురుషాన్తం చ వాచ్యం తత్త్వకదమ్బకమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౧౯ ॥

పఞ్చపఞ్చకభేదేన పఞ్చపఞ్చవిజృమ్భితమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౦ ॥

బహిశ్చానుత్తరాదేవ సృజతీ విశ్వమీదృశమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౧ ॥

వాయ్వగ్నిసలిలేన్ద్రాణాం క్రమాద్య ర ల వాత్మనామ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౨ ॥

అనుత్తరేచ్ఛోన్మేషాఖ్యత్రితయాన్యోన్యసంధితః ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౩ ॥

కించానుత్తరషణ్ఠాఖ్యద్వయసంధివశాదపి ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౪ ॥

ఉత్థితానాం కలావిద్యామాయారాగాభిధాయినామ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౫ ॥

స్వరూపగోపనాత్సర్వకర్తృత్వాద్యపసారతః ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౬ ॥

ఖణ్డితస్య పశోః కించిత్కర్తృత్వాదిప్రదాయినామ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౭ ॥

మాయోర్ధ్వశుద్ధవిద్యాదితత్త్వారోహనిరోధనాత్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౮ ॥

మూలాదధోఽవరోహస్య నిరోధాచ్చ త్రిశఙ్కువత్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౨౯ ॥

మధ్యే సంస్థాపితస్యాస్య ధారణాద్ధారణాత్మనామ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౦ ॥

యతిస్తు భావాభావానాం వ్యవస్థోదయదాయినీ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౧ ॥

కాలోఽపి తాం మహామాయాం స్వతన్త్రామనువర్తతే ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౨ ॥
ఇత్యుక్త్యా కాలనియతియుక్తత్వాత్షడ్విధాత్మనామ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౩ ॥
స్ఫారయన్తీ వపుః పశ్చాత్తదూర్ధ్వం శాదిపఞ్చకమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౪ ॥
సద్యోజాతాదికేశానపర్యన్తబ్రహ్మవిగ్రహమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౫ ॥
సూక్ష్మరూపమహీవారివహ్నివాయునభోమయమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౬ ॥
క్రమేణ శుద్ధవిద్యేశసాదశక్తిశివాత్మకమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౭ ॥
విస్ఫారయన్తీ స్వాన్తఃస్థం విసర్గకలయా బహిః ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౮ ॥
కాదిసాన్తాక్షరాన్తస్థః క్షకారోఽప్యన్తిమో యతః ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౩౯ ॥
అతోఽకారహకారాభ్యామహమిత్యపృథక్తయా ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౪౦ ॥
ప్రపంచం శివశక్తిభ్యాం క్రోడీకృత్య ప్రకాశతే ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౪౧ ॥
అస్యాస్త్వేవంప్రభావాయాశ్చక్రం యత్తదిహోదితమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౪౨ ॥
అనుత్తరేచ్ఛోన్మేషాదిస్పన్దశక్తికదమ్బకమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౪౩ ॥
తత్సంబోధశ్చిదానన్దఘనస్వాత్మానుసంహితిః ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౪౪ ॥
అథేదృఙ్మాతృకాచక్రసంబోధోద్బోధితాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౨.౭:౪౫ ॥]

శరీరం హవిః ॥ వార్త్తిక ౨.౮ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]
శూన్యం ధీః ప్రాణ ఇత్యేతత్సృజ్యతే క్షీయతేఽపి చ ॥ వార్త్తిక ౨.౮:౧ ॥
స్థైర్యమస్తి పరం దేహాపేక్షయా న తు తత్త్వతః ॥ వార్త్తిక ౨.౮:౨ ॥
ఇత్యుక్తనీత్యా శూన్యాదేః ప్రమాతా త్వస్య భిత్తిభూః ॥ వార్త్తిక ౨.౮:౩ ॥
శరీరం స్థూలసూక్ష్మాది చిదగ్నౌ పరయోగినః ॥ వార్త్తిక ౨.౮:౪ ॥
హూయమానం హవిః ప్రోక్తం తన్మాతృత్వనిమజ్జనాత్ ॥ వార్త్తిక ౨.౮:౫ ॥
పరిపూర్ణప్రకాశాత్మప్రమాత్రున్మజ్జనప్రదాత్ ॥ వార్త్తిక ౨.౮:౬ ॥
ఏవం శరీరహవ్యేన జ్వలదోద్బోధోర్ధ్వరోచిషః ॥ వార్త్తిక ౨.౮:౭ ॥]

జ్ఞానమన్నమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౯ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

జ్ఞానం బన్ధ ఇతి ప్రోక్తం యత్రాప్యుక్తత్పరయోగినః ॥ వార్త్తిక ౨.౯:౧ ॥

అనాత్మన్యాత్మతాజ్ఞప్తిరన్నం గ్రస్యత ఇత్యతః ॥ వార్త్తిక ౨.౯:౨ ॥

కిం చ యద్యత్రప్రకాశాత్మస్వరూపామర్శనాత్మకమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౯:3 ॥

జ్ఞానం తత్పరమాహ్లాదకారిత్వాదన్నముచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౨.౯:౪ ॥

యదా త్వవహితః శశ్వద్యోగీ నైవం భవత్యసౌ ॥ వార్త్తిక ౨.౯:౫ ॥

తదా జ్ఞానవతోఽప్యస్య సమాధానావలేపతః ॥ వార్త్తిక ౨.౯:౬ ॥]

విద్యాసంహారే తదుత్థస్వప్నదర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౧౦ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

విద్యేతి జ్ఞానవిస్ఫారరూపా యా తు పురోదితా ॥ వార్త్తిక ౨.౧౦:౧ ॥

శుద్ధవిద్యాథ సంహారేఽనుత్థానేఽస్యా నిమజ్జనే ॥ వార్త్తిక ౨.౧౦:౨ ॥

తదుత్థస్య క్రమేణాఽఽచ్ఛద్విద్యాసంహారజన్మనః ॥ వార్త్తిక ౨.౧౦:3 ॥

స్వప్నస్య భేదనిష్ఠస్య వికల్పౌఘస్య దర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౨.౧౦:౪ ॥

ఉన్మజ్జనం భవత్యస్య ప్రాగ్వ్యాఖ్యాతోత్తమాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౨.౧౦:౫ ॥

అవధానేఽవలిప్తస్య సాధకస్యేతి శిష్యతే ॥ వార్త్తిక ౨.౧౦:౬ ॥

ఇతి ద్వితీయ ఉన్మేషః శాక్తోపాయప్రకాశకః ॥ వార్త్తిక ౨.౧౦:౭ ॥]

శివసూత్ర, తృతీయ ఉన్మేష

ఆత్మా చిత్తమ్ ॥ వార్త్తిక 3.౧ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

విశేషభోగ్యశబ్దాదివాసనావేశరూపితమ్ ॥ వార్త్తిక 3.౧:౧ ॥

తత్తదధ్యవసాయాదివ్యాపారకరణోన్ముఖమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౨ ॥

సత్త్వాదివృత్త్యవష్టమ్భి బుద్ధ్యహంకృన్మనోమయమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౩ ॥

చిత్తం తత్రోక్తచైతన్యస్వరూపానవమర్శనాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౪ ॥

తత్తత్కర్మానుసారేణ నానాయోనీరనువ్రజత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౫ ॥

అతతీత్యత ఏవాత్మా తతః సోఽణుః ప్రకీర్తితః ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౬ ॥

ఆత్మనశ్చాతనం నాస్తి సంవిదేకస్వరూపిణః ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౭ ॥

అతశ్చైతన్యమాత్మేతి ధీక్రియాత్మకమాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౮ ॥

విశ్వస్వభావభూతం తత్తాత్త్వికం రూపమీరితమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౯ ॥

ఇదానీమేతదీయేన స్వాతన్త్ర్యేణావభాసితాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౧౦ ॥

సంకోచాదణుతాయోగాచ్చిత్తమాత్మేతి లక్షితమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౧౧ ॥

ఇతి పూర్వాపరాదేశవైషమ్యం నాస్తి కించన ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౧౨ ॥

అస్య చిత్తస్వరూపస్య దేహాదేరాత్మనస్త్వణోః ॥ వార్త్తిక ౩.౧:౧౩ ॥]

జ్ఞానం బన్ధః ॥ వార్త్తిక ౩.౨ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

అన్తః సుఖాదిసంవేద్యవ్యవసాయాదివృత్తిమత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౧ ॥

బహిస్తద్యోగ్యనీలాదిదేహాదివిషయోన్ముఖమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౨ ॥

భేదాభాసాత్మకం చాస్య జ్ఞానం బన్ధోఽణురూపిణః ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౩ ॥

తత్పాశితత్వాదేవాసావణుః సంసరతి ధ్రువమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౪ ॥

జ్ఞానం ప్రకాశకం లోకే ఆత్మా చైవ ప్రకాశకః ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౫ ॥

అనయోరపృథగ్భావాజ్జ్ఞానీ జ్ఞానే ప్రకాశతే ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౬ ॥

ఇత్యుక్తనీత్యా జ్ఞానం చ స్వస్వరూపప్రకాశకమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౭ ॥

ఆత్మవత్తత్కథం తస్య బన్ధకత్వప్రసఞ్జితా ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౮ ॥

ఇత్యాశఙ్క్యాహ యద్యేవం ప్రసన్నాత్పరమేశ్వరాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౯ ॥

ప్రత్యభిజ్ఞా భవత్యేషా తదా సత్యం త్వదీరితమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౧౦ ॥
తన్మాయాశక్తితో నైష విమర్శోఽస్య యదా తదా ॥ వార్త్తిక ౩.౨:౧౧ ॥]

కలాదీనాం తత్త్వానామవివేకో మాయా ॥ వార్త్తిక ౩.౩ ॥
[శివసూత్రవార్తికః]
అన్తరన్తఃస్ఫురత్కించిత్కర్తృత్వాదిప్రదాయినామ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩:౧ ॥
కలాదిక్షితిపర్యన్తతత్త్వానాం కఞ్చుకాత్మనామ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩:౨ ॥
పుర్యష్టకమయత్వేన స్థూలదేహాదిరూపతః ॥ వార్త్తిక ౩.౩:౩ ॥
స్థితానామవివేకస్తేష్వాత్మత్వేనానుసంహితిః ॥ వార్త్తిక ౩.౩:౪ ॥
సైవ సమ్మోహినీ మాయా తత్త్వాఖ్యాతిమయం జగత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩:౫ ॥
అతశ్చైతజ్జన్యమాయాప్రశమాయాస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౩:౬ ॥]

శరీరే సంహారః కలానామ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪ ॥
[శివసూత్రవార్తికః]
మహాభూతాత్మకే స్థూలే సూక్ష్మే పుర్యష్టకాత్మని ॥ వార్త్తిక ౩.౪:౧ ॥
మూలాదిసమనాన్తే చ శరీరే యోగినః పరే ॥ వార్త్తిక ౩.౪:౨ ॥
కలానాం తత్ర భాగానాం కార్యాణాం కారణే నిజే ॥ వార్త్తిక ౩.౪:౩ ॥
సంహారః సంవిదేకాగ్నిసద్భావో లయచిన్తయా ॥ వార్త్తిక ౩.౪:౪ ॥
దాహాద్యామర్శయుక్త్యా వా ధ్యాతవ్య ఇతి శిష్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౪:౫ ॥
ఏవం ధ్యానాభిధానో యః సంహారోపాయ ఈరితః ॥ వార్త్తిక ౩.౪:౬ ॥
ఏవమేతత్ప్రధానాంశ్చ ప్రాణాయామపురఃసరాన్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪:౭ ॥
అన్యాన్ సమాధిపర్యన్తానుపాయాన్ దర్శయత్యసౌ ॥ వార్త్తిక ౩.౪:౮ ॥]

నాడీసంహారభూతజయభూతకైవల్యభూతపృథక్త్వాని ॥ వార్త్తిక ౩.౫ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

భావనీయాని యుక్తేన సాధకేనేతి శిష్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౧ ॥

ప్రాణాదివాహినాడీనాం సంహారః ప్రాణసంయమాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౨ ॥

రేచకాదిక్రమోత్పాదాదుదానదహనాత్మని ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౩ ॥

మధ్యనాడ్యాం విలీనత్వాపాదనం తన్మయత్వతః ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౪ ॥

భూతానాం భూజలాదీనాం జయో యః స ఉదీర్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౫ ॥

వాయవీ ధారణాఙ్గుష్ఠే ఆగ్నేయీ నాభిమధ్యతః ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౬ ॥

మాహేయీ కణ్ఠదేశే తు వారుణీ ఘణ్టికాశ్రితా ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౭ ॥

ఆకాశధారణా మూర్ధ్ని సర్వసిద్ధికరీ స్మృతా ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౮ ॥

ఇతి స్వచ్ఛన్దశాస్త్రోక్తధారణాభిర్వశీకృతిః ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౯ ॥

భూతేభ్యః కిల కైవల్యం చిత్తప్రత్యాహృతిస్తతః ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౧౦ ॥

పృథక్త్వం తదనాలిప్తస్వచ్ఛస్వాత్మైకరూపతా ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౧౧ ॥

భూతసంధాన ఇత్యాదిసూత్రోక్తం యత్ఫలం పురా ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౧౨ ॥

అప్రయత్నేన సాధ్యం తచ్ఛామ్భవోపాయశాలినః ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౧౩ ॥

ఆణవోపాయసాధ్యం తు యత్నేనేతి విశిష్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౧౪ ॥

ఇత్యేవం దేహశుద్ధ్యాద్యైః సమాధ్యన్తైశ్చ యా భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౧౫ ॥

సిద్ధిః సా మోహవరణాన్నాత్మజ్ఞానాదితీర్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౫:౧౬ ॥]

మోహావరణాత్సిద్ధిః ॥ వార్త్తిక ౩.౬ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

మోహో విమోహినీ మాయా తత్కృతావరణాత్కిల ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧ ॥

పూర్వోక్తధారణాద్యుక్త్యా సిద్ధిః పరిమితా భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౨ ॥

తత్తత్తత్త్వోపభోగాత్మా న త్వస్య పరచిత్ప్రథా ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౩ ॥

వినష్టమోహావేశస్య సమాధౌ చాగ్రతః పునః ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౪ ॥

మధ్యమం ప్రాణమాశ్రిత్య ప్రాణాపానపథాన్తరమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౫ ॥

ఆలమ్బ్య జ్ఞానశక్తిం చ తత్స్థం చైవాసనం లభేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౬ ॥

ప్రాణాదిస్థూలభావం తు త్యక్త్వా సూక్ష్మమథాన్తరమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౭ ॥

సూక్ష్మాతీతం తు పరమం స్పన్దనం లభ్యతే యతః ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౮ ॥

ప్రాణాయామః స ఉద్దిష్టో యస్మాన్న చ్యవతే పునః ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౯ ॥

శబ్దాదిగుణవృత్తిర్యా చేతసా హ్యనుభూయతే ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౦ ॥

త్యక్త్వా తాం పరమం ధామ ప్రవిశేత్తత్స్వచేతసా ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౧ ॥

ప్రత్యాహార ఇతి ప్రోక్తో భవపాశనికృన్తనః ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౨ ॥

ధీగుణాన్ సమతిక్రమ్య నిర్ధ్యేయం చావ్యయం విభుమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౩ ॥

ధ్యాత్వా ధ్యేయం స్వసంవేద్యం ధ్యానం తచ్చ విదుర్బుధాః ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౪ ॥

ధారణా పరమాత్మత్వం ధార్యతే యేన సర్వదా ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౫ ॥

ధారణా సా వినిర్దిష్టా భవబన్ధవినాశినీ ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౬ ॥

స్వపరస్థేషు భూతేషు జగత్యస్మిన్ సమానధీః ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౭ ॥

శివోఽహమద్వితీయోఽహం సమాధిః స పరః స్మృతః ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౮ ॥

ఇత్యేవం మృత్యుజిత్తన్త్రభట్టారకనిరూపితైః ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౧౯ ॥

ప్రాణసంయమనారమ్భైః సమాధ్యన్తైః క్రమైరపి ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౨౦ ॥

పరతత్త్వసమావేశో భవత్యేవేతి కథ్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౬:౨౧ ॥]

మోహజయాదనన్తాభోగాత్సహజవిద్యాజయః ॥ వార్త్తిక ౩.౭ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

మోహో మాయా నిజాఖ్యాతిస్తజ్జయాత్తత్పరాభవాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౭:౧ ॥

ఉద్యమార్కోత్థితోఽనన్తః సంస్కారప్రశమావధిః ॥ వార్త్తిక ౩.౭:౨ ॥

ఆభోగో యస్య విస్తార ఈదృశాద్దర్శితాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౩.౭:౩ ॥

భవేత్సహజవిద్యాయా జయో లాభో యోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౭:౪ ॥

ఏవం మోహజయోపాత్తశుద్ధవిద్యామహోదయః ॥ వార్త్తిక ౩.౭:౫ ॥]

జాగ్రద్ద్వితీయకరః ॥ వార్త్తిక ౩.౮ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

భక్త్వైవం సహజాం విద్యాం తదేకత్వావలమ్బనే ॥ వార్త్తిక ౩.౮:౧ ॥

జాగరూకః సదా యోగీ జాగ్రదిత్యయముచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౮:౨ ॥

సంపూర్ణాహంవిమర్శాత్మస్వాహంతాపేక్షయా జగత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౮:౩ ॥

ద్వితీయమిదమాకారం కరో యస్య స్వదీధితిః ॥ వార్త్తిక ౩.౮:౪ ॥

తథాభూతో భవత్యేష స్వకరీభూతవిష్టపః ॥ వార్త్తిక ౩.౮:౫ ॥

ఈదృశోఽయం సదా స్వాత్మవిమర్శావేశితాశయః ॥ వార్త్తిక ౩.౮:౬ ॥]

నర్తక ఆత్మా ॥ వార్త్తిక ౩.౯ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

నృత్యత్యన్తఃపరిచ్ఛన్నస్వస్వరూపావలమ్బనాః ॥ వార్త్తిక ౩.౯:౧ ॥

స్వేచ్ఛయా స్వాత్మచిద్భిత్తౌ స్వపరిస్పన్దలీలయా ॥ వార్త్తిక ౩.౯:౨ ॥

జాగరాస్వప్నసౌషుప్తరూపాస్తాస్తాః స్వభూమికాః ॥ వార్త్తిక ౩.౯:౩ ॥

ఆభాసయతి యత్తస్మాదాత్మా నర్తక ఉచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౯:౪ ॥

ఏవంవిధజగన్నాట్యనర్తకస్యాస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౯:౫ ॥

భూమికాగ్రహణస్థానం రఙ్గమాహ జగద్గురుః ॥ వార్త్తిక ౩.౯:౬ ॥]

రఙ్గోఽన్తరాత్మా ॥ వార్త్తిక ౩.౧౦ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

రజ్యతేఽస్మిన్ జగన్నాట్యక్రీడాకౌతుకినాత్మనా ॥ వార్త్తిక ౩.౧౦:౧ ॥

ఇతి రఙ్గోఽన్తరాత్మేతి జీవః పుర్యష్టకాత్మకః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౦:౨ ॥

యోగీ కృతపదస్తత్ర స్వేన్ద్రియస్పన్దలీలయా ॥ వార్త్తిక 3.౧౦:3 ॥
సదాశివాదిక్షిత్యన్తజగన్నాట్యం ప్రకాశయేత్ ॥ వార్త్తిక 3.౧౦:౪ ॥
దేహాన్తరఙ్గే రఙ్గేఽస్మిన్నృత్యతః స్వాన్తరాత్మని ॥ వార్త్తిక 3.౧౦:౫ ॥]

ప్రేక్షకాణీన్ద్రియాణి ॥ వార్త్తిక 3.౧౧ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]
ప్రేక్షకాణీతి సంసారనాట్యప్రాకట్యకృద్వపుః ॥ వార్త్తిక 3.౧౧:౧ ॥
చక్షురాదీన్ద్రియాణ్యన్తశ్చమత్కుర్వన్తి యోగినః ॥ వార్త్తిక 3.౧౧:౨ ॥
ఇత్యేవం ప్రేక్షకీభూతస్వాక్షచక్రస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక 3.౧౧:3 ॥]

ధీవశాత్సత్త్వసిద్ధిః ॥ వార్త్తిక 3.౧౨ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]
ధీస్తాత్త్వికస్వచిద్రూపవిమర్శకుశలా మతిః ॥ వార్త్తిక 3.౧౨:౧ ॥
తద్వశాదేవ సత్త్వస్య స్పన్దస్యాన్తర్వివర్తినః ॥ వార్త్తిక 3.౧౨:౨ ॥
స్ఫురత్తారూపిణః సిద్ధిరభివ్యక్తిః స్ఫుటం భవేత్ ॥ వార్త్తిక 3.౧౨:3 ॥
ఏవం నిజస్ఫురత్తాత్మసత్త్వాసాదనవైభవాత్ ॥ వార్త్తిక 3.౧౨:౪ ॥]

సిద్ధః స్వతన్త్రభావః ॥ వార్త్తిక 3.౧3 ॥

[శివసూత్రవార్తికః]
సిద్ధః సమ్పన్న ఏవాస్య భవేత్పరమయోగినః ॥ వార్త్తిక 3.౧3:౧ ॥
స్వతన్త్రభావః సహజజ్ఞత్వకర్తృత్వలక్షణః ॥ వార్త్తిక 3.౧3:౨ ॥
స్వాతన్త్ర్యం వశినో విశ్వస్వవశీకరణక్షమమ్ ॥ వార్త్తిక 3.౧3:3 ॥
స్వతన్త్రభావ ఏవాస్య స్వానన్దభరితాత్మనః ॥ వార్త్తిక 3.౧3:౪ ॥]

యథా తత్ర తథాన్యత్ర ॥ వార్తి_క ౩.౧౪ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

యత్ర స్వాభావికే దేహే స్ఫుటీభూతా స్వతన్త్రతా ॥ వార్తి_క ౩.౧౪:౧ ॥

యథా తత్ర తథాన్యత్ర దేహే భవతి యోగినః ॥ వార్తి_క ౩.౧౪:౨ ॥

స్ఫుటీభవతి యుక్తస్య పూర్ణాహంతాస్వరూపిణీ ॥ వార్తి_క ౩.౧౪:౩ ॥

న చైవమప్యుదాసీనేన భావ్యం యోగినాపి తు ॥ వార్తి_క ౩.౧౪:౪ ॥]

బీజావధానమ్ ॥ వార్తి_క ౩.౧౫ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

స్ఫురత్తాత్మా పరా శక్తిర్బీజం విశ్వస్య కారణమ్ ॥ వార్తి_క ౩.౧౫:౧ ॥

తత్రావధానం చిత్తస్య భూయోభూయో నివేశనమ్ ॥ వార్తి_క ౩.౧౫:౨ ॥

యోగినా సావధానేన కర్తవ్యమితి శిష్యతే ॥ వార్తి_క ౩.౧౫:౩ ॥

ఏవంవిధో మహాయోగీ పరశక్త్యవధానవాన్ ॥ వార్తి_క ౩.౧౫:౪ ॥]

ఆసనస్థః సుఖం హ్రదే నిమజ్జతి ॥ వార్తి_క ౩.౧౬ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

ఆస్యతే స్థీయతే యస్మిన్నైకాత్మ్యేనేతి చాసనమ్ ॥ వార్తి_క ౩.౧౬:౧ ॥

శాక్తం బలం యత్తత్రస్థస్తదేవాన్తః పరామృశన్ ॥ వార్తి_క ౩.౧౬:౨ ॥

యోగీ పరిహృతధ్యానధారణాదిపరిశ్రమః ॥ వార్తి_క ౩.౧౬:౩ ॥

ఖేచర్యాదిమహాస్రోతోవాహప్రసరకారణే ॥ వార్తి_క ౩.౧౬:౪ ॥

స్వచ్ఛత్వాదిగుణైర్యుక్తే స్వానన్దభరితే హ్రదే ॥ వార్తి_క ౩.౧౬:౫ ॥

సంప్లుతేదంపదద్వీపే సమ్పూర్ణే సంవిదర్ణవే ॥ వార్తి_క ౩.౧౬:౬ ॥

నిరస్తసకలోపాయో నిమజ్జతి యథాసుఖమ్ ॥ వార్తి_క ౩.౧౬:౭ ॥

దేహాదిబ్రోడనేనైవ తన్మయీభవతి స్ఫుటమ్ ॥ వార్తి_క ౩.౧౬:౮ ॥

ఇత్యేవమాణవోపాయాసాదితాన్మోహనిర్జయాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧౬:౯ ॥
ఉన్మజ్జచ్ఛుద్ధవిద్యాత్మశాక్తావేశప్రకర్షతః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౬:౧౦ ॥
ఆత్మీకృతపరానన్దహ్రదగాఢావగాహనాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧౬:౧౧ ॥
ప్రస్ఫురచ్ఛామ్భవావశవైభవః సాధకోత్తమః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౬:౧౨ ॥]

స్వమాత్రానిర్మాణమాపాదయతి ॥ వార్త్తిక ౩.౧౭ ॥
[శివసూత్రవార్త్తిక:]
స్వస్య సమ్బన్ధినీ మాత్రా చైతన్యస్యోక్తరూపిణః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౭:౧ ॥
ఆశ్యానతా మితాత్మాంశో గ్రాహ్యగ్రాహకలక్షణః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౭:౨ ॥
నిర్మాణాపాదనం తస్యా నిర్మితత్వేన దర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౧౭:౩ ॥
సమ్పాదయతి యోగీన్ద్రో యథేష్టం స్పష్టమిచ్ఛయా ॥ వార్త్తిక ౩.౧౭:౪ ॥
ఏవమీదృశశక్త్యుత్థవిశ్వరూపస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౭:౫ ॥
పునర్జన్మాదిసమ్బన్ధో న కశ్చిదితి కథ్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౧౭:౬ ॥]

విద్యావినాశే జన్మవినాశః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౮ ॥
[శివసూత్రవార్త్తిక:]
విద్యేతి సహజా తస్యా అవినాశః సదోదయః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౮:౧ ॥
తేనైవాజ్ఞానసహకృత్తత్తత్కర్మానుషఙ్గిణః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౮:౨ ॥
దేహప్రాణమనీషాదిసముదాయస్య జన్మనః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౮:౩ ॥
వినాశో మూలవిధ్వంసో భవత్యస్యేతి శిష్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౧౮:౪ ॥
యదా తు శుద్ధవిద్యాయాః స్వరూపం తస్య మజ్జతి ॥ వార్త్తిక ౩.౧౮:౫ ॥
తదా తన్మోహనాయైవ సముత్తిష్ఠన్తి శక్తయః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౮:౬ ॥]

కవర్గాదిషు మాహేశ్వర్యాద్యాః పశుమాతరః ॥ వార్త్తిక ౩.౧౯ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

కవర్గాదిషు తిష్ఠన్త్యస్తదధిష్ఠాతృతాం గతాః ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౧ ॥

మాహేశ్వర్యాదికాః ప్రోక్తకరన్ధ్రచితిమధ్యగాః ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౨ ॥

పశూన్ ప్రమాత్ ॥

ఆవిశ్య తత్తత్ప్రత్యయభూమిషు ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౩ ॥

తత్తచ్ఛబ్దానువేధేన మోహనాత్పశుమాతరః ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౪ ॥

ఆవృణ్వానా నిజం రూపం చిదానన్దఘనాత్మకమ్ ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౫ ॥

అతిమానం వివృణ్వానాః శరీరాదౌ జడేఽపి చ ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౬ ॥

పశువత్సాధకమపి ప్రమత్తం మోహయన్త్యమూః ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౭ ॥

తస్మాద్భావ్యం సదానేన సావధానేన యోగినా ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౮ ॥

ఉక్తం సామాన్యతో జ్ఞానాధిష్ఠానం మాతృకేత్యతః ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౯ ॥

ఇదం తు ప్రాప్తతత్త్వోఽపి ప్రమాద్యన్ సాధకః పునః ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౧౦ ॥

పశ్వధిష్ఠానభూతాభిర్మోహ్యతే మాతృభిస్త్వితి ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౧౧ ॥

యత ఏవమతః శుద్ధవిద్యా ప్రాప్తాపి యుక్తిభిః ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౧౨ ॥

బహ్వీభిః సా పునర్మోఢ్యాద్యథాస్య న వినశ్యతి ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౧౩ ॥

తథా సర్వాస్వవస్థాసు యుక్తో భూయాదితీర్యతే ॥ వార్త్_క ౩.౧౯:౧౪ ॥]

త్రిషు చతుర్థం తైలవదాసేచ్యమ్ ॥ వార్త్_క ౩.౨౦ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

త్రిష్వితి ప్రోక్తరూపేషు జాగరాదిషు తైలవత్ ॥ వార్త్_క ౩.౨౦:౧ ॥

చతుర్థమితి పూర్వోక్తం శుద్ధవిద్యాప్రథాత్మకమ్ ॥ వార్త్_క ౩.౨౦:౨ ॥

తుర్యం ధామ సదాసేచ్యం యథా స్యాత్తన్మయం త్రయమ్ ॥ వార్త్_క ౩.౨౦:౩ ॥

యథా తైలం క్రమాత్స్వీయమాశ్రయం వ్యాప్నుయాత్తథా ॥ వార్త్_క ౩.౨౦:౪ ॥

ఆద్యన్తకోట్యోః స్ఫురతా జాగరాదేః పరిస్ఫుటమ్ ॥ వార్త్_క ౩.౨౦:౫ ॥

తుర్యానన్దరసేనార్ద్రీకుర్యాన్మధ్యదశామపి ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౬ ॥

జాగ్రదిత్యాదిసూత్రేణ పూర్వముద్యమవత్తయా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౭ ॥

శక్తిచక్రానుసంధానశాలినః పరయోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౮ ॥

స్వరసప్రసరజ్జాగ్రత్స్వప్నసౌషుప్తభూమిషు ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౯ ॥

ఉదీరితః స్వతోనిర్యత్తుర్యప్రసరసమ్భవః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౧౦ ॥

త్రితయేత్యాదిసూత్రేణ శామ్భవోపాయసాధితాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౧౧ ॥

హఠపాకక్రమాజ్జాగ్రత్స్వప్నసౌషుప్తసంహృతిః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౧౨ ॥

దర్శితానేన సూత్రేణ త్వాణవోపాయయుక్తితః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౧౩ ॥

దలకల్పతయాస్థాయి జాగ్రదాదిపదత్రయమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౧౪ ॥

సిఞ్చేత్తుర్యరసేనేతి విశేషః సముదీరితః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౧౫ ॥

అత్రోపాయం పునశ్చాహ తుర్యామృతనిషేచనే ॥ వార్త్తిక ౩.౨౦:౧౬ ॥]

మగ్నః స్వచిత్తేన ప్రవిశేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౧ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

ప్రాణాయామాదికం త్యక్త్వా స్థూలోపాయం వికల్పకమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౧:౧ ॥

అవికల్పకరూపేణ స్వచిత్తేన స్వసంవిదా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౧:౨ ॥

అన్తర్ముఖపరామర్శచమత్కారరసాత్మనా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౧:౩ ॥

మగ్నస్తుర్యరసేనాత్ర స్వదేహాదిప్రమాతృతామ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౧:౪ ॥

మజ్జనేన ప్రశమయన్ ప్రవిశేత్తత్సమావిశేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౧:౫ ॥

ఇత్థం పరపదావిష్టబుద్ధేర్వస్తుస్వభావతః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౧:౬ ॥

యదా భూయః ప్రసరణం యోగినో జాయతే తదా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౧:౭ ॥]

ప్రాణసమాచారే సమదర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౨ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

ప్రాణస్య ప్రస్ఫురచ్ఛాక్తసౌరభావేశసంస్కృతః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౨:౧ ॥
సమ్యగ్వికసితాశేషగ్రన్థ్యవష్టమ్భధీబలాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౨:౨ ॥
ఈషద్బహిర్మన్దమన్దం చారే ప్రసరణే సతి ॥ వార్త్తిక ౩.౨౨:౩ ॥
సమం చిన్మూర్ధ్వనాత్మత్వాత్సర్వదాభేదదర్శనమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౨:౪ ॥
సంవేదనం భవత్యర్థాత్సర్వావస్థాసు యోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౨:౫ ॥
తుర్యావష్టమ్భతో లభ్యం తుర్యాతీతమనామృశన్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౨:౬ ॥
పూర్వాపరాత్మనోః కోట్యోః సంవేద్యే తుర్యమాత్రకే ॥ వార్త్తిక ౩.౨౨:౭ ॥
ఆస్తే యోగీ తదాముష్య తావన్మాత్రేణ తుష్యతః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౨:౮ ॥]

మధ్యేఽవరప్రసవః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౩ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]
పూర్వస్యామపరస్యాం చ కోటౌ తుర్యనిషేవిణః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౩:౧ ॥
అవధానేఽవలిప్తస్య కదాచిత్తస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౩:౨ ॥
మధ్యాయామవరోఽశ్రేష్ఠః కుత్సితః సర్గ ఆపతేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౩:౩ ॥
వ్యుత్థానాత్మా తతో యోగీ సావధానః సదా భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౩:౪ ॥
అవరప్రసవే వృత్తే హ్యేవం మధ్యపదే పునః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౩:౫ ॥
తుర్యావష్టమ్భరసతస్తుర్యాతీతం పరామృశేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౩:౬ ॥]

మాత్రాస్వప్రత్యయసంధానే నష్టస్య పునరుత్థానమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౪ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]
మాత్రాః పదార్థాః రూపాద్యాస్తాస్స్వేభిశ్చక్షురాదిభిః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౪:౧ ॥
అక్షైః స్వప్రత్యయో నామ తత్తత్స్వగ్రాహ్యవేదనమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౪:౨ ॥
సంధానం తు సమస్తం తదహమిత్యనుసంహితిః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౪:౩ ॥
అముష్మిన్ సతి నష్టాయ హారితస్యోక్తవర్గతః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౪:౪ ॥

తుర్యస్య పునరుత్థానం భూయ ఉన్మజ్జనం భవేత్ ॥ వార్త్తిక ३.౨౪:౫ ॥

తద్దైక్యసమ్ప్రత్ప్యూర్ణత్వం యోగీన్ద్రస్యేతి శిష్యతే ॥ వార్త్తిక ३.౨౪:౬ ॥

ఏవముద్యత్సమావేశప్రకర్షః సాధకర్షభః ॥ వార్త్తిక ३.౨౪:౭ ॥]

శివతుల్యో జాయతే ॥ వార్త్తిక ३.౨౫ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

తుర్యాభ్యాసప్రకర్షేణ తుర్యాతీతాత్మకం పదమ్ ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:౧ ॥

సమ్ప్రాప్తః సాధకః సాక్షాత్సర్వలోకాన్తరాత్మనా ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:౨ ॥

శివేన చిన్మయస్వచ్ఛస్వచ్ఛదానన్దశాలినా ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:3 ॥

తుల్యోఽవిగలనాద్దేహకలాయా గలనే శివః ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:౪ ॥

అర్జితం దీక్షయా దగ్ధం భవిష్యన్తి యమాదిభిః ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:౫ ॥

యేనేదం సాధితం యత్ర తదుక్త్యా వినివర్తతే ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:౬ ॥

అనేకభావికం కర్మ దగ్ధం బీజమివాగ్నినా ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:౭ ॥

భవిష్యదపి సంరుద్ధం యేనేదం తద్ధి భోగతః ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:౮ ॥

ఇత్యుక్తనీత్యా ప్రారబ్ధప్రాప్తభోగోపభోగభూః ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:౯ ॥

కలేవరస్థితిస్తస్య కర్తవ్యేత్యుపదిశ్యతే ॥ వార్త్తిక ३.౨౫:౧౦ ॥]

శరీరవృత్తిర్వ్రతమ్ ॥ వార్త్తిక ३.౨౬ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

ఏవం పూర్వోక్తయా నీత్యా శివతుల్యస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ३.౨౬:౧ ॥

శశ్వచ్చివాత్మకస్వాత్మసపర్యాతత్పరాత్మనః ॥ వార్త్తిక ३.౨౬:౨ ॥

అన్తరుల్లసదచ్ఛాచ్ఛభక్తిపీయూషపోషితమ్ ॥ వార్త్తిక ३.౨౬:3 ॥

భవత్పూజోపయోగాయ శరీరమిదమస్తు మే ॥ వార్త్తిక ३.౨౬:౪ ॥

ఇతి లోకోత్తరశ్రీమదుత్పలప్రోక్తయా దిశా ॥ వార్త్తిక ३.౨౬:౫ ॥

శివభక్తిసుధాపూర్ణే శరీరే వృత్తిరస్య యా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౬:౬ ॥
వ్రతమేతదనుష్ఠేయం న తుచ్ఛం తస్య ధారణమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౬:౭ ॥
ఏవంవిధస్య తస్యాస్య యా యా స్వాలాపరూపిణీ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౬:౮ ॥]

కథా జపః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭ ॥
[శివసూత్రవార్తికః]
మహామన్త్రమయం నౌమి రూపం తే స్వచ్ఛశీతలమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౧ ॥
అపూర్వామోదసుభగం పరామృతరసోల్బణమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౨ ॥
ఇతి శ్రీప్రత్యభిజ్ఞాకృద్దైశికప్రోక్తయా దిశా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౩ ॥
అకృత్రిమాహమామర్శమయస్వాత్మావమర్శినః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౪ ॥
యా యా స్వైరాభిలాపాత్మా కథా యాథార్థ్యవాదినః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౫ ॥
భూయోభూయః పరే భావే భావనా భావ్యతే హి యా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౬ ॥
జపః సోఽత్ర స్వయం నాదో మన్త్రాత్మా జప్య ఈదృశః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౭ ॥
షట్శతాని దివారాత్రం సహస్రాణ్యేకవింశతిః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౮ ॥
జపో దేవ్యాః సముద్దిష్టః సులభో దుర్లభో జడైః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౯ ॥
ఇత్యుక్తనీత్యా సా సర్వస్వాత్మేశామర్శసమ్పదః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౧౦ ॥
జనిపాలనధర్మత్వాజ్జప ఇత్యభిధీయతే ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౧౧ ॥
అథేదృగ్విధయోగీన్ద్రవిషయాపి చ యా కథా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౧౨ ॥
జపః సోఽపి జనస్యోక్తో జనిపాలనయోగతః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౧౩ ॥
అథ చాస్యోచ్యతే చర్యా మర్యాదానువిధాయినీ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౭:౧౪ ॥]

దానమాత్మజ్ఞానమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮ ॥
[శివసూత్రవార్తికః]
ప్రోక్తచైతన్యరూపస్య సాక్షాత్కరణమాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౧ ॥

యత్తజ్జ్ఞానం తదేవాస్య దానం యత్నేన దీయతే ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౨ ॥

పరిపూర్ణం స్వరూపం స్వం దీయతే ఖణ్డ్యతే భిదా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౩ ॥

దాయతే శోధ్యతే రూపమాత్మీయం దీయతే పునః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౪ ॥

రక్ష్యతే ప్రత్యభిజ్ఞాతః శివాత్మా స్వస్వభావతా ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౫ ॥

దీయతే చేతి యత్నేన స్వాత్మజ్ఞానమనుత్తరమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౬ ॥

కృపయా స్వాత్మశిష్యేభ్యస్తదనేనైవ దీయతే ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౭ ॥

ఏవం సమ్యగ్వ్రతం ప్రోక్తం జపం చర్యా చ పాలయన్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౮ ॥

శివతుల్యః సదా స్వాత్మశివారాధనతత్పరః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౯ ॥

అయమేవ మహాయోగీ మహామన్త్రధురంధరః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౧౦ ॥

అన్తేవాసిజనస్యాన్తస్తత్త్వతస్తత్త్వబోధకః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౧౧ ॥

ఇత్యాహ భగవానీశో నిత్యానుగ్రహకారకః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౮:౧౨ ॥]

యోఽవిపస్థో జ్ఞాహేతుశ్చ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

అవీన్ పశుజనాన్ పాతీత్యవిపం శక్తిమణ్డలమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౧ ॥

మాహేశ్వర్యాదికం ప్రోక్తం కవర్గాద్యధిదైవతమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౨ ॥

అధితిష్ఠతి యః స్వైరమవిపస్థః స ఉచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౩ ॥

జానాతీత్యఖిలం తజ్జ్ఞా జ్ఞానశక్తిరుదీర్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౪ ॥

తస్యా హేతుస్తయా శిష్యాన్ ప్రతిబోధయితుం క్షమః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౫ ॥

అన్యస్తు శక్తిచక్రేణ పరతన్త్రీకృతత్వతః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౬ ॥

స్వాత్మన్యేవాసమర్థః సన్ కథమన్యాన్ ప్రబోధయేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౭ ॥

యచ్ఛబ్దాపేక్షయా సూత్రే తచ్ఛబ్దోఽధ్యాహృతః స్వయమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౮ ॥

చశబ్దో హ్యర్థవాచ్యత్ర యస్మాజ్జ్ఞానప్రబోధనే ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౯ ॥

యోగీ హేతుస్తతో దానమాత్మజ్ఞానమితీరితమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౧౦ ॥

ఇత్యేవమవిపస్థస్య జ్ఞాహేతోరస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౨౯:౧౧ ॥]

స్వశక్తిప్రచయో విశ్వమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౦ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

శక్తయోఽస్య జగత్కృత్స్నం శక్తిమాంస్తు మహేశ్వరః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౦:౧ ॥

ఇత్యాగమదిశా విశ్వం స్వశక్తిప్రచయో యథా ॥ వార్త్తిక ౩.౩౦:౨ ॥

శివస్య తత్సమస్యాపి తథాస్య పరయోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౦:౩ ॥

స్వస్యాః స్వాత్మావిముక్తాయాః శక్తేః సంవేదనాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౦:౪ ॥

ప్రచయః స్ఫురణారూపో వికాసో విశ్వమిష్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౩౦:౫ ॥

న పరం సృష్ట్యవస్థాయామముష్య పరయోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౦:౬ ॥

స్వశక్తిప్రచయో విశ్వం యావత్తత్పృష్ఠపాతినౌ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౦:౭ ॥]

స్థితిలయౌ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

స్వశక్తిప్రచయౌ ప్రోక్తౌ తావపీత్యనువర్తతే ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౧ ॥

వికాసితస్య విశ్వస్య క్రియామయ్యా స్వసంవిదా ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౨ ॥

తత్తత్ప్రమాత్రపేక్షాతః కించిత్కాలమిదంతయా ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౩ ॥

యా స్థితిశ్చిన్మయాహంతావిశ్రాన్త్యాత్మా చ యో లయః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౪ ॥

తావుభౌ యోగినస్తస్య స్వశక్తిప్రచయాత్మకౌ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౫ ॥

వికసత్సంకుచత్సర్వం వేద్యం యత్సంవిదాత్మకమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౬ ॥

అన్యథా తస్య వేద్యస్య వేదనానుపపత్తితః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౭ ॥

నను సృష్టిస్థితిధ్వంసేష్వేవమన్యోన్యభేదిషు ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౮ ॥

అన్యథాత్వం సమాయాతం స్వస్వరూపస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౯ ॥

ఇత్యాశఙ్కానివృత్త్యర్థం సూత్రమాహ మహేశ్వరః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౧:౧౦ ॥]

తత్ప్రవృత్తావప్యనిరాసః సంవేత్తృభావాత్ ॥ వార్త్తిక 3.3౨ ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

తేషాం సృష్ట్యాదిభావానాం ప్రవృత్తావప్యనారతమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౧ ॥

ఉన్మజ్జనేఽపి నిష్కమ్పయోగావష్టమ్భశాలినః ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౨ ॥

అవస్థాయుగలం చాత్ర కార్యకర్తృత్వశబ్దితమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౨:3 ॥

కార్యతా క్షయిణీ తత్ర కర్తృత్వం పునరక్షయమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౪ ॥

కార్యోన్ముఖః ప్రయత్నో యః కేవలం సోఽత్ర లుప్యతే ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౫ ॥

తస్మింల్లుప్తే విలుప్తోఽస్మీత్యబుధః ప్రతిపద్యతే ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౬ ॥

న తు యోఽన్తర్ముఖో భావః సర్వజ్ఞత్వగుణాస్పదమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౭ ॥

తస్య లోపః కదాచిత్స్యాదన్యస్యానుపలమ్భనాత్ ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౮ ॥

ఇతి శ్రీస్పన్దశాస్త్రోక్తనీత్యా తస్యాస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౯ ॥

అనిరాసః స్వసంవేత్తృభావాదప్రచ్యుతిర్నిజాత్ ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౧౦ ॥

ఉద్యత్తుర్యచమత్కారాదుపలబ్ధృస్వభావతః ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౧౧ ॥

నిరాసే తస్య సృష్ట్యాదేః సృజ్యస్యాప్యప్రకాశనాత్ ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౧౨ ॥

విశ్వసృష్టిస్థితిధ్వంసేష్వప్రకమ్పస్య యోగినః ॥ వార్త్తిక 3.3౨:౧3 ॥]

సుఖాసుఖయోర్బహిర్మననమ్ ॥ వార్త్తిక 3.33 ॥

[శివసూత్రవార్తిక:]

ఉత్తీర్ణదేహప్రాణాదిప్రమాతృత్వస్య ధీమతః ॥ వార్త్తిక 3.33:౧ ॥

వేద్యస్పర్శజయోస్తస్య మననం సుఖదుఃఖయోః ॥ వార్త్తిక 3.33:౨ ॥

ఇదంతాభాసరూపేణ నీలపీతాదివద్బహిః ॥ వార్త్తిక 3.33:3 ॥

అహం సుఖీతి దుఃఖీతి లోకవన్న త్వహంతయా ॥ వార్త్తిక 3.33:౪ ॥

స్వశక్తిప్రచయో విశ్వమితి సూత్రార్థనీతితః ॥ వార్త్తిక 3.33:౫ ॥

అహంతాచ్ఛాదితత్వేన సర్వమస్య ప్రకాశతే ॥ వార్త్తిక 3.33:౬ ॥

యోగినో లౌకికస్యేవ సుఖాద్యేవ న కేవలమ్ ॥ వార్త్తిక 3.33:౭ ॥

అతిక్రాన్తమహామోహాక్రాన్తదేహాద్యహంకృతిః ॥ వార్త్తిక 3.33:౮ ॥

లోకవత్సుఖదుఃఖాభ్యాం కథం స్పృశ్యేత యోగిరాట్ ॥ వార్త్తిక 3.33:౯ ॥

ఉదఞ్చచ్చిత్ప్రమాతృత్వన్యఞ్చత్పుర్యష్టకస్థితేః ॥ వార్త్తిక 3.33:౧౦ ॥

యతో న తత్సుఖాద్యన్తస్తత ఏవైష సాధకః ॥ వార్త్తిక 3.33:౧౧ ॥]

తద్విముక్తస్తు కేవలీ ॥ వార్త్తిక 3.3౪ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

తాభ్యాం ముక్తో విశేషేణ యోగీన్ద్రో యత్తయోర్యతః ॥ వార్త్తిక 3.3౪:౧ ॥

సంస్కారేణాప్యసంస్పృష్టః కేవలీ చిన్మయః స్మృతః ॥ వార్త్తిక 3.3౪:౨ ॥

తుశబ్దోఽన్తరమాఖ్యాతి వక్ష్యమాణవ్యపేక్షయా ॥ వార్త్తిక 3.3౪:3 ॥

ఏవముత్తరసూత్రస్థోఽప్యేతత్సూత్రవ్యపేక్షయా ॥ వార్త్తిక 3.3౪:౪ ॥

తదేవాహ తుశబ్దోక్తమన్తరం చన్ద్రశేఖరః ॥ వార్త్తిక 3.3౪:౫ ॥]

మోహప్రతిసంహతస్తు కర్మాత్మా ॥ వార్త్తిక 3.3౫ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]

మోహః స్వాఖ్యాతిరజ్ఞానం తేన యః ప్రతిసంహతః ॥ వార్త్తిక 3.3౫:౧ ॥

తదేకఘనతాం ప్రాప్తస్తతో దుఃఖాద్యుపాశ్రయః ॥ వార్త్తిక 3.3౫:౨ ॥

తత ఏవ స కర్మాత్మా శుభాశుభకలఙ్కితః ॥ వార్త్తిక 3.3౫:3 ॥

తస్యైవమీదృశస్యాపి తత్తత్కర్మాత్మనో యదా ॥ వార్త్తిక 3.3౫:౪ ॥

అనర్గలమహేశానశక్తిపాతాత్సమున్మిషన్ ॥ వార్త్తిక 3.3౫:౫ ॥

స్వాతన్త్ర్యయోగః సహజః ప్రాదురస్తి తదాస్య తు ॥ వార్త్తిక 3.3౫:౬ ॥]

భేదతిరస్కారే సర్గాన్తరకర్మత్వమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౬ ॥

[శివసూత్రవార్త్తిక:]

భేదస్య దేహప్రాణాదిమితాహంకృతిజన్మనః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౬:౧ ॥

కలాదివలితభ్రాన్తసకలాద్యుచితాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౬:౨ ॥

తిరస్కారే స్థితస్యాపి స్వోన్మేషాదపహస్తనే ॥ వార్త్తిక ౩.౩౬:౩ ॥

మన్త్రమన్త్రేశతాదాత్మ్యస్వమాహాత్మ్యప్రకాశనాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౬:౪ ॥

స్యాత్సర్గాన్తరకర్మత్వమముష్య పరయోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౬:౫ ॥

యథాభిలాషనిర్మేయనిర్మాతృత్వం స్ఫుటం భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౬:౬ ॥

న చైతదప్యసంభావ్యం స్రష్టృత్వం యోగినో యతః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౬:౭ ॥]

కరణశక్తిః స్వతోఽనుభవాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౭ ॥

[శివసూత్రవార్త్తిక:]

స్వతః స్వస్మాదనుభవాత్స్వప్నసంకల్పనాదిషు ॥ వార్త్తిక ౩.౩౭:౧ ॥

కరణం నిజసంవేద్యగ్రాహ్యగ్రాహకనిర్మితిః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౭:౨ ॥

శక్తిస్తత్కర్తృతోన్మేషః స్వసంవిత్త్యైవ సిధ్యతి ॥ వార్త్తిక ౩.౩౭:౩ ॥

సమ్ప్లవన్తీం తథా సృష్టిం యది దార్ఢ్యేన భావయేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౭:౪ ॥

సర్వసాధారణాశేషనిర్మితిశ్చ భవేత్తదా ॥ వార్త్తిక ౩.౩౭:౫ ॥

యతః కరణశక్త్యాత్ర శక్తిః స్వాతన్త్ర్యరూపిణీ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౭:౬ ॥

ప్రమాతుర్బోధరూపస్య సారం తస్మాత్స్వమాయయా ॥ వార్త్తిక ౩.౩౭:౭ ॥

తిరోహితాయాః స్వాతన్త్ర్యశక్తేరుత్తేజనం ప్రతి ॥ వార్త్తిక ౩.౩౭:౮ ॥]

త్రిపదాద్యనుప్రాణనమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౮ ॥

[శివసూత్రవార్త్తిక:]

త్రిపదం జాగరాస్వప్నసౌషుప్తానామనుక్రమాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౮:౧ ॥

ప్రత్యేకమాదిమధ్యాన్తరూపం భఙ్గ్యా నిరూపితమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౨ ॥
భావౌన్ముఖ్యతదాసక్తితదేకీకరణాత్మకమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౮:3 ॥
సృష్టిస్థితిలయాకారం తుర్యేణైవ తదాదినా ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౪ ॥
తత్త్రయాన్తశ్చమత్కారరసానన్దఘనాత్మనా ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౫ ॥
మాయయాచ్ఛాదితేనాపి తిరోధానస్వరూపయా ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౬ ॥
తత్తద్విషయభోగేషు విద్యుద్వత్స్ఫురతా క్షణమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౭ ॥
అనుప్రాణనమాదధ్యాదవధానేన సాధకః ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౮ ॥
తేనైవ జీవితేనాపి జీవితస్య నిజాత్మనః ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౯ ॥
సమ్యగుత్తేజనం కుర్యాద్యేనాసౌ తన్మయో భవేత్ ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౧౦ ॥
తుర్యానుప్రాణనం ప్రోక్తం జాగరాదౌ పురా త్రిషు ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౧౧ ॥
చతుర్థమితి సూత్రేణ త్రిపదేత్యాదినామునా ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౧౨ ॥
జాగరాద్యాదిమధ్యాన్తపర్వస్వితి విశిష్యతే ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౧3 ॥
అన్తర్ముఖస్వరూపాయామవస్థాయాం న కేవలమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౧౪ ॥
త్రిపదాదిప్రాణనమిత్యేతదుక్తమథాపి తు ॥ వార్త్తిక 3.3౮:౧౫ ॥]

చిత్తస్థితివచ్ఛరీరకరణబాహ్యేషు ॥ వార్త్తిక 3.3౯ ॥

[శివసూత్రవార్తికః]
అనుప్రాణనమిత్యేతదాదద్యాదితి శిష్యతే ॥ వార్త్తిక 3.3౯:౧ ॥
అన్తర్ముఖస్వరూపాయాం యథా చిత్తస్థితౌ తథా ॥ వార్త్తిక 3.3౯:౨ ॥
అనుప్రాణనముక్తేన తుర్యేణానన్దరూపిణా ॥ వార్త్తిక 3.3౯:3 ॥
కుర్యాద్బహిర్ముఖత్వేఽపి దేహాక్షవిషయాత్మని ॥ వార్త్తిక 3.3౯:౪ ॥
తన్మయం భవతీత్యర్థాత్తదా సర్వం చరాచరమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౯:౫ ॥
ఏవం స్వానన్దరూపాస్య శక్తిః స్వాతన్త్ర్యలక్షణా ॥ వార్త్తిక 3.3౯:౬ ॥
యథేష్టభావనిర్మాణకారిణీ భవతి స్ఫుటమ్ ॥ వార్త్తిక 3.3౯:౭ ॥

యదా పునరసౌ యోగీ ప్రోక్తాం తుర్యాత్మికాం దశామ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౩౯:౮ ॥
ఆన్తరీం నామృశత్యన్తస్తదా దేహాద్యహంకృతేః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౯:౯ ॥
అపూర్ణమన్యతారూపాదస్యాణవమలాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౩.౩౯:౧౦ ॥]

అభిలాపాద్బహిర్గతిః సంవాహ్యస్య ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦ ॥

[శివసూత్రవార్త్తిక:]
తత్త్వైః శక్తిగణాక్రాన్తైర్ధరణ్యన్తైః కలాదిభిః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦:౧ ॥
యోనేర్యోన్యన్తరం నేయః సంవాహ్యః పశురుచ్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦:౨ ॥
తస్యాణవమలాకారాత్తత్తత్కర్మానుసారిణః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦:౩ ॥
అపూర్ణమన్యతారూపాదభిలాషాద్బహిర్గతిః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦:౪ ॥
విషయోన్ముఖతైవాస్య నాన్తస్తత్త్వానుసంహితిః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦:౫ ॥
యదా పునర్మహేశానశక్తిపాతవశోన్మిషత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦:౬ ॥
ఆత్మీయమేవ విమృశన్నాస్తే రూపం తదాస్య తు ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦:౭ ॥
అభావాదభిలాషస్య న బహిర్గతిరాపతేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦:౮ ॥
అపి తూక్తచరస్వాత్మారామతైవేతి కథ్యతే ॥ వార్త్తిక ౩.౪౦:౯ ॥]

తదారూఢప్రమితేస్తత్క్షయాజ్జీవసఙ్క్షయః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧ ॥

[శివసూత్రవార్త్తిక:]
తదిత్యుక్తచరే ధామ్ని సంవేత్తృత్వస్వరూపిణి ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧:౧ ॥
ఆరూఢా ప్రమితిః సంవిత్తద్విమర్శనతత్పరా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧:౨ ॥
యస్య తస్యాస్య తదితి ప్రోక్తాణవమలాత్మనః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧:౩ ॥
అభిలాపస్య రూఢస్య క్షయాజ్జీవస్య సఙ్క్షయః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧:౪ ॥
పుర్యష్టకస్వభావస్య ప్రశమస్తత్త్వతో భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧:౫ ॥
ప్రాప్నోతి దేహపాతోఽస్య నన్వేవం జీవసఙ్క్షయే ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧:౬ ॥

నాసౌ కదాపి కస్యాపి దృశ్యతేఽత్రాపి యోగినః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧:౭ ॥

తస్మాత్కథం తదారూఢప్రమితిః సాధకో భవేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧:౮ ॥

ఇత్యాశఙ్క్యోత్తరం వక్తి భగవాన్ విశ్వదైశికః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౧:౯ ॥]

భూతకఞ్చుకీ తదా విముక్తో భూయః పతిసమః పరః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨ ॥

[శివసూత్రవార్త్తికః]

తదేత్యుక్తాభిలాషస్య ప్రశమాజ్జీవసంక్షయే ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨:౧ ॥

పుర్యష్టకప్రమాతృత్వాభిమానగలనేఽప్యసౌ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨:౨ ॥

దేహారమ్భకరైర్భూతైరస్పృశద్భిరహంపదమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨:౩ ॥

కఞ్చుకీవ విశేషేణ ముక్తో నిర్వాణభాగ్యతః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨:౪ ॥

భూయో బాహుల్యతః పత్యా సమోఽయం పరమేశినా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨:౫ ॥

తత్స్వరూపసమావిష్టచిదానన్దఘనాత్మకః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨:౬ ॥

తత ఏవ పరః పూర్ణః సమ్యక్తన్మయతాం గతః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨:౭ ॥

భూతకఞ్చుకితాప్యస్య తదైవ న నివర్తతే ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨:౮ ॥

కస్మాదిత్యపి శఙ్కాయాముత్తరం వక్తి శంకరః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౨:౯ ॥]

నైసర్గికః ప్రాణసమ్బన్ధః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩ ॥

[శివసూత్రవార్త్తికః]

ప్రాణే పరిణతా సంవిత్ప్రాగితి ప్రోక్తయా దిశా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧ ॥

నిసర్గాత్సహజాత్స్వస్య స్వాతన్త్ర్యాదనివారితాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౨ ॥

చఞ్చత్ప్రపఞ్చవైచిత్ర్యప్రకర్షకరణేచ్ఛయా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౩ ॥

సంకోచం పరిగృహ్ణానా సంవిద్భగవతీ స్వయమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౪ ॥

ప్రాప్నోతి సంకుచత్తత్త్ప్రాణగ్రాహకభూమికాః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౫ ॥

ఉక్తమర్థం దృఢీకర్తుం సంవాదః సోఽయమత్ర తు ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౬ ॥

యా సా శక్తిః పరా సూక్ష్మా వ్యాపినీ నిర్మలా శివా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౭ ॥
శక్తిచక్రస్య జననీ పరానన్దామృతాత్మికా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౮ ॥
మహాఘోరేశ్వరీ చణ్డా సృష్టిసంహారకారికా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౯ ॥
త్రివహం త్రివిధం త్రిష్ఠం బలాత్కాలం ప్రకర్షతి ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౦ ॥
ఇతి వాజసనేయాయామియమేవ చితిః పరా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౧ ॥
స్వాతన్త్ర్యేణావరుహ్య ప్రాక్ప్రాణరూపే ప్రమాతరి ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౨ ॥
చన్ద్రభాస్కరవహ్న్యాత్మనాడీత్రితయవాహినమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౩ ॥
అన్తర్బహిర్విశన్నిర్యన్నిశ్వాసోచ్ఛ్వాసలక్షణమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౪ ॥
అతీతవర్తమానాదిత్రివిధం కాలమాత్మని ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౫ ॥
కర్షన్త్యన్తర్బహిశ్చేతి కథ్యతే కాలకర్షిణీ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౬ ॥
తతో నైసర్గికస్తస్యాః ప్రాణసమ్బన్ధ ఆగతః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౭ ॥
స్థితేఽపి ప్రాణసమ్బన్ధే యస్తదారూఢ ఆన్తరీమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౮ ॥
సంవిదం విమృశన్నాస్తే స లోకోత్తరతాం వ్రజేత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౧౯ ॥
ఇత్యుపాయోపసంహారముఖేనాహ మహేశ్వరః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౩:౨౦ ॥]

నాసికాన్తర్మధ్యసంయమాత్కిమత్ర సవ్యాపసవ్యసౌషుమ్నేషు ॥ వార్త్తిక ౩.౪౪ ॥
[శివసూత్రవార్త్తిక:]
నేత్రాదిరోమరన్ధ్రాన్తనాడీనాం నివిడాత్మనామ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౪:౧ ॥
సర్వాసాం ముఖ్యభూతేషు సర్వావష్టమ్భదాయిషు ॥ వార్త్తిక ౩.౪౪:౨ ॥
సవ్యాపసవ్యసౌషుమ్ననాడీమార్గేషు సర్వదా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౪:౩ ॥
నాడీనాం నాసికా ప్రాణశక్తిః కుటిలవాహినీ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౪:౪ ॥
అన్తరిత్యాన్తరీ సంవిత్తత్స్వరూపస్య యత్నవః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౪:౫ ॥
మధ్యం సర్వాన్తరత్వేన ప్రధానం విశ్వభిత్తికమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౪:౬ ॥
పరామర్శమయం రూపముత్తీర్ణం తస్య సంయమాత్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౪:౭ ॥

నిభాలనప్రకర్షోత్థాత్స్వాత్మబుద్ధివిమర్శనాత్ ॥ వార్త్తిక ३.४४:८ ॥
కిమత్ర సంయమే వాచ్యమియమేవ సమాహితిః ॥ వార్త్తిక ३.४४:९ ॥
దేదీప్యమానా సర్వాసు దశాస్వన్తర్నిరన్తరమ్ ॥ వార్త్తిక ३.४४:१० ॥
నిర్వ్యుత్థానావధానేన యోగినైవానుభూయతే ॥ వార్త్తిక ३.४४:११ ॥
మయ్యావేశ్య మనో యే మాం నిత్యయుక్తా ఉపాసతే ॥ వార్త్తిక ३.४४:१२ ॥
శ్రద్ధయా పరయోపేతాస్తే మే యుక్తతమా మతాః ॥ వార్త్తిక ३.४४:१३ ॥
ఇతి శ్రీభగవద్గీతాప్రోక్తనీత్యనుసారతః ॥ వార్త్తిక ३.४४:१४ ॥
విశ్వోత్తీర్ణనిజాహంతాసమావేశితచేతసః ॥ వార్త్తిక ३.४४:१५ ॥
పర్యన్తే యోగినో యోగఫలం సమ్యక్ప్రదర్శయన్ ॥ వార్త్తిక ३.४४:१६ ॥
ఉపసంహరతి శ్రీమానుక్తం ప్రకరణం శివః ॥ వార్త్తిక ३.४४:१७ ॥]

భూయః స్యాత్ప్రతిమీలనమ్ ॥ వార్త్తిక ३.४५ ॥
[శివసూత్రవార్తికః]
పునశ్చ ప్రోక్తచైతన్యస్వరూపోన్మీలనాత్మకమ్ ॥ వార్త్తిక ३.४५:१ ॥
పరయోగాధిరూఢస్య భవేత్పరమయోగినః ॥ వార్త్తిక ३.४५:२ ॥
భూయః స్యాదితి వాక్యస్య స్ఫుటమేవాయమాశయః ॥ వార్త్తిక ३.४५:३ ॥
యచ్ఛివత్వమముష్యోక్తం నాపూర్వం తత్తు యోగినః ॥ వార్త్తిక ३.४५:४ ॥
స్వభావ ఏవ తన్మాయాశక్తిప్రోత్థాపితాన్నిజాత్ ॥ వార్త్తిక ३.४५:५ ॥
నాయం వికల్పదౌరాత్మ్యాద్భాసమానమపి స్వతః ॥ వార్త్తిక ३.४५:६ ॥
విమ్రష్టుం క్షమ ఇత్యస్య ప్రోక్తోపాయక్రమేణ తత్ ॥ వార్త్తిక ३.४५:७ ॥
శివత్వం వ్యక్తిమేతీతి శివేనోదీరితం శివమ్ ॥ వార్త్తిక ३.४५:८ ॥
ఇత్యున్మేషస్ఫుటీయోఽయమాణవోపాయసూచకః ॥ వార్త్తిక ३.४५:९ ॥
ఇతి శ్రీశివసూత్రాణాం రహస్యార్థోపబృంహితమ్ ॥ వార్త్తిక ३.४५:१० ॥
ప్రాగుక్తవార్త్తికాంశేన సహితం వార్త్తికాన్తరమ్ ॥ వార్త్తిక ३.४५:११ ॥

అఖణ్డసంవిత్సామ్రాజ్యయౌవరాజ్యాధికారిణామ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౫:౧౨ ॥

పరాక్రమహఠాక్రాన్తషట్త్రింశత్తత్త్వసమ్పదామ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౫:౧౩ ॥

మధురాజకుమారాణాం మహాహంతాధిరోహిణామ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౫:౧౪ ॥

పశ్చిమేన తదాలోకధ్వస్తపశ్చిమజన్మనా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౫:౧౫ ॥

మయా వరదరాజేన మాయామోహాపసారకమ్ ॥ వార్త్తిక ౩.౪౫:౧౬ ॥

శ్రీక్షేమరాజనిర్ణీతవ్యాఖ్యానాధ్వానుసారిణా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౫:౧౭ ॥

కృతినా కృష్ణదాసేన వ్యఞ్జితం కృపయాఞ్జసా ॥ వార్త్తిక ౩.౪౫:౧౮ ॥

అనుగృహ్ణన్తు నామైతత్సన్తః సంతోషమాగతాః ॥ వార్త్తిక ౩.౪౫:౧౯ ॥]

స్పన్దకారికా

ప్రథమో నిఃష్యన్దః

యస్యోన్మేషనిమేషాభ్యాం జగతః ప్రలయోదయౌ ।
తం శక్తిచక్రవిభవప్రభవం శంకరం స్తుమః ॥ స్పన్దకారికా౧.౧ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

శముపశాన్తాశేషోపతాపపరమానన్దాద్వయమయస్వచైతన్యస్పారప్రత్యభిజ్ఞాపనస్వరూపమనుగ్రహం కరోతి యస్తమిమం స్వస్వభావం శంకరం స్తుమస్తం విశ్వోత్కర్షిత్వేన

పరామృశన్తస్తత్కృప్తకల్పితప్రమాతృపదనిమజ్జనేన సమావిశామః తత్సమావేశ ఏవ హి జీవన్ముక్తిఫల ఇహ ప్రకరణ ఉపదేశ్యః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧

బహువచనమనుగ్రహదృష్టికటాక్షితాశేషానుగ్రాహ్యభేదప్రథనాయ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨

తమిత్యనేన యదస్య అసామాన్యత్వమపి ధ్వనితం తత్ప్రథయతి యస్యేత్యర్ధేన ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౩

ఇహ పరమేశ్వరః ప్రకాశాత్మా మహాదేవః శబ్దరాశిపరమార్థపూర్ణాహన్తాపరామర్శసారత్వాత్సదైవానన్దఘనస్ఫురత్తాత్మకోభయవిసర్గారణి పరాశక్త్యాత్మకపూర్ణస్వాతన్త్ర్యస్వరూపస్తత ఏవ చిత్స్వభావ్యాదచలస్యాపి శ్రీభగవతః స్వాతన్త్ర్యశక్తిరవిభక్తాప్యశేషసర్గసంహారాదిపరమ్పరాం దర్పణనగరవత్స్వభిత్తావేవ భావియుక్త్యానధికామప్యధికామివ దర్శయన్తీ కించిచ్చలత్తాత్మకధాత్వర్థానుగమాత్స్పన్ద ఇత్యభిహితా తేన భగవాన్ సదాస్పన్దతత్త్వసతత్త్వో న త్వస్పన్దః యదాహుః కేచితస్పన్దం పరం తత్త్వమితి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪

ఏవం హి శాన్తస్వరూపత్వాదనీశ్వరమేవైతద్భవేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫

స్ఫురత్తాసారస్పన్దశక్తిమయశంకరాత్మకస్వస్వభావప్రతిపాదనాయైవ చేదం శాస్త్రం సముచితస్పన్దాభిధానం మహాగురుభిర్నిబద్ధమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౬

ఏతచ్చ వ్యక్తీభవిష్యతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౭

సా చైషా స్పన్దశక్తిర్గర్భీకృతానన్తసర్గసంహారైకఘనాహన్తాచమత్కారానన్దరూపా నిఃశేషశుద్ధాశుద్ధరూపామాతృమేయసంకోచవికాసాభాసనసతత్త్వా సర్వోపనిషదుపాస్యా యుగపదేవోన్మేషనిమేషమయీ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౮

తథా హి శివాదేః క్షిత్యన్తస్యాశేషస్య తత్త్వగ్రామస్య ప్రాక్సృష్టస్య సంహర్తృరూపా యా నిమేషభూరసావేవోద్భవిష్యద్దశాపేక్షయా స్రష్టురూపోన్మేషభూమిస్తథా విశ్వనిమేషభూశ్చిద్ఘనతోన్మేషసారా చిద్ఘనతానిమజ్జనభూమిరపి విశ్వోన్మేషరూపా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౯

యదాగమః ।

లేలిహానా సదా దేవీ సదా పూర్ణా చ భాసతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౦

ఊర్మిరేషా విబోధాబ్దేః శక్తిరిచ్ఛాత్మికా ప్రభోః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౧

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౨

శ్రీమాన్మహేశ్వరో హి స్వాతన్త్ర్యశక్త్యా శివమన్త్రమహేశ్వరమన్త్రేశ్వరమన్త్రవిజ్ఞానాకలప్రలయాకలసకలాన్తాం ప్రమాతృభూమికాం తద్వేద్యభూమికాం చ గృష్ణోనః పూర్వపూర్వరూపతాం భిత్తిభూతతయా స్థితామప్యన్తఃస్వరూపావచ్ఛాదనక్రీడయా నిమేషయన్నేవోన్మేషయతి ఉత్తరరూపతామవరోహక్రమేణ ఆరోహక్రమేణ తూత్తరోత్తరరూపతాం నిమేషయన్నేవ జ్ఞానయోగినామున్మేషయతి పూర్వపూర్వరూపతామత ఏవోత్తరముత్తరం పూర్వత్ర పూర్వత్ర సంకోచాత్మతాం జహద్వికసితత్వేనాసావాభాసయతి పూర్వం పూర్వం తు రూపం యథోత్తరం వికసితతాం నిమజ్జయన్ సఙ్కుచితత్వేన దర్శయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౩

ఏవం చ సర్వం సర్వమయమేవ ప్రథయతి కేవలం తదవభాసితసంకోచమాత్రత ఇయం భేదప్రతిపత్తిరివ యదుద్ధలనాయేహత్య ఉపదేశ ఇత్యాస్తాం తావదేతత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౪

నీలసుఖాద్యాభాసోన్మేషమయ్యపి చ సంవిత్ప్రమాత్రైకాత్మకతత్స్వరూపనిమేషరూపావభాతచరపీతాద్యాభాసోపసంహారరూపా చేతి స్వసంవేదనసిద్ధామిమాం యుగపదేవోన్మేషనిమేషోభయరూపాం ప్రతిభాం భగవతీం విచిన్వన్ తు మహాధియః సంసారవిచ్ఛేదాయ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౫

అత ఏవోన్మేషనిమేషాభ్యామిత్యేతత్పదం నిజవృత్తౌ భట్టశ్రీకల్లటేన సంకల్పమాత్రేణా ఇత్యవిభక్తమేవేచ్ఛాశక్తిరూపతయా వ్యాఖ్యాయి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౬

సంగ్రహకృతాపి ఏకచిన్తాప్రసక్తస్య యతః స్యాదపరోదయః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౭

ఉన్మేషః స తు విజ్ఞేయః స్వయం తముపలక్షయేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౮

ఇత్యత్ర ప్రారబ్ధచిన్తాసంహరణమేవ పరస్వరూపోదయహేతురున్మేష ఇత్యభిధాస్యతే ప్రవృత్తచిన్తాసంహారం వినా పరస్వరూపోదయాభావాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౧౯

ఏతచ్చ తత్రైవ వితనిష్యామః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౦

పరామృతరసాపాయస్తస్య యః ప్రత్యయోద్భవః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౧

తేనాస్వతన్త్రతామేతి స చ తన్మాత్రగోచరః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౨

ఇత్యత్రాప్యుదయః ప్రలయపరమార్థ ఇతి స్పష్టమేవ వక్ష్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౩

యదా క్షోభః ప్రలీయేత తదా స్యాత్పరమం పదమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౪

ఇత్యత్రాపి క్షోభప్రలయాత్మా నిమేషః పరపదోన్మేషరూప ఇత్యపి నిరూపయిష్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౫

తదేవమేకైవోభయరూపాపి శక్తిః కదాచిదున్మేషప్రధానతయా వ్యవహ్రియతే కదాచిన్నిమేషప్రధానతయా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౬

తతశ్చ యస్య సంబన్ధిన్యాః స్వరూపనిమేషాత్మనః కార్యోన్మేషప్రధానాయాః శక్తేర్వైతోర్జగతో విశ్వస్య శివాదేర్ధరణ్యన్తస్యోదయోఽభేదసారతానిమజ్జనసత్త్వే నానావైచిత్ర్యశాలీ భేదరూపః సర్గః స్వరూపోన్మేషాత్మనశ్చ బాహ్యతానిమేషప్రధానాయాః శక్తేర్జగతః ప్రలయోఽభేదమయతోదయాత్మా విచిత్రభేదరూపతాసంహార ఇత ప్రలయోఽప్యుదయరూప ఉదయోఽపి చ ప్రలయరూప ఇతి వ్యాఖ్యేయం వస్తుతస్తు న కించిదుదేతి వ్యయతే వా కేవలం స్పన్దశక్తిరేవ భగవత్యక్రమాపి తథాతథాభాసరూపతయా స్ఫురన్త్యుదేతీవ వ్యయత ఇవ చేతి దర్శయిష్యామః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౭

స్థితివిలయానుగ్రహాణాం విశిష్టప్రలయోదయరూపత్వాన్నాధిక్యమితి ప్రలయోదయాభ్యామేవ పఞ్చవిధం పారమేశ్వర్యం కృత్యం సంగృహీతమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౮

నిర్ణీతం చైవంప్రాయం మయైవ ప్రథమసూత్రమాత్రవివరణే స్పన్దసందోహే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౨౯

నను శ్రీమన్మహార్థదృష్ట్యా సృష్ట్యాదిదేవతాభిరేవ విచిత్రా జగతః ప్రలయోదయాః సంపాద్యన్తే తత్కథమేతదుక్తం యస్యేత్యాది ఇత్యాశఙ్క్యాహ తం శక్తిచక్రవిభవప్రభవామితి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:30

శక్తీనాం సృష్టిరక్తాదిమరీచీదేవీనాం చక్రం ద్వాదశాత్మా సమూహస్తస్య యో విభవ ఉద్యోగావభాసనచర్వణవిలాపనాత్మా క్రీడాడమ్బరస్తస్య ప్రభవం హేతుమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:3౧

ఏతా హి దేవ్యః శ్రీమన్మన్థానభైరవం చక్రేశ్వరమాలిఙ్గ్య సర్వదైవజగత్సర్గాదిక్రీడాంసంపాదయన్తీత్యామ్నాయః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:3౨

అథ చ కస్మాత్పరమేశ్వరస్య జగత్సర్గసంహారాదిహేతుత్వమిత్యాశఙ్కయామేతదేవోత్తరం శక్తిచక్రేతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:33

యావద్ధి కించిద్విశ్వం సంభవతి తత్ప్రకాశమానత్వేన ప్రకాశమయత్వాత్స్వామినశ్చాత్మసంస్థస్య భావజాతస్య భాసనమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:3౪

అస్త్యేవ న వినా తస్మాదిచ్ఛామర్శః ప్రవర్తతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:3౫

ఇతి విపశ్చిన్నిశ్చితనీత్యా పరమేశ్వరస్యాన్తఃప్రకాశైకాత్మ్యేన ప్రకాశమానం స్థితం సచ్ఛక్తిచక్రమిత్యుచ్యతే యతః పరమేశ్వరస్యాగమేష్వనన్తశక్తిత్వముద్ఘోష్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౩౬

తస్య శక్తిచక్రస్యాభాసపరమార్థస్య విశ్వస్య యో విభవః పరస్పరసంయోజనావియోజనావైచిత్ర్యమనన్తప్రకారం తస్య ప్రభవం కారణమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౩౭

స ఏవ హి భగవాన్ విజ్ఞానదేహాత్మకాన్ స్వాత్మైకాత్మ్యేన స్థితాన్ విశ్వానాభాసానన్యోన్యం నానావైచిత్ర్యేణ సంయోజయన్ వియోజయంశ్చ విశ్వోదయప్రలయహేతుః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౩౮

తదుక్తం శ్రీభట్టకల్లటేన విజ్ఞానదేహాత్మకస్య శక్తిచక్రైశ్వర్యస్యోత్పత్తిహేతుత్వమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౩౯

ఇత్యేతద్వృత్త్యక్షరాణామత్ర వ్యాఖ్యాద్వయేఽప్యానురూప్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౦

అపి చ శక్తయోఽస్య జగత్కృత్స్నమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౧

ఇత్యాగమదృష్ట్యా తస్మాచ్ఛబ్దార్థచిన్తాసు న సావస్థా న యా శివః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౨

ఇతీహత్యస్థిత్యా చ జగదాత్మనః తత్ఖేచర్యూర్ధ్వమార్గస్థం వ్యోమ వామేశిగోచరమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౩

ఇతి రహస్యనీత్యా చ వామేశ్వరీఖేచరీగోచరీదిక్చరీభూచరీ రూపస్య మయైవ స్పన్దసన్దోహే సమ్యఙ్నిర్ణీతస్య అప్రబుద్ధధియస్త్వేతే స్వస్థితిస్థగనోద్యతాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౪

ఇత్యత్రాపి నిర్ణేష్యమాణస్యైతద్వ్యాఖ్యాద్వయవ్యాఖ్యాతశక్తిచక్రప్రపఞ్చభూతస్య చ యతః కరణవర్గోఽయమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౫

ఇతి స్థిత్యేన్ద్రియగ్రామాత్మనః తదాక్రమ్య బలం మన్త్రాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౬

ఇతి నిత్యమన్త్రాత్మనః శబ్దరాశిసముత్థస్య శక్తివర్గస్య ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౭

ఇతి నీత్యా బ్రాహ్మ్యాదిదేవతాస్వభావస్యైవమాదేరనన్తప్రకారస్యాపి మయైవ స్పన్దసన్దోహే వితత్య నిర్ణీతస్య శక్తిచక్రస్య యో విభవో మాహాత్మ్యం తత్ర ప్రభవతీతి ప్రభవం స్వతన్త్రం న తు పశువత్పరతన్త్రమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౮

శక్తిచక్రస్య రశ్మిపుఞ్జస్య యో విభవోఽన్తర్ముఖో వికాసస్తతః ప్రభవ ఉదయోఽభివ్యక్తిర్యస్యేతి బహువ్రీహిణాన్తర్ముఖతత్స్వరూపనిభాలనాదయత్నేన పరమేశ్వరస్వరూపప్రత్యభిజ్ఞానం భవతీత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౪౯

కిం చ యస్య చిదానన్దఘనస్యాత్మన ఉన్మేషనిమేషాభ్యాం స్వరూపోన్మీలననిమీలనాభ్యాం యదన్తస్తద్బహిః ఇతి యుక్త్యా జగతః శరీరరూపస్య తదనుషఙ్గేణ బాహ్యస్యాపి విశ్వస్య ప్రలయోదయౌ యథాసంఖ్యం మజ్జనోన్మజ్జనే భవతస్తం శక్తిచక్రవిభవస్య పరసంవిద్దేవతాస్ఫారస్య ప్రభవం భక్తిభాజామేతత్స్వరూపప్రకాశకం శంకరం స్తుమః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౦

తథా యస్య స్వాత్మనః సంబన్ధినో బహిర్ముఖతాప్రసరరూపాదున్మేషాజ్జగత ఉదయోఽన్తర్ముఖతారూపాచ్చ నిమేషాత్ప్రలయస్తం విశ్వసర్గాదికార్యున్మేషాదిస్వరూపసంవిద్దేవీమాహాత్మ్యస్య హేతుం శంకరం స్తుమ ఇతి యథాసంభవమపి యోజ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౧

దేహాద్యావిష్టోఽపి పరమేశ్వరః కరణోన్మీలననిమీలనాభ్యాం రూపాదిపఞ్చకమయస్య జగతః సర్గసంహారౌ కరోతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౨

యదుక్తం రహస్యతత్త్వవిదా తదేవం వ్యవహారేఽపి ప్రభుర్దేహాదిమావిశన్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౩

భాన్తమేవాన్తరర్థౌఘమిచ్ఛయా భాసయేద్బహిః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౪

ఏవంవిధార్థపరిగ్రహాయాపి యస్య స్వాతన్త్ర్యశక్త్యా ఇతి త్యక్త్వా యస్యోన్మేషనిమేషాభ్యామితి న్యరూపి గురుణా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౫

అత్ర చ శంకరస్తుతిః సమావేశరూపా ప్రాప్యత్వేనాభిధేయా శక్తిచక్రవిభవాత్ప్రభవో యస్యేతి బహువ్రీహిణా శక్తిచక్రవికాసస్తత్ప్రాప్తావుపాయ ఉక్తః శక్తిచక్రవిభవస్య పరసంవిద్దేవతాస్ఫారస్య భక్తిభాజాం ప్రభవం ప్రకాశకమితి తత్పురుషేణ ఫలముక్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౬

యద్వక్ష్యతి తతశ్చక్రేశ్వరో భవేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౭

ఇత్యభిధేయోపాయయోరుపాయోపేయభావః సంబన్ధ ఇత్యభిధేయోపాయ సంబన్ధప్రయోజనాన్యనేనైవ సూత్రేణ సూత్రితాని ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౮

నన్వేవంభూతశంకరస్వరూపసత్తాయాం కిం ప్రమాణం కుతశ్చోపాదానాదిహేతుం వినా జగదసౌ జనయతి తస్యైవోపాదానత్వే మృత్పిణ్డస్యేవ ఘటేన జగతా తిరోధానం క్రియేత తిరోహితాతిరోహితతాయాం చ భగవతః స్వభావభేదః స్యాత్పునరున్మజ్జనే చ హేతుశ్చిన్త్యో

జగదుదయేచ ద్వేఏతత్రప్రసఙ్గ ఇత్యేతాః శఙ్కా ఏక ప్రహారేణాపహర్తుమాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧:౫౯]

యత్ర స్థితమిదం సర్వం కార్యం యస్మాచ్చ నిర్గతమ్ ।

తస్యానావృతరూపత్వాన్న నిరోధోఽస్తి కుత్రచిత్ ॥ స్పన్దకారికా౧.౨ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

తస్యాస్య శంకరాత్మనః ప్రకాశానన్దఘనస్య స్వస్వభావస్య న కుత్రచిద్దేశే కాల ఆకారే వా నిరోధః ప్రసరవ్యాఘాతోఽస్తి అనావృతరూపత్వాదస్థగితస్వభావత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧

అయం భావః ఇహ యత్కించిత్ప్రాణపుర్యష్టకసుఖనీలాదికం చిత్ప్రకాశస్యావరకం సంభావ్యతే తద్యది న ప్రకాశతే న కించిత్ప్రకాశమానం తు ప్రకాశాత్మకశంకరస్వరూపమేవేతి కిం కస్య నిరోధకం కో వా నిరోధార్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨

ఏతదేవ తస్యేత్యేతద్విశేషణేన యత్రేత్యాదినోపపాదయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:3

యత్ర యస్మింశ్చిద్రూపే స్వాత్మని ఇదం మాతృమానమేయాత్మకం సర్వం జగత్కార్యం స్థితం యత్ప్రకాశేన ప్రకాశమానం సత్స్థితిం లభతే తస్య కథం తేన నిరోధః శక్యస్తన్నిరోధే హి నిరోధకాభిమతమేవ న చకాస్యాదిత్యాశయశేషః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪

యథోక్తమ్ ।

తదాత్మనైవ తస్య స్యాత్కథం ప్రాణేన యన్త్రణా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౫

ఇత్యజడప్రమాతృసిద్ధౌ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౬

ననూత్పన్నస్య స్థిత్యాత్మా ప్రకాశే భవతి ఉత్పత్తిరేవ త్వస్య కుత ఇత్యాహ యస్మాచ్చ నిర్గతమితి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౭

స్మృతిస్వప్నసంకల్పయోగినిర్మాణదృష్టయా చితః స్వానుభవసిద్ధం జగత్కారణత్వముజ్ఝిత్వా అప్రమాణకమనుపపన్నం చ ప్రధానపరమాణ్వాదీనాం న తత్కల్పయితుం యుజ్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౮

కార్యపదేన చేదమేవ ధ్వనితం కర్తుః క్రియయా నిష్పాద్యం హి కార్యముచ్యతే న తు జడకారణానన్తరభావి జడస్య కారణత్వానుపపత్తేః ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞోక్తనీత్యా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౯

భవిష్యతి చైతత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౦

అవస్థాయుగలం చాత్ర కార్యకర్తృత్వశబ్దితమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౧

ఇత్యత్ర ।

సర్వశబ్దేనోపాదానాదినైరపేక్ష్యం కర్తుర్ధ్వనితమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౨

న చ కార్యం ఘటాది కర్తుః కుమ్భకారాదేః కదాచిత్స్వరూపం తిరోదధద్దృష్టమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౩

నను నిర్గతిరవస్థితస్య భవతి తత్కిమేతత్క్వచిదాదావేవ స్థితం నాన్యత్ర స్థితమపితు తత్రైవ చిదాత్మనీత్యాహ యత్ర స్థితమితి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౪

ఆవృత్త్యా చైతద్యోజ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౫

అయమర్థః యది చిదాత్మని జగదహంప్రకాశాభేదేన న భవేత్తత్కథముపాదానాదినిరపేక్షం తత ఉదియాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౬

యతస్తు యథా న్యగ్రోధబీజస్థః శక్తిరూపో మహాద్రుమః ।

తథా హృదయబీజస్థం జగదేతచ్చరాచరమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౭

ఇత్యామ్నాయస్థిత్యా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౮

స్వామినశ్చాత్మసంస్థస్య ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౧౯

ఇతి పూర్వోక్తయుక్త్యా చ తత్రైతదభేదేన స్ఫురత్స్థితం తతోఽయం చిదాత్మా భగవాన్నిజరసాశ్యానతారూపం జగదున్మజ్జయతీతి యుజ్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౦

ఏవం చ యత్ర స్థితమేవ సద్యస్మాన్నిర్గతమిత్యత్ర యోజనా జాతా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౧

చ ఏవార్థే భిన్నక్రమః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౨

నను యది తస్మాత్ప్రకాశవపుష ఇదం జగన్నిర్యాతం తన్న ప్రథేత న హి ప్రథాబాహ్యం చ ప్రథతే చేతి యుక్తమిత్యాశఙ్క్య యస్మాన్నిర్గతమపి సద్యత్ర స్థితమిత్యావృత్త్యా సంగమనీయమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౩

చోఽప్యర్థే భిన్నక్రమః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౪

ఏతదుక్తం భవతి న ప్రసేవకాదివాక్షోటాది తత్తస్మాన్నిర్గతమపి తు స ఏవ భగవాన్ స్వస్వాతన్త్ర్యాదనతిరిక్తామప్యతిరిక్తామివ జగద్రూపతాం స్వభిత్తౌ దర్పణనగరవత్ప్రకాశయన్ స్థితః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౫

నను చ భవత్వేవం సర్గస్థిత్యవస్థయోర్జగతాస్యానిరుద్ధత్వం సంహారావస్థయా త్వభావాత్మనా సుషుప్తదేశీయయా జగతః సమ్బన్ధిన్యా కథం నైతత్తిరోధీయతే నహి గ్రాహ్యం జగద్వినా గ్రాహకశ్చిదాత్మా కశ్చిదిత్యావృత్త్యైతదేవోత్తరం యస్మాన్నిర్గతమపి సద్యత్రైవ స్థితముత్పన్నమపి జగత్సంహారావస్థాయాం తద్రైకాత్మ్యేనైవాస్తే న త్వస్యాన్యః కశ్చిదుచ్ఛేదః శూన్యరూపస్తస్య వక్ష్యమాణయుక్త్యా ప్రకాశం భిత్తిభూతం వినానుపపత్తేరిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౬

యథోక్తం శ్రీస్వచ్ఛన్దశాస్త్రే ।

అశూన్యం శూన్యమిత్యుక్తం శూన్యం చాభావ ఉచ్యతే ।

దేవ్యభావః స విజ్ఞేయో యత్ర భావాః క్షయం గతాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౭

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౮

ఏవం సర్వం యస్య కార్యం యత్ప్రకాశేనైవ ప్రకాశతే సంహృతమపి చ సద్యత్ప్రకాశైకాత్మ్యేన తిష్ఠతి న తస్య దేశకాలాకారాది కించిన్నిరోధకం యుజ్యతే ఇతి వ్యాపకం నిత్యం విశ్వశక్తిఖచితం స్వప్రకాశమాదిసిద్ధం చైతత్తత్త్వమితి నాస్య సిద్ధావజ్ఞాతార్థప్రకాశరూపం ప్రమాణవరాకముపపద్యత ఉపయుజ్యతే సమ్భవతి వా ప్రత్యుతైతత్తత్త్వసిద్ధ్యధీనా ప్రమాణాదివిశ్వవస్తుసిద్ధిః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౨౯

తదుక్తమస్మద్గురుభిస్తన్త్రాలోకే ।

ప్రమాణాన్యపి వస్తూనాం జీవితం యాని తన్వతే ।

తేషామపి పరో జీవః స ఏవ పరమేశ్వరః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౩౦

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౩౧

యస్మాన్నిర్గతమపీదం జగద్యత్ర స్థితం యత్ప్రకాశేన ప్రకాశమానం తథాభూతమపి యత్ర స్థితం యత్ప్రకాశైకరూపం యత్ప్రకాశ ఏవ యస్య సిద్ధ్యై న్యక్షేణేక్ష్యమాణం భవతి న త్వన్యజ్జగన్నామ కించిత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౩౨

అత్ర యత్ర స్థితమిత్యావర్త్య ద్విర్యోజ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౩౩

ఏవం చ స్వానుభవసిద్ధమేవాస్య తత్త్వస్య సృష్టిస్థితిసంహారమేలనావభాసినోఽతిదుర్ఘటకారిణః సర్వదా సర్వత్రానిరుద్ధత్వమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౩౪

యథోక్తం శ్రీమదుత్పలదేవాచార్యైః ।

పరమేశ్వరతా జయత్యపూర్వా తవ సర్వేశ యదీశితవ్యశూన్యా ।

అపరాపి తథైవ తే యయేదం జగదాభాతి యథా తథా న భాతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:3౫

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:3౬

అత్రహిభాసమానమేవ జగద్భాసనైకశేషీభూతత్వాద్భాసనాతిరిక్తం న కించిద్భాతీత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:3౭

కించ యత్ర స్థితమిత్యుక్త్యోపశమపదే యస్మాచ్చ నిర్గతమితి ప్రసరపదే యతోఽస్య న నిరోధస్తతో నిమీలనోన్మీలనసమాధిద్వయేఽపి యోగినా స్వస్వభావసమావేశపరేణైవ భవితవ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:3౮

యద్వక్ష్యతే ।

యదా క్షోభః ప్రలీయేత తదా స్యాత్పరమం పదమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:3౯

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪౦

తథా ।

తస్మాచ్ఛబ్దార్థచిన్తాసు న సావస్థా న యా శివః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪౧

ఇత్యపి చ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪౨

కుత్రచిదనాత్మవాదిని సౌగతాదౌ ప్రమాతరి కుత్రచిచ్చ బాధకాభిమతే ప్రమాణే సతి న తస్య నిరోధః ప్రతిషేధోఽస్తి యతో యస్తస్య ప్రతిషేధకో యచ్చ తస్య ప్రతిషేధకం ప్రమాణం తద్యది న సిద్ధమభిత్తికమేతచ్చిత్రం సిద్ధిశ్చాస్య ప్రకాశతే ఇతి తత్సిద్ధ్యైవ భగవానాదిసిద్ధస్వప్రకాశమూర్తిరస్తీత్యేతత్ప్రతిషేధాయోదితేనాప్యనక్షరముక్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪3

భవిష్యతి చైతత్ ।

న తు యోఽన్తర్ముఖో భావః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪౪

ఇత్యత్రాన్తరే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪౫

ఏవం చానేన విశ్వోత్తీర్ణం విశ్వమయం విశ్వసర్గసంహారాదికారి శాంకరం స్వస్వభావాత్మకం తత్త్వమిత్యభిదధతా సర్వేషు పారమేశ్వరేషు యదుపాస్యం తదితః స్పన్దతత్త్వాన్నాధికం కేవలమేతత్స్వాతన్త్ర్యవశేనైవ తదుపాసావైచిత్ర్యమాభాస్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪౬

వస్తుతస్తు ఏతద్వీర్యసారమేవాశేషమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪౭

యద్వక్ష్యతి ।

తదాక్రమ్య బలం మన్త్రాః సర్వజ్ఞబలశాలినః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪౮

ఇత్యేతదపి భఙ్గ్యా ప్రతిపాదితమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౪౯

ఏవం చ న కశ్చిదుక్తచోద్యావకాశః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౫౦

ఏవమేతాదృశేషు చిన్తారత్నప్రాయేషు శ్రీస్పన్దసూత్రేషు యదన్యైః సర్వైర్వివృతికృద్భిర్వ్యాఖ్యాయి యచ్చాస్మాభిః కించిద్వ్యాక్రియతే తత్రాన్తరమమత్సరా అనవలిప్తాశ్చ స్వయమేవ విచిన్వన్తు సచేతసో న తు తదస్మాభిరుద్ఘాట్య ప్రతిపదం ప్రదర్శ్యతే గ్రన్థగౌరవాపత్తేః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౫౧

నను జాగరాదిదశస్వేదృశః స్వభావో నానుభూయతే యది చాయముక్తయుక్తిభిర్న కేనచిన్నిరుధ్యతే తజ్జాగరాద్యవస్థా స్వయమేవ నిరోత్స్యతే ఇతి శఙ్కాత ఉక్తమప్యర్థమప్రతిపద్యమానం ప్రతిబోధయన్నుపదిశతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨:౫౨]

జాగ్రదాదివిభేదేఽపి తదభిన్నే ప్రసర్పతి ।

నివర్తతే నిజాన్నైవ స్వభావాదుపలబ్ధృతః ॥ స్పన్దకారికా౧.3 ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

జాగరాపరపర్యాయో జాగ్రచ్ఛబ్దః శిష్టప్రయుక్తత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.3:౧

లోకప్రసిద్ధే జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తానాం భేదే యోగిప్రసిద్ధేఽపి వా ధారణాధ్యానసమాధిరూపే ప్రసర్పతి అన్యాన్యరూపే ప్రవహతి సతి అర్థాత్తత్తత్త్వం నిజాదనపాయినః సర్వస్యాత్మభూతాచ్చానుభవితృరూపాత్స్వభావాన్నైవ నివర్తతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.3:౨

యదిహిస్వయంనివర్తేత తజ్జాగ్రదాద్యపి తత్ప్రకాశవినాకృతం న కించిత్ప్రకాశేత ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.3:3

ఉపలబ్ధృతా చైతదీయా జాగరాస్వప్నయోః సర్వస్య స్వసంవేదనసిద్ధా సౌషుప్తే యద్యపి సా తథా న చేత్యతే తథాప్యాత్తరకాలికస్మృత్యన్యథానుపపత్త్యా సిద్ధా ఉపలబ్ధృత ఏవ చ స్వభావాన్న నివర్తతే ఉపలభ్యం త్వవస్థాది తన్మాహాత్మ్యాన్నివర్తతాం కామం కాత్ర క్షతిః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.3:౪

ఏవకారోఽప్యర్థే భిన్నక్రమస్తదభావేఽపి న నివర్తత ఇత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౫

జాగరాదివిభేదస్య విశేషణద్వారేణ హేతుస్తదభిన్నే ఇతి తస్మాచ్ఛివస్వభావాదభేదేన ప్రకాశమానత్వాత్తత్ప్రకాశరూపే ఇత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౬

యచ్చ యదేకాత్మకం తత్కథం తన్నివృత్తావవతిష్ఠతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౭

యద్వా తదితి కర్తృపదమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౮

అభిన్న ఇతి తు కేవలమభిన్నత్వం జాగరాదేః శివాపేక్షమేవ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౯

అర్థాత్తత్త్వం జాగరాదిభేదేఽపి సతి ప్రసర్పతి ప్రసరతి వైచిత్ర్యం గృహ్ణాతి తన్నైవ స్వభావాన్నివర్తత ఇతి యోజ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౦

కించాయం జాగ్రదాదిభేదః పరిణామో వివర్తో వేతి యత్సాంఖ్యపాఞ్చరాత్రశాబ్దికాదయో మన్యన్తే తద్వ్యుదాసాయాప్యుక్తం తదభిన్న ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౧

అవస్థాప్రపఞ్చోఽపి యది చిన్మాత్రాత్మనాగప్యతిరిచ్యేత చిద్రూపం వా తత్పరిణతౌ మనాగతిరిచ్యేత తన్న కించిచ్చకా స్యాదితి తావన్న పరిణామోఽస్తి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౨

యథోక్తమ్ ।

పరిణామోఽచేతనస్య చేతనస్య న యుజ్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౩

ఇతి శ్రీకిరణే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౪

న చ భాసమానోఽసావసత్యో బ్రహ్మతత్త్వస్యాపి తథాత్వాపత్తేః ఇత్యసత్యవిభక్తాన్యరూపోపగ్రాహితా వివర్త ఇత్యపి న సంగతమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౫

అనేన చాతిదుర్ఘటకిరత్వమేవ భగవతో ధ్వనితమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౬

యస్మాజ్జాగరాదివిభేదం చ ప్రకాశయతి తత్రైవ చ స్వాభేదమితి భేదాత్మనా తదభేదాత్మనోభయాత్మనా చ రూపేణాపరాపరాపరాపరాశక్తిత్రయస్వరూపేణ స్ఫురతీత్యనుత్తరషడర్ధతత్త్వాత్మతయా భగవానేవ స్ఫురతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౭

అతశ్చజాగరాదిదశావస్థితోఽపి ఏవమిమం స్వస్వభావం పరిశీలయన్ యశ్చినుతే స శంకర ఏవేత్యుపదిష్టం భవతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౮

అథ యే ఏకమేవేదం సంవిద్రూపం హర్షవిషాదాద్యనేకాకారవివర్తం పశ్యామ ఇత్యుక్త్వా జ్ఞానసంతాన ఏవ తత్త్వమితి సౌగతా మన్యన్తే యే చాహంప్రతీతిప్రత్యేయః సదైవ సుఖాద్యుపధితిరస్కృత ఆత్మేతి మీమాంసకాః ప్రతిపన్నాస్తానేకేనైవ శ్లోకేనాపవదతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౩:౧౯]

అహం సుఖీ చ దుఃఖీ చ రక్తశ్చేత్యాదిసంవిదః ।
సుఖాద్యవస్థానుస్యూతే వర్తన్తేఽన్యత్ర తాః స్ఫుటమ్ ॥ స్పన్దకారికా౧.౪ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

యః ఏవాహం సుఖీ స ఏవ దుఃఖీ సుఖానుశాయినా రాగేణ యుక్తత్వాద్రక్తో దుఃఖానుశాయినా ద్వేషేణ సమ్బన్ధాద్ద్విష్టేత్యాదయః సంవిదో జ్ఞానాని తా అన్యత్రేతి అవస్థాతర్యాత్మతత్త్వే వర్తన్తే తత్రైవాన్తర్ముఖే విశ్రామ్యన్తి స్ఫుటం స్వసాక్షికం కృత్వా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౧

అన్యథా క్షణికజ్ఞానానాం స్వాత్మమాత్రక్షీణత్వాత్తత్సంస్కారజన్మనామపి వికల్పానామనుభవాగోచరే ప్రవృత్త్యభావాదనుసంధానమిదం న ఘటేత ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౨

చకారాస్తుల్యయోగితాపరా అనుసంధానం ద్యోతయన్తి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౩

కీదృశేఽన్యత్ర సుఖాద్యవస్థా ఉదయప్రలయిన్యోఽనుస్యూతా దృబ్ధా యస్మింస్తస్మిన్ సుఖాద్యవస్థానుస్యూతేఽన్తఃస్రక్సూత్రకల్పతయా స్థితే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౪

తా ఇత్యనేనానుసంధీయమానావస్థానాం స్మర్యమాణతామభిదధత్క్షణికజ్ఞానవాదిమతేఽనుభవసంస్కారోత్పన్నత్వాదర్థాకారారూషితత్వేఽపి స్మృతేః కామమనుభవసదృశత్వం భవతు న త్వనుభవానుభూతాతీతకాలార్థవ్యవస్థాపకత్వం ఘటతే సర్వసంవిదన్తర్ముఖే తు ప్రమాతరి సతి సర్వం యుజ్యత ఇతి సూచితవానిత్యలం సుకుమారహృదయోపదేశ్యజనవైరస్యదాయినీభిరాభిః కథాభిః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౫

ఏతదర్థిభిః ప్రత్యభిజ్ఞా పరీక్ష్యా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౬

గ్రన్థకృత్రైవ తు యత ఇహ యుక్తిరాసూత్రితా తతోఽస్మాభిః కించిదుద్ఘాటితమితి సచేతోభిర్నాస్మభ్యమసూయయితవ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౭

మీమాంసకపరిహారాయ తు ఏతదిత్థం వ్యాఖ్యాతవ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౮

అహం సుఖీత్యాదిసంవిదో యాస్తా అన్యత్రేతి పుర్యష్టకస్వరూపే ప్రమాతరి సుఖాద్యవస్థాభిరనుస్యూతే ఓతప్రోతరూపే స్ఫుటం లోకప్రతీతిసాక్షికం వర్తన్తే తిష్ఠన్తి న

త్వస్మదభ్యుపగతేఽస్మింశ్చిదానన్దఘనే శంకరాత్మని స్వస్వభావే ఇతి న సర్వదా సుఖాద్యుపాధితిరస్కృతోఽయమాత్మాపి తు చిన్మయః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౯

యదా తు నిజాశుద్ధయా వక్ష్యమాణయాయం స్వస్వరూపం గూహయిత్వా తిష్ఠతి తదా పుర్యష్టకాద్యవస్థాయాం సుఖిత్వాదిరూపతాస్య తత్రాపి న నిరోధస్తైః సుఖాదిభిరస్యేత్యుక్తమేవేతి న తత్తిరస్కృతోఽయం కదాచిదపి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౧౦

అహం కృశోఽహం స్థూల ఇత్యాదిప్రతీతిపరిహారేణ అహం సుఖీ దుఃఖీత్యాది వదతోఽయమాశయః సుఖిత్వాదిప్రతీతిసంభిన్నాం పుర్యష్టకభూమిమన్తర్ముఖే పదే నిమజ్జయంస్తదనుషఙ్గేణ బాహ్యస్యాపి దేహఘటాదేర్గలనాత్ప్రత్యభిజానాత్యేవ స్వం శివస్వభావత్వమితి సర్వథా పుర్యష్టకశమనాయైవ యత్న ఆస్థేయ ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౧౧

ఉక్తోపపత్తిసిద్ధాం సమస్తవాదానామనుపపన్నతామనువదన్నుపపత్తిసిద్ధం స్పన్దతత్త్వమేవాస్తీతి ప్రతిజానాతి యుక్త్యనుభవాగమజ్ఞో రహస్యగురుప్రవరః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౪:౧౨]

న దుఃఖం న సుఖం యత్ర న గ్రాహ్యం గ్రాహకం న చ ।

న చాస్తి మూఢభావోఽపి తదస్తి పరమార్థతః ॥ స్పన్దకారికా౧.౫ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

ఇహ యత్కించిద్దుఃఖసుఖాద్యాన్తరం నీలపీతాదికం బాహ్యం గ్రాహ్యం యచ్చైతద్గ్రాహకం పుర్యష్టకశరీరేన్ద్రియాది తత్తావత్సౌషుప్తవదసంచేత్యమానం స్ఫుటమేవ నాస్తీతి వక్తుం శక్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧

యదాపి తు సంచేత్యతే తదా సంచేత్యమానస్యాప్యస్య చైతన్యమయత్వాచ్చైతన్యమేవాస్తీత్యాయాతమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౨

యదాహుః ।

ప్రకాశాత్మా ప్రకాశ్యోఽర్థో నాప్రకాశశ్చ సిధ్యతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:3

ఇతి రహస్యతత్త్వవిదోఽస్మత్పరమేష్ఠినః శ్రీమదుత్పలదేవపాదాః శ్రీమదీశ్వరప్రత్యభిజ్ఞాయామ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౪

ఇహాపి వక్ష్యతే ।

తత్సంవేదనరూపేణ తాదాత్మ్యప్రతిపత్తితః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౫

ఇత్యతో దుఃఖసుఖాది నీలాది తద్గ్రాహకం చ యత్ర నాస్తి తత్ప్రకాశైకఘనం తత్త్వమస్తి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౬

నన్వేవం సర్వగ్రాహ్యగ్రాహకోచ్ఛేదే శూన్యాత్మైవ తత్త్వమిత్యాయాతం నేత్యాహ న చాస్తి మూఢభావోఽపి ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౭

మూఢభావో మూఢత్వం శూన్యరూపతాపి యత్ర నాస్తి సోఽపి హి న ప్రథతే కథమస్తి ప్రథతే చేత్తర్హి ప్రథాత్మకత్వాన్నాసౌ కశ్చిత్ప్రథైవాస్తి న చ ప్రథాయాః కదాచిద్భావో భవతి తదభావే ప్రథాభావస్యాప్యసిద్ధేః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౮

భవిష్యతి చైతత్ ।

న తు యోఽన్తర్ముఖో భావః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౯

ఇత్యత్ర ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౦

అపి చ మూఢభావ ఐశ్వర్యాత్మకవిమర్శశూన్యప్రకాశమాత్రతత్త్వో బ్రహ్మరూపోఽపి యత్ర నాస్తి యచ్ఛ్రుత్యన్తవిదః ప్రతిపన్నాః విజ్ఞానం బ్రహ్మ ఇతి తస్యాపి స్వాతన్త్ర్యాత్మకస్పన్దశక్తిం వినా జడత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౧

యథోక్తం ప్రత్యభిజ్ఞాయామ్ ।

స్వభావమవభాసస్య విమర్శం విదురన్యథా ।

ప్రకాశోఽర్థోపరక్తోఽపి స్ఫటికాదిజడోపమః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౨

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౩

భట్టనాయకస్తోత్రేఽపి ।

నపుంసకమిదం నాథ పరం బ్రహ్మ ఫలేత్కియత్ ।

త్వత్పౌరుషీ నియోక్త్రీ చేన్న స్యాత్త్వద్భక్తిసున్దరీ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౪

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౫

ఏవం చ యత్ర స్థితమిత్యతః ప్రభృతి యత్తత్త్వం విచారితం తదేవాస్తి తచ్చాస్త్యేవ పరమార్థతో యుక్త్యనుభవాగమసిద్ధేన రూపేణ పరమార్థత ఏవ చాకల్పితేన పూర్ణేన రూపేణాస్తి న తు నీలాదివత్కల్పితేన ।

యథోక్తం మహాగురుభిః ।

ఏవమాత్మన్యసత్కల్పాః ప్రకాశస్యైవ సన్త్యమీ ।

జడాః ప్రకాశ ఏవాస్తి స్వాత్మనః స్వపరాత్మభిః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౬

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౭

తత్రభవద్భర్తృహరిణాపి ।

యదాదౌ చ యదన్తే చ యన్మధ్యే తస్య సత్యతా ।

న యదాభాసతే తస్య సత్యత్వం తావదేవ హి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౮

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౧౯

సావధారణత్వాత్సర్వవాక్యానామేవకారోఽత్ర త్రిర్యోజ్యః ।

ఏవమనేన సూత్రేణ సుఖాద్యాకారసంవిత్సంతానవాదినాం సుఖాదికలుషితప్రమాతృతత్త్వవాదినాం గ్రాహ్యగ్రాహకనానాత్వవాదినాం సర్వేషామభావవాదినాం నిష్పరామర్శప్రకాశబ్రహ్మవాదినాం చ మతమనుపపన్నత్వాదసత్త్వేనానూద్య పారమార్థికం స్పన్దశక్తిరూపమేవ తత్త్వమస్తీతి ప్రతిజ్ఞాతమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౨౦

అథ చ యస్మిన్నస్మిన్ సోపదేశసావధానమహానుభావపరిశీల్యే స్ఫురత్తాసారే స్పన్దతత్త్వే స్ఫురతి దుఃఖసుఖగ్రాహ్యగ్రాహకతదభావాదికమిదం సదపి న కించిదేవ సర్వస్యైతచ్చమత్కారైకసారత్వాత్తదేవైతదస్తీత్యుపదిష్టమ్ ।

యన్మహాగురవః ।

దుఃఖాన్యపి సుఖాయన్తే విషమప్యమృతాయతే ।

మోక్షాయతే చ సంసారో యత్ర మార్గః స శాంకరః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౨౧

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౨౨

శాంకరో మార్గః శంకరాత్మస్వభావప్రాప్తిహేతుః పరాశక్తిరూపః ప్రసరః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౨౩

ఏవముపపత్తిపరిఘటితతత్త్వప్రత్యభిజ్ఞానాయ సాభిజ్ఞానముపాయం నిరూపయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౫:౨౪]

యతః కరణవర్గోఽయం విమూఢోఽమూఢవత్స్వయమ్ ।

సహస్తరేణ చక్రేణ ప్రవృత్తిస్థితిసంహృతీః ॥ స్పన్దకారికా౧.౬ ॥

లభతే తత్ప్రయత్నేన పరీక్ష్యం తత్త్వమాదరాత్ ।

యతః స్వతన్త్రతా తస్య సర్వత్రేయమకృత్రిమా ॥ స్పన్దకారికా౧.౭ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

తన్నిర్ణీతం తత్త్వమాదరాత్శ్రద్ధయా ప్రయత్నేన చ ।

ఉద్యమో భైరవః ।

ఇతి శివసూత్రప్రతిపాదితేన సర్వభేదోపసంహారాత్మనా నిజౌజోవృత్తిస్ఫారణరూపేణ పరిపూర్ణాన్తర్ముఖస్వరూపసేవనాత్మనా భైరవరూపేణోద్యమేన పరీక్ష్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౧

యత ఇయమితి సర్వస్య స్వసంవిదితా తస్య శంకరాత్మనః స్వస్వభావస్యాకృత్రిమా సహజా స్పన్దతత్త్వరూపా స్వతన్త్రతా సర్వత్ర జడాజడవిషయే స్ఫురన్తీ స్థితేతి శేషః ।

కిం తత్తత్త్వమిత్యాహ యత ఇత్యాది లభత ఇత్యన్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౨

అయమితి లోకప్రసిద్ధో గోలకాదిరూపో న తు శాస్త్రితస్తస్య నిత్యపరోక్షత్వేనాయమితి నిర్దేశాభావాత్కరణవర్గస్తయోదశేన్ద్రియాణి విశేషేణ మూఢో మాయావశాజ్జడాభాసీభూతోఽణోర్మూఢాదప్యధికం మూఢత్వం ప్రాప్తోఽమూఢవచ్చేతనవత్స్వయం ప్రవృత్తిస్థితిసంహృతీర్లభతే విషయోన్ముఖీభవతి తత్ర రజ్యతే తతశ్చ నివర్తత ఇత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౩

కథం సహస్తరేణ చక్రేణ ఇహాన్తరం చక్రం కరణేశ్వర్యో నాన్తఃకరణాని తేషాం వర్గశబ్దేన స్వీకారాత్న వక్ష్యమాణం పుర్యష్టకం తత్స్వస్యాన్తఃకరణత్రయస్య వర్గశబ్దేనైవ గృహీతత్వాత్తన్మాత్రాణాం చ వాసనామాత్రరూపాణాముపదేశ్యమయోగినం ప్రతి సాక్షాత్ప్రవృత్త్యాదికర్తృత్వేనాసిద్ధేః యోగినస్తు సాక్షాత్కృతతన్మాత్రస్య స్వయమేవ పరతత్త్వపరిశీలనావహితస్యోపదేశ్యత్వాభావాత్తస్మాదేతదేకీయమతమసత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౪

విమూఢోఽమూఢవదిత్యనేన కరణవర్గ ఏవ సంబన్ధ్యో నత్వన్తరమపి కరణేశ్వరీచక్రం తస్య చిచ్చమత్కారరూపత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౫

ఏవమభిదధానస్యాయమాశయః యదయం శంకరాత్మా స్వస్వభావోఽతిదుర్ఘటకరిణః స్వాతన్త్ర్యాద్యుగపదేవ సంవిత్తిసారం చ కరణేశ్వరీచక్రం జడాభాసరూపం చ కరణవర్గమేకతయైవ నిర్భాసయన్ ప్రవృత్తిస్థితిసంహృతీః కారయతి యేన భగవత్యః

కరణేశ్వర్యో యథా తత్తద్భావసృష్ట్యాది విదధతి తథా కరణవర్గో జడోఽపి తత్కారీవ లక్ష్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౬

యద్యపి రహస్యదృష్టౌ న కశ్చిజ్జడః కరణవర్గోఽస్తి అపితు విజ్ఞానదేహాః కరణేశ్వర్య ఏవ విజృమ్భన్తే తథాపీహ సుప్రసిద్ధప్రతీత్యనుసారేణోపదేశ్యః క్రమేణ రహస్యార్థోపదేశేఽనుప్రవేశ్య ఇత్యేవముక్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౭

ఏవం చ గోలకాదిరూపకరణవర్గాప్రవృత్త్యాదిక్రమేణ తదధిష్ఠాతృరూపం నిజమరీచిచక్రం చిన్వానేనైవ తదుభయప్రచోదకం శ్రీమచ్ఛంకరాత్మకం స్వస్వరూపం పరీక్షణీయం యతస్తత్ప్రాప్తౌ తదీయాకృత్రిమా స్వతన్త్రతాస్య యోగినః స్యాదిత్యప్యనేనైవోక్తం భవతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౮

తదేతదేవ పరీక్షణార్థం పరమోపాదేయత్వాదేతదేవ చ పరీక్షితుం శక్యముక్తయుక్త్యా సుఖోపాయత్వాతత ఏవాదరేణాభిలషితవిషయోపభోగానిరోధాత్మనా బహుమానేన ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౯

అత్ర పరీక్షణస్యేహత్యోపదేశానుసారేణ ప్రాప్తకాలతా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౧౦

యథోక్తం రహస్యగురుభిః ।

నిజనిజేషు పదేషు పతన్త్విమాః కరణవృత్తయ ఉల్లసితా మమ ।

క్షణమపీశ మనాగపి మైవ భూత్త్వద్విభేదరసక్షతిసాహసమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౧౧

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౧౨

పరీక్ష్యమిత్యర్థే శక్యే ప్రాప్తకాలతాయాం ప్రైషాదౌ చ కృత్యః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౧౩

అథ చ జడః కరణవర్గో యద్బలాదమూఢవత్ప్రవృత్త్యాది లభతే ఇతి సర్వస్యానుభవసాక్షికమభిదధదిన్ద్రియాదిచైతన్యవాదిచార్వాకమతమప్యనేన వ్యుదస్తవాన్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౧౪

అథ కథముక్తం తతస్తత్త్వాచ్చేతనతామివాసాద్యేన్ద్రియాణి స్వయం ప్రవృత్త్యాది లభన్త ఇతి యావతాయమేవ గ్రాహక ఇచ్ఛయా దాత్రాదీనీవ కరణాని ప్రేరయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౧౫

యదప్యుక్తం తత్తత్త్వం ప్రయత్నేన పరీక్ష్యమితి తదపి కథం యతోఽస్మాకమిచ్ఛా బహిరేవానుధావతి న తు తత్త్వపరీక్షాయాం ప్రవర్తితుముత్సహత ఇత్యాశఙ్క్యాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౬-౭:౧౬]

న హీచ్ఛానోదనస్యాయం ప్రేరకత్వేన వర్తతే ।

అపి త్వాత్మబలస్పర్శాత్పురుషస్తత్సమో భవేత్ ॥ స్పన్దకారికా౧.౮ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

అయం లౌకికః పురుష ఇచ్ఛైవ నోదనం ప్రతోదస్తస్య ప్రేరకత్వేన కరణప్రవర్తనార్థవ్యాపారణాయ యస్మాన్న ప్రవర్తతే అపి తు ఆత్మనశ్చిద్రూపస్య యద్బలం స్పన్దతత్త్వాత్మకం తత్స్పర్శాత్తత్కృతాత్కియన్మాత్రాదావేశాత్తత్సమో భవేతహంతారసవిప్రుడభిషేకాదచేతనోఽపి చేతనతామాసాదయత్యేవ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౮:౧

తతస్తత్తత్త్వం న కేవలం కరణాని యావత్తత్ప్రేరకత్వేన శఙ్కితం కల్పితమపి ప్రమాతారం చేతనీకృత్య స్వయం ప్రవృత్త్యాదిపాత్రం కరోతి యేనాస్యాయమభిమానోఽహం కరణాని ప్రేరయామీతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౮:౨

స్పన్దతత్త్వానువేధం వినాపి తు స ఏవ న కించిదితి కరణానాం గ్రాహకస్య చ స్వరశ్మిచక్రప్రసరానువేధేన చేతనీభావాపాదకం తత్త్వం పరీక్ష్యమితి యుక్తమేవ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౮:౩

యది పునరిచ్ఛాఖ్యేన ప్రతోదరూపేణ కరణాన్తరేణ కరణాని ప్రేరయేత్తదపీచ్ఛాఖ్యం కరణం ప్రేర్యత్వాత్కరణాన్తరం స్వప్రేరణాయాపేక్షేత తదప్యన్యదిత్యనవస్థా స్యాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౮:౪

యత్తూక్తమస్మాకమిచ్ఛా న తత్ర ప్రవర్తితుముత్సహతే ఇతి తత్రాప్యాద్యం శ్లోకార్ధమభ్యుపగమేన పరం తూత్తరతయా యోజ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౮:౫

సత్యం నాయం పురుషస్తత్త్వపరీక్షార్థమిచ్ఛాం ప్రవర్తయితుం శక్నోతి నేచ్ఛయా తత్త్వం విషయీకర్తుం క్షమస్తస్యావికల్ప్యత్వాదపి తు విషయాననుధావన్తీమిచ్ఛాం తదుపభోగపురఃసరం ప్రశమయ్య యదా త్వన్తర్ముఖమాత్మబలం స్పన్దతత్త్వం స్వకరణానాం చ చేతనావహం స్పృశతి తదా తత్సమో భవేత్తత్సమావేశాత్తద్వత్సర్వత్ర స్వతన్త్రతామాసాదయత్యేవ యస్మాదేవం తస్మాత్తత్త్వం పరీక్ష్యమిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౮:౬

శక్తిభూమేః స్పర్శప్రధానత్వాదాత్మబలస్పర్శాదిత్యుక్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౮:౭

ననుచాయం క్షేత్రీ పరమేశ్వరమయోఽపి కిం న సదా పారిపూర్ణ్యేన స్ఫురతి కస్మాదన్తర్ముఖాత్మబలస్పర్శమపేక్షత ఇత్యాశఙ్క్యాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౮:౮]

నిజాశుద్ధ్యాసమర్థస్య కర్తవ్యేష్వభిలాషిణః ।

యదా క్షోభః ప్రలీయేత తదా స్యాత్పరమం పదమ్ ॥ స్పన్దకారికా౧.౯ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

నిజా స్వాత్మీయా స్వస్వాతన్త్ర్యోల్లాసితా యేయం స్వరూపావిమర్శస్వభావా ఇచ్ఛాశక్తిః సంకుచితా సత్యపూర్ణంమన్యతారూపా అశుద్ధిరాణవం మలం తన్మలోత్థితకఞ్చుకపఞ్చకావిలత్వాజ్జ్ఞానశక్తిః క్రమేణ భేదసర్వజ్ఞత్వకించిజ్జ్ఞత్వాన్తఃకరణబుద్ధీన్ద్రియతాపత్తిపూర్వమత్యన్తం సంకోచగ్రహణేన భిన్నవేద్యప్రథారూపం మాయీయం మలమశుద్ధిరేవ క్రియాశక్తిః క్రమేణ భేదసర్వకర్తృత్వకించిత్కర్తృత్వకర్మేన్ద్రియరూపసంకోచగ్రహణపూర్వమత్యన్తం పరిమితతాం ప్రాప్తా శుభాశుభానుష్ఠానమయం కార్మం మలమప్యశుద్ధిః తయాసమర్థస్య పూర్యజ్ఞత్వకర్తృత్వవికల్పస్య తత ఏవ కర్తవ్యేషు లౌకికశాస్త్రీయానుష్ఠానేష్వభిలాషిణోఽభీష్టానవాప్తేర్నిత్యమభిలాషవ్యాకులస్య తత ఏవ క్షణమప్యలబ్ధస్వరూపవిశ్రాన్తేః యదా ఉక్తవక్ష్యమాణోపపత్త్యనుభవావష్టమ్భతోఽభిలాషవివశగ్రాహకాభిమానాత్మా క్షోభః ప్రలీయేత అనాత్మన్యాత్మాభిమాననివృత్తిపురఃసరమాత్మన్యనాత్మాభిమానోపశాన్తిపర్యన్తేన ప్రకర్షేణ లీయేత తదా పరమం స్పన్దతత్త్వాత్మకం పదం స్యాదస్య ప్రత్యభిజ్ఞావిషయతాం యాయాదిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౯:౧

న తు తదైవ భవతి తస్య నిత్యత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౯:౨

ఉక్తం చ విజ్ఞానభైరవే ।

మానసం చేతనా శక్తిరాత్మా చేతి చతుష్టయమ్ ।

యదా ప్రియే పరిక్షీణం తదా తద్భైరవం వపుః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౯:3 ॥

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౯:౪

నిజాశుద్ధిశబ్దేనమలం నామ ద్రవ్యం పృథగ్భూతమస్తీతి యే ప్రతిపన్నాస్తే దూష్యత్వేన కటాక్షితాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౯:౫

నను చ గ్రాహకాహమ్భావాత్మని క్షోభే క్షీణే నిస్తరఙ్గజలధిప్రఖ్యమస్పన్దమేవ తత్త్వం ప్రసక్తమిత్యాశఙ్కాం శమయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౯:౬]

తదాస్యాకృత్రిమో ధర్మో జ్ఞత్వకర్తృత్వలక్షణః ।

యతస్తదేప్సితం సర్వం జానాతి చ కరోతి చ ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౦ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

తదేత్యుపదేశ్యాపేక్షయా అకృత్రిమః సహజో ధర్మః ప్రాఙ్నిర్దిష్టస్వతన్త్రతారూపః పరమేశ్వరస్వభావో జ్ఞత్వకర్తృత్వే సామరస్యావస్థితప్రకాశానన్దాత్మనీ జ్ఞానక్రియే లక్షణమవ్యభిచారి స్వరూపం యస్య తాదృక్తదా క్షోభోపశమేఽస్య పురుషస్య స్యాదభివ్యజ్యత ఇత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౦:౧

కుత ఏతదభివ్యజ్యత ఇత్యాహ యతస్తదా పరమపదప్రవేశసమయే సర్వమీప్సితమితి యద్యజ్జిజ్ఞాసితం చికీర్షితం వాస్య తత్రత్వవివిక్షాయామభూత్తత్తజ్జానాతి చ కరోతి చ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౦:౨

చకారావత్ర యౌగపద్యమాహతుః న తు యథైకే చకారాభ్యాం జ్ఞానక్రియయోరైకాత్మ్యం సూచయతీతి తద్ధి జ్ఞత్వకర్తృత్వలక్షణ ఇత్యనేనైవైకధర్మవిశేషణేన సమ్బన్ధినిర్దేశేన వాస్తవస్వరూపాభిధాయినోక్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౦:3

అథ యతః కరణేతి నిజాశుద్ధీతి సూత్రప్రతిపాదితోన్మేషక్రమసమాధానసాక్షాత్కృతస్య స్పన్దతత్త్వస్య దృఢావష్టమ్భాద్వ్యుత్థానమపి సమాధ్యేకరసం కుర్వతో భవోచ్ఛేదో భవతీత్యాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౦:౪]

తమధిష్ఠాతృభావేన స్వభావమవలోకయన్ ।

స్మయమాన ఇవాస్తే యస్తస్యేయం కుసృతిః కుతః ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౧ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

ఉక్తోపపత్త్యుపలబ్ధ్యనుశీలనప్రత్యభిజ్ఞాతం తం స్పన్దతత్త్వాత్మకం స్వభావమాత్మీయమధిష్ఠాతృభావేన వ్యుత్థానదశాయామపి వ్యాప్నువన్తమవలోకయంశ్చిన్వానః ।

న వ్రజేన్న విశేచ్ఛక్తిర్మరుద్రూపా వికాసితే ।

నిర్వికల్పతయా మధ్యే తయా భైరవరూపధృక్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౧:౧

ఇతి తథా ।

సర్వాః శక్తీశ్చేతసా దర్శనాద్యాః స్వే స్వే వేద్యే యౌగపద్యేన విష్వక్ ।

క్షిప్త్వా మధ్యే హాటకస్తమ్భభూతస్తిష్ఠన్ విశ్వాకార ఏకోఽవభాసి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౧:౨

ఇతి శ్రీవిజ్ఞానభైరవకక్ష్యాస్తోత్రనిర్దిష్టసమ్ప్రదాయయుక్త్యా నిమీలనోన్మీలనసమాధినా యుగపద్వ్యాపకమధ్యభూమ్యవష్టమ్భాదధ్యాసితైతదుభయవిసర్గారణివిగలితసకలవికల్పోఽక్రమస్ఫారితకరణచక్రః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౧:౩

అన్తర్లక్ష్యో బహిర్దృష్టినిమేషోన్మేషవర్జితః ।

ఇయం సా భైరవీ ముద్రా సర్వతన్త్రేషు గోపితా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౧:౪

ఇత్యామ్నాతభగవద్భైరవముద్రానుప్రవిష్టో ముకురాన్తర్నిమజ్జదున్మజ్జన్నానాప్రతిబిమ్బకదమ్బకల్పమనల్పం భావరాశిం చిదాకాశ ఏవోదితమపి తత్రైవ విలీయమానం పశ్యన్ జన్మసహస్రాపూర్వపరమానన్దఘనలోకోత్తరస్వస్వరూపప్రత్యభిజ్ఞానాత్ఝటితి త్రుటితసకలవృత్తిః స్మయమానో విస్మయముద్రాప్రవిష్ట ఇవ మహావికాసాసాదనాచ్చ సహసైవ సముదితసముచితతాత్త్వికస్వభావో యో యోగీన్ద్ర ఆస్తే తిష్ఠతి న త్వవష్టమ్భాచ్ఛిథిలీభవతి తస్యేయమితి సకలజగత్కమ్పకారిణీ కుత్సితా జననమరణాదిప్రబన్ధరూపా సృతిః ప్రవృత్తిః కుతో నిజాశుద్ధిలక్షణస్య తద్ధేతోరభావాన్నైవ భవతీత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౧:౫

యథోక్తం శ్రీపూర్వశాస్త్రే ।

తత్త్వే నిశ్చలచిత్తస్తు భుఞ్జానో విషయానపి ।

నైవ సంస్పృశ్యతే దోషైః పద్మపత్త్రమివామ్బసా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౧:౬

విషాపహారిమన్త్రాదిసంనద్ధో భక్షయన్నపి ।

విషం న ముహ్యతే తేన తద్వద్యోగీ మహామతిః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౧:౭

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౧:౮

అథ యే శ్రుత్యన్తవిదక్షపాదమాధ్యమికాదయః క్షోభప్రలయే విశ్వోచ్ఛేదరూపమభావాత్మకమేవ తత్త్వమవశిష్యత ఇత్యుపాదిక్షన్ తాన్ ప్రతిబోధయితుం తదుపగతతత్త్వప్రాతిపక్ష్యేణ లోకోత్తరతాం ప్రకరణశరీరస్య స్పన్దతత్త్వస్య నిరూపయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౧:౯]

నాభావో భావ్యతామేతి న చ తత్రాస్త్యమూఢతా ।

యతోఽభియోగసంస్పర్శాత్తదాసీదితి నిశ్చయః ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౨ ॥

అతస్తత్కృత్రిమం జ్ఞేయం సౌషుప్తపదవత్సదా ।

న త్వేవం స్మర్యమాణత్వం తత్తత్త్వం ప్రతిపద్యతే ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౩ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

అసదేవేదమగ్ర ఆసీత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧

ఇత్యాద్యుక్త్యా శ్రుత్యన్తవిదాద్యభిమతోఽభావో భావ్యతాం నైతి భావనాయా భావ్యవస్తువిషయత్వాదభావస్య న కించిత్త్వాద్భావ్యమానతాయాం వా కించిత్త్వే సత్యభావత్వాభావాత్కించ భావకస్యాపి యత్రాభావః స విశ్వోచ్ఛేదః కథం భావనీయః భావకాభ్యుపగమే తు న విశ్వోచ్ఛేదో భావకస్యావశిష్యమాణత్వాదితి న విశ్వాభావ ఏవ తత్త్వమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨

అథ కల్పితోఽయం భావకో విశ్వోచ్ఛేదం వికల్పకల్ప్యమానం భావయన్ భావనాపరినిష్పత్తౌ భావ్యతాదాత్మ్యదభావరూపః సమ్పద్యత ఇతి పక్షః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౩

తత్రోచ్యతే తత్రాభావభావనాయాం నామూఢతా న చ తత్రాస్త్యమూఢతా అపి తు మోహ ఏవాస్తి ।

యద్యదేవాతిభావ్యతే ।

భావనాపరినిష్పత్తౌ తత్స్ఫుటం కల్పధీఫలమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౪

ఇతి న్యాయాద్విశ్వోచ్ఛేదాత్మన్యభావే భావ్యమానే న కదాచిత్పరమార్థాప్తిర్భవతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౫

అథోచ్యతే ।

సర్వాలమ్బనధర్మైశ్చ సర్వతత్త్వైరశేషతః ।

సర్వక్లేశాశయైః శూన్యం న శూన్యం పరమార్థతః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౬

ఇతి నాగార్జునోక్తమీదృశం తచ్ఛూన్యమితి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౭

సత్యం యది చిదానన్దఘనా స్వతన్త్రా పారమార్థికీ భిత్తిభూతా భూరభ్యుపేయతే యథా విజ్ఞానభైరవాదౌ పారమేశ్వరీం దిక్కాలకలనాతీతా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౮

ఇత్యాదినా పారమార్థికీం భిత్తిభూతాం చిద్భూమిమవస్థాప్య శూన్యభావనోక్తా అన్యథా న శూన్యమితి శూన్యైవేయముక్తిః యద్యదేవాతిభావ్యతే ఇతి ప్రతిపాదితత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౯

యత్తు ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౦

సావస్థా కాప్యవిజ్ఞేయా మాదృశాం శూన్యతోచ్యతే ।

న పునర్లోకరూఢ్యేవ నాస్తిక్యార్థానుపాతినీ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౧

ఇత్యాలోకమాలాయాముక్తం తత్తు సత్యం త్వాదృశామవిజ్ఞేయా అవిజ్ఞేయత్వాద్వక్తుమశక్యేత్యుచ్యతాం శూన్యతేతి తు కుతః శూన్యతాపి చ యావద్భావ్యతే తావద్వికల్పోల్లిఖితత్వాదసౌ వివేక్త్రైయ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౨

యది చ త్వాదృశాం సా జ్ఞాతుమశక్యా తత్తత్పదసాక్షాత్కారాభిజ్ఞసద్గురుసపర్యా కార్యా న తు శూన్యతేతి స్వమనీషికయైవ వ్యవహృత్యాత్మా పరశ్చాగాధే మహామోహే నిక్షేప్తవ్య ఇత్యలమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౩

అథ కుతో జ్ఞాతం తత్ర మూఢతాస్తీత్యత్రానేనోత్తరమాహ యత ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౪

అభియోగః సమాధానోత్థితస్య కీదృగహమాసమితి తదవస్థాభిముఖవిమర్శాత్మాభిలాపస్తత్సంస్పర్శాత్తద్వశాద్ధేతోస్తదాసీదితి యతో నిశ్చయః గాఢమూఢోఽహమాసమితి యతోఽస్తి ప్రతిపత్తిః అతో మోహావస్థైవ సా కల్పితా తథా స్మర్యమాణత్వాత్సా చానుభూయమానత్వాదనుభవితుః ప్రమాతురవస్థాతృరూపస్య ప్రత్యుత సత్తామావేదయతే న త్వభావమితి విశ్వాభావావస్థాయాం చిద్రూపస్యాఖణ్డితమేవ రూపం తిష్ఠతీతి నాముష్యాభావో జాతుచిద్వక్తుం శక్యత ఇత్యుక్తం భవతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౫

నను దృష్టం నిశ్చితం నీలాది స్మర్యతే న చ శూన్యభూతస్య న్యగ్భూతబుద్ధివృత్తేర్నిశ్చయోఽస్తి తత్కథముక్తం తదాసీదిత్యౌత్తరకాలికాన్నిశ్చయాన్మూఢతా సేతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౬

ఉచ్యతే వేద్యస్యైషా గతిః యస్మాత్తదిదంతాసారమిదంతయా యావత్త్వమాత్రా స్వాత్మోపారోహేణ న నిశ్చితం తావన్న స్మర్యతే వేదకస్తు కల్పితశూన్యాద్యవస్థాసు సంకుచితోఽప్యసాంకేతికాహంతాపరమార్థ ఏవేతి న తస్య స్వాత్మని పృథక్తాస్తీతి తన్నిశ్చాయకో వికల్పః ఇత్యహంవిమృశ్యమేవ తదా స్వసంవేదనే నైవ సిద్ధం శూన్యప్రమాతృరూపం విశ్వప్రతియోగిత్వాచ్చ సంకోచసార ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౭

సదుత్తరకాలం స్మర్యత ఇతి న కాచిదనుపపత్తిర్యస్మాదేవమతస్తచ్ఛూన్యాత్మకం పదం కృత్రిమం తస్మాద్భూతమభూతం వా యద్యదేవాతిభావ్యతే ।

ఇతి తదుక్తయైవ నీత్యా అభూతభావనయైవోత్థాపితం పరమేశ్వరేణైవ జ్ఞానగోపనాయై మూఢానాముపేయతయా తథా భాసితమిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౮

జ్ఞేయం జ్ఞాతవ్యం జ్ఞేయరూపం చ సదా సుషుప్తవదితి దృష్టాన్తః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౧౯

అయం భావః సదా సుషుప్తం మోహరూపమప్రయాససిద్ధం సర్వస్యాస్త్యేవ తత్కిమనేన సమాధిప్రయత్నోపార్జితేనాన్యేన శూన్యేన కృత్యం ద్వయస్యాప్యవస్తుత్వావిశేషాదితి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౦

ప్రాయశ్చాస్మిన్ శూన్యే దురుత్తరే మహామోహార్ణవ ఏవ వేదాన్తవిదక్షపాదసాంఖ్యసౌగతాదిప్రాయా బహవోఽనుప్రవిష్టాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౧

స్పన్దతత్త్వసమావివిక్షూణామపి చ శిథిలీభూతప్రయత్నానాం శూన్యమేతద్విఘ్నభూతమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౨

యద్వక్ష్యతి ।

తదా తస్మిన్మహావ్యోమ్ని ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౩

ఇత్యారభ్య ।

సౌషుప్తపదవన్మూఢః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౪

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౫

అత ఏతదుచ్ఛేదే గ్రన్థకారస్య మహాన్ సంరమ్భో లక్ష్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౬

తథా చేహ హేయతయైవ తన్నిర్ణీయాపి పునరపి నిర్ణేష్యతే ।

కార్యోన్ముఖః ప్రయత్నో యః ।

ఇత్యత్ర ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౭

తతోఽస్మాభిరేతద్దూషణారమ్భః కృత ఇతి న నః కోపః కార్యోఽత్రభవద్భిరుపదేశనిభాలనదత్తకర్ణైః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౮

సౌగతేషు దూషితేషు శ్రుత్యన్తవాదాదయో దూషితా ఏవ తుల్యన్యాయత్వాదితి నాభ్యధికముక్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౨౯

తదిదానీం ప్రకృతమేవ బ్రూమహే తత్తు స్పన్దాఖ్యం తత్త్వమేవమితి శూన్యవన్న స్మర్యమాణత్వం ప్రతిపద్యతే తస్య సర్వదానుస్యూతోపలబ్ధైకరూపస్య కదాచిదప్యనుపలభ్యత్వాయోగాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:30

తథా చాహుః ।

విజ్ఞాతారమేరే కేన విజానీయాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:3౧

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:3౨

యద్యపి చ సమావేశదశా వ్యుత్థితేన ప్రాణాదిసంస్కారవశాత్స్మర్యతే తథాపి న తావదేవ స్పన్దతత్త్వమపి తు సర్వానుస్యూతానవచ్ఛిన్నప్రకాశానన్దసారపరప్రమాతృరూపమేవ తత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:33

యద్వక్ష్యతి ।

తస్మాచ్ఛబ్దార్థచిన్తాసు న సావస్థా న యా శివః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:3౪

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:3౫

అతోఽస్యానవచ్ఛిన్నచమత్కారరూపస్య న జాతుచిత్స్మర్యమాణత్వం మూఢత్వం వా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:3౬

యస్తు తత్తత్త్వమితీహ తచ్ఛబ్దేనాస్య నిర్దేశః కృతః స ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:3౭

స్వాతన్త్ర్యముక్తమాత్మానమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:3౮

ఇతి శ్రీప్రత్యభిజ్ఞాకారికోక్తనీత్యా కల్పితస్యైవాపారమార్థికస్వరూపస్య న తు తత్త్వతః పారమార్థికస్య ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:3౯

న ప్రతిపద్యత ఇత్యనేనేదమాహ అస్య తత్త్వస్య స్మర్యమాణత్వేన ప్రతీతిరేవ నాస్తీతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౪౦

నను యత్ర స్థితమిత్యాదౌ చిద్రూపస్యైవ విశ్వకార్యరూపతాగ్రాహిత్వముక్తం తద్ధ్యానోత్థాపితం కృత్రిమమభావాత్మకం రూపం తే నైవ గృహీతమితి కథమస్యానవచ్ఛిన్నచమత్కారరూపమమూఢత్వమిత్యాశఙ్కయామాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౨-౧౩:౪౧]

అవస్థాయుగలం చాత్ర కార్యకర్తృత్వశబ్దితమ్ ।

కార్యతా క్షయిణీ తత్ర కర్తృత్వం పునరక్షయమ్ ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౪ ॥

కార్యోన్ముఖః ప్రయత్నో యః కేవలం సోఽత్ర లుప్యతే ।

తస్మింల్లుప్తే విలుప్తోఽస్మీత్యబుధః ప్రతిపద్యతే ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౫ ॥

న తు యోఽన్తర్ముఖో భావః సర్వజ్ఞత్వగుణాస్పదమ్ ।

తస్య లోపః కదాచిత్స్యాదన్యస్యానుపలమ్భనాత్ ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౬ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

అత్ర స్పన్దతత్త్వే కార్యత్వం కర్తృత్వమితి చ శబ్దితం శబ్దవ్యవహారమాత్రేణ భేదితమవస్థాయుగలమస్తి వస్తుతో హి తదేకమేవ స్వతన్త్రప్రకాశఘనశంకరరూపం తత్త్వం కర్తృసత్తావ్యతిరిక్తయా ప్రకాశాత్మనా క్రియయా వ్యాప్తం తదభేదేన ప్రకాశమానం తత్త్వభువనశరీరతదభావాదిరూపత్వం స్వీకుర్వత్కార్యమిత్యుచ్యతే తదన్యస్య కస్యాపి కారణత్వాయోగాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౧

యథోక్తం శ్రీప్రత్యభిజ్ఞాయామ్ ।

జడస్య తు న సా శక్తిః సత్తా యదసతః సతః ।

కర్తృకర్మత్వతత్త్వైవ కార్యకారణతా తతః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౨

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౩

తస్య చేదమేవ కార్యత్వం యదయం విచిత్రదేశకాలాద్యాభాససంయోజనవియోజనక్రమేణానన్తాన్

దేహనీలాద్యాభాసాంశ్చిదాత్మనః స్వరూపాదనతిరిక్తానపి ముకురప్రతిబిమ్బవదతిరిక్తానివాభాసయతి యావచ్చ కించిదాభాసయతి తత్సర్వమాభాస్యమానత్వాదేవ బహిర్ముఖేన రూపేణ క్షయధర్మకం క్షయశ్చాస్యేదంతాభాసనిమజ్జనేనాహంతారూపతయావస్థానమత ఏవ దేహాదేర్గ్రాహకస్య యో వేద్యాంశః స ఏవ భగవతా సృజ్యతే సంహ్రియతే చ న త్వహంతాప్రకాశాత్మకం కర్తృరూపం తస్య దేహాద్యావేశేఽపి భగవదేకరూపత్వాతతస్తత్ర తయోః కార్యకర్తృత్వయోర్మధ్యాత్కార్యతా క్షయిణీ కర్తృత్వం చిత్స్వతన్త్ర్యరూపం పునరక్షయం జగదుదయాపాయయోరపి తస్య స్వభావాదచలనాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౪

చలనే తు జగదుదయాపాయావపి న కౌచిచ్చకాస్యాతామితి మూఢాద్యవస్థాయామప్యఖణ్డితచమత్కారసారమమూఢమేవైతత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౫

నన్వభావసమాధానసిష్పత్తౌ సుషుప్తాదౌ చాస్య కర్తృత్వం నోపలభామహే క్వచిదపి ప్రవృత్త్యదర్శనాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౬

సత్యం కార్యోన్ముఖ ఇన్ద్రియాదిప్రేరణాత్మకవ్యాపారప్రవణో యః ప్రయత్నః సంరమ్భః సోఽత్ర కార్యక్షయపదే లుప్యతే విచ్ఛిద్యతే తస్మింల్లుప్తే సతి అబుధోఽభావసమాధ్యపహారితాత్మరూపో మూఢో విలుప్తోఽస్మీతి మన్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౭

యః పునరన్తర్ముఖోఽహంతాప్రకాశరూపః స్వభావోఽత ఏవ సర్వజ్ఞత్వగుణస్యాస్పదముపలక్షణం చైతత్సర్వకర్తృత్వాదేరపి తస్య లోపో న కదాచిత్స్యాద్భవతీతి న కదాచిదపి సంభావనీయోఽన్యస్య తల్లోపముపలబ్ధుః కస్యాప్యనుపలమ్భాత్యది స కశ్చిదుపలభ్యతే స ఏవాసావన్తర్ముఖశ్చిద్రూపో న చేదుపలభ్యతే తర్హి సా లోపదశాస్తీతి కుతో నిశ్చయః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౮

అథ చాన్యః కశ్చిత్తల్లోపం నోపలభతేఽపితు స ఏవ ప్రకాశాత్మా తత్కథం తస్యాభావః ।

ఏవం చాన్యస్యానుపలమ్భనాదిత్యత్రాన్యకర్తృకస్యోపలమ్భస్యాభావాదిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౯

అథ చ ఘటాభావో యథా ఘటవివిక్తభూతలాద్యుపలమ్భనాన్నిశ్చీయతే తథైవాత్మాభావోఽప్యాత్మవివిక్తస్య కస్యచిదుపలమ్భాన్నిశ్చీయేత తదుపలమ్భకసత్తావశ్యమ్భావినీతి తదుపలమ్భకస్యాత్మనాస్తితా న సిధ్యతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౧౦

యది చ కార్యోన్ముఖప్రయత్నలోపే స లుప్యేత తదోత్తరకాలమన్యస్య కస్యాప్యుపలమ్భో న భవేతన్యోపలమ్భాభావః ప్రసజ్యేతేత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౧౧

అపి చాన్యస్య బహిర్ముఖస్య ప్రయత్నస్య సౌషుప్తాదావనుపలమ్భాత్కథమన్తర్ముఖస్య తత్త్వస్య బాలిశైర్లోప ఆశఙ్కితో యతోఽన్యస్య లోపేఽన్యస్య కిం వృత్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౧౨

అథ చాన్యస్య కార్యోన్ముఖప్రయత్నస్యానుపలమ్భాదనుపలమ్భప్రకాశనాన్న కదాచిత్ప్రకాశాత్మనోఽన్తర్ముఖస్య తస్యోపలబ్ధిర్లోపః యతోఽసావన్తర్ముఖోభావః సర్వజ్ఞత్వగుణస్యాస్పదం తామప్యభావదశాం వేత్త్యేవ అన్యథా సైవ న సిధ్యేదితి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౧౩

అన్యస్యేతి కర్తరి కర్మణి చ షష్ఠీ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౧౪

అన్తర్ముఖే కార్యత్వప్రతియోగితామివ కర్తృత్వస్య సమ్భావ్యావస్థాత్వముక్తం వస్తుతస్తు ఉక్తయుక్త్యా తస్యావస్థాతృత్వమేవ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౧౫

అన్తర్ముఖ ఇతి అన్తః పూర్ణాహంతాత్మకం ముఖం ప్రధానం యస్యేతి యోజ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౧౬

ఏవమప్రబుద్ధో బహిర్ముఖవ్యాపారనిరోధే గ్రాహకస్యాప్యాత్మనోఽనుపపన్నమప్యభావం నిశ్చినుత ఇతి ప్రతిపాద్య సుప్రబుద్ధాప్రబుద్ధయోర్వ్యాదృగాత్మోపలమ్భస్తం నిరూపయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౪-౧౬:౧౭]

తస్యోపలబ్ధిః సతతం త్రిపదావ్యభిచారిణీ ।

నిత్యం స్యాత్సుప్రబుద్ధస్య తదాద్యన్తే పరస్య తు ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౭ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

తస్య ప్రాకరణికస్వభావస్య యోపలబ్ధిః అనవచ్ఛిన్నః ప్రకాశః సా కథితయుక్త్యవష్టమ్భాత్సుష్ఠు ప్రబుద్ధస్యాప్రబుద్ధతాసంస్కారేణాపి శూన్యస్య సతతం త్రిష్వపి జాగరస్వప్నసౌషుప్తపదేషు నిత్యమితి ఆదౌ మధ్యేఽన్తే చావ్యభిచారిణీ అనపాయినీ స్యాద్భవత్యేవ సదాసౌ శంకరాత్మకస్వస్వభావతయా స్ఫురతీత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౧

పరస్యాప్రబుద్ధస్య పునస్తాసాం దశానాం స్వోచితసంవిద్రూపాణాం ప్రత్యేకమాదావుద్బుభూషాయామన్తే చ విశ్రాన్త్యాత్మకాన్తర్ముఖత్వే న తు స్వోచితార్థావభాసావస్థితిరూపే మధ్యపదే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౨

యదుక్తం శ్రీశివదృష్టౌ ।

యావత్సమగ్రజ్ఞానాగ్రజ్ఞాతృస్పర్శదశాస్వపి ।

స్థిత్రైవ లక్ష్యతే సా తు తద్విశ్రాన్త్యాథవా ఫలే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౩

భట్టలోల్లటేనాపి తదాద్యన్త ఇత్యేవమేవ వ్యాఖ్యాయి స్వవృత్తౌ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౪

భట్టశ్రీకల్లటవృత్త్యక్షరాణ్యపేక్ష్య వయమపి తద్వృత్త్యక్షరానురోధేన సౌత్రమర్థమతివిమలమపి క్లిష్టకల్పనయా వ్యాకర్తుమశిక్షితాః యత ఏవాసుప్రబుద్ధస్య తదాద్యన్తేఽస్తి తదుపలబ్ధిః అత ఏవాయమిహాధికారీ స్పన్దోపదేశైః సుప్రబుద్ధీక్రియతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౫

యద్వక్ష్యతి ।

అతః సతతముద్యుక్తః స్పన్దతత్త్వవివిక్తయే ।

జాగ్రత్ ।

ఇత్యాది ।

సౌషుప్తపదవన్మూఢః ప్రబుద్ధః స్యాదనావృతః ।

ఇతి ।

తథా స్వప్నేఽపి ।

ఇత్యాది ।

ప్రబుద్ధః సర్వదా తిష్ఠేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౬

ఇత్యాది చ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౭

అత్ర హి జాగరాదిత్రిషు పదేషు ఆద్యన్తకోటివన్మధ్యమప్యర్థావసాయాత్మకం పదం తుర్యాభోగమయం కర్తుం ప్రబుద్ధస్య సుప్రబుద్ధతాపాదనాయోపదేశః ప్రవృత్తః ఏతచ్చ నిర్ణేష్యామః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౮

తథా చ శివసూత్రమ్ ।

జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తభేదే తుర్యాభోగసమ్భవః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౯

తథా ।

త్రిషు చతుర్థం తైలవదాసేచ్యమ్ ।

ఇతి ।

త్రితయభోక్తా వీరేశః ।

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౧౦

సుప్రబుద్ధస్య త్రిషు పదేషు యాదృశ్యుపలబ్ధిస్తాం విభాగేన దర్శయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౭:౧౧]

జ్ఞానజ్ఞేయస్వరూపిణ్యా శక్త్యా పరమయా యుతః ।

పదద్వయే విభుర్భాతి తదన్యత్ర తు చిన్మయః ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౮ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

సుప్రబుద్ధస్య భూమ్నా జ్ఞానజ్ఞేయస్వరూపయా మధ్యమే పదే జ్ఞానాగ్రపర్యన్తయోస్తు స్వస్వరూపయైవ స్పన్దతత్త్వాత్మనా పరాశక్త్యా యుక్తో విభుః శంకరాత్మా స్వభావో జాగరాస్వప్నరూపే పదద్వయే భాతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౮:౧

తత్ర హి విశ్వమసౌ సదాశివేశ్వరవత్స్వాఙ్గవత్పశ్యతి తదన్యత్ర తు సుషుప్తే న తు యథాన్యే సుషుప్తతుర్యయోరితి త్రిపదావ్యభిచారిణీ ఇతి ప్రక్రాన్తే తుర్యస్యాప్రస్తుతత్వాత్తదుపలబ్ధేరేవ చ తుర్యరూపత్వాతసౌ విభుశ్చిన్మయ ఏవాస్య భాతి అశేషవేద్యోపశమాదిత్యేతత్సుప్రబుద్ధాభిప్రాయమేవ న తు వస్తువృత్తానుసారేణ తదన్యత్ర తు చిన్మయః ఇత్యస్యానుపపన్నత్వాపత్తేః లోకే సౌషుప్తస్య మోహమయత్వాత్శివాపేక్షయా తు జాగ్రత్స్వప్నయోరపి చిన్మయత్వాతేవమపి చ ప్రకృతానుపయుక్తత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౮:౨

ఇతః ప్రభృతి ప్రథమనిఃష్యన్దాన్తో గ్రన్థః ప్రబుద్ధస్య సుప్రబుద్ధతాయై స్థితో యథా టీకాకారైర్న చేతితస్తథా పరీక్ష్యతాం స్వయమేవ కియత్ప్రతిపదం లిఖామః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౮:౩

యథేయం జాగరాదిమధ్యదశాపి ప్రబుద్ధం న ప్రతిబధ్నాతి తథోపపాదయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౮:౪]

గుణాదిస్పన్దనిఃష్యన్దాః సామాన్యస్పన్దసంశ్రయాత్ ।

లబ్ధాత్మలాభాః సతతం స్యుర్జ్ఞస్యాపరిపన్థినః ॥ స్పన్దకారికా౧.౧౯ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

గుణాః సత్త్వరజస్తమాంసి యేషాం ప్రకృతితత్త్వం విభవభూతే మాయాతత్త్వావస్థితా ఇహాభిప్రేతాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౯:౧

యథోక్తం శ్రీస్వచ్ఛన్దే మాయామసూరకవిన్యాసే ।

అధశ్చాదనమూర్ధ్వం చ రక్తం శుక్లం విచిన్తయేత్ ।

మధ్యే తమో విజానీయాద్గుణాస్త్వేతే వ్యవస్థితాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౯:౨

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౯:౩

త ఆదయో యేషాం కలాదీనాం క్షిత్యన్తానాం స్పన్దానాం విశేషప్రసరాణాం తేషాం యే నిఃష్యన్దాస్తనుకరణభువనప్రసరాః నీలసుఖాదిసంవిదశ్చ తథా యోగ్యపేక్షయా బిన్దునాదాదయస్తే సతతం జ్ఞస్య సుప్రబుద్ధస్య కస్యచిదేవాపశ్చిమజన్మనోఽపరిపన్థినః స్వస్వభావాచ్ఛాదకా న భవన్తీతి నిశ్చయః యత స్తే సామాన్యస్పన్దముక్తరూపమాశ్రిత్య యత్ర స్థితమిత్యత్ర నిర్ణీతదృశా లబ్ధాత్మలాభాస్తత ఏవోత్పన్నాస్తన్మయాశ్చేత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౯:౪

తథాహి ।

స్వాఙ్గరూపేషు భావేషు పత్యుర్జ్ఞానం క్రియా చ యా ।

మాయాతృతీయే త ఏవ పశోః సత్త్వం రజస్తమః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౯:౫

ఇతి శ్రీప్రత్యభిజ్ఞోక్తదృశా చితిశక్తిరేవ పారమేశ్వరీ జ్ఞానక్రియామాయాశక్తిత్రితయతయా శ్రీసదాశివాదిపదే స్ఫురిత్వా సంకోచప్రకర్షాత్సత్త్వరజస్తమోరూపం క్రీడాశరీరం శ్రయతి యతో నిజచిచ్ఛక్తిస్ఫారమయత్వాత్తదధిష్ఠితమేవ సర్వదా సర్వం జానన్ సుప్రబుద్ధో గుణాదివిశేషస్పన్దాననుచ్ఛిన్దన్నపి స్పన్దతత్త్వావేశమయ ఏవ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౯:౬

యథా త్వప్రబుద్ధాన్ బధ్నన్త్యేతే తత్ప్రతిపాదయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౧౯:౭]

అప్రబుద్ధధియస్త్వేతే స్వస్థితిస్థగనోద్యతాః ।

పాతయన్తి దురుత్తారే ఘోరే సంసారవర్త్మని ॥ స్పన్దకారికా౧.౨౦ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

అప్రబుద్ధధియః ప్రాయః సర్వానప్రత్యభిజ్ఞాతపారమేశ్వరీశక్త్యాత్మకనిజస్పన్దతత్త్వాన్ దేహాత్మమానినో లౌకికాన్ ప్రాణాద్యాత్మాభిమానినశ్చ మితయోగినస్త్వేతే పూర్వోక్తా గుణాదిస్పన్దనిఃష్యన్దాః స్వస్యాః స్పన్దతత్త్వాత్మనః స్థితేః స్థగనాయోద్యతా నిత్యం తదుద్యమైకసారాః దుఃఖేనోత్తార్యన్తేఽస్మాద్దైశికైర్జన్తుచక్రమితి దురుత్తారే లఙ్ఘయితుమశక్యే ఘోరే దుఃఖమయే సంసరణమార్గే పాతయన్తి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౦:౧

యథోక్తం శ్రీమాలినీవిజయే ।

విషయేష్వేవ సంలీనానధోఽధః పాతయన్త్యణూన్ ।

రుద్రాణూన్యాః సమాలిఙ్గయ ఘోరతర్యోఽపరాః స్మృతాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౦:౨

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౦:౩

తథా హి పూర్వం ప్రతిపాదితా యేయం స్పన్దతత్త్వాత్మా పరాశక్తిః సైవ విశ్వస్యాన్తర్బహిశ్చ వమనాత్సంసారవామాచారత్వాచ్చ వామేశ్వరీశక్తిః తదుత్థాపితాని తు ఖేచరీగోచరీదిక్చరీభూచరీరూపాణి చత్వారి దేవతాచక్రాణి సుప్రబుద్ధస్య పరభూమిసంచారీణి అప్రబుద్ధానాం తు అధరాధరసరణిప్రేరకాణి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౦:౪

తథా హి యా ఏవ సుప్రబుద్ధస్య ఖే బోధగగనే చరన్త్యః ఖేచర్యోఽకాలకలితత్వాభేదసర్వకర్తృత్వసర్వజ్ఞత్వపూర్ణత్వవ్యాపకత్వప్రథాహేతవస్తా ఏవాప్రబుద్ధస్య శూన్యప్రమాతృపదచారిణ్యః కఞ్చుకరూపతయా స్థితాః కాలకలితత్వకించిత్కర్తృతాకించిజ్జ్ఞతాభిష్వఙ్గనియమహేతవః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౦:౫

గౌర్వాక్తదుపలక్షితాసు సంజల్పమయీషు బుద్ధ్యహంకారమనోభూమిషు చరన్త్యో గోచర్యః సుప్రబుద్ధస్య స్వాత్మాభేదమయాధ్యవసాయాభిమానసంకల్పాఞ్జనయన్తి మూఢానాం తు భేదైకసారాన్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౦:౬

దిక్షు దశసు బాహ్యేన్ద్రియభూమిషు చరన్త్యో దిక్చర్యః సుప్రబుద్ధస్యాద్వయప్రథాసారాః అన్యేషాం ద్వయప్రథాహేతవః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౦:౭

భూరూపాదిపఞ్చకాత్మకం మేయపదం తత్ర చరన్త్యో భూచర్యస్తదా భోగమయ్యా ఆశ్యానీభావతయా తన్మయత్వమాపన్నాః భూచర్యః సుప్రబుద్ధస్య చిత్ప్రకాశశరీరతయాత్మానం దర్శయన్త్య ఇతరేషాం సర్వతోఽప్యవచ్ఛిన్నతాం ప్రథయన్త్యః స్థితాః ఇత్యేవం ప్రమాత్రన్తఃకరణబహిష్కరణప్రమేయరూపతయైవ తాని చత్వారి చక్రాణి

గుణాదిస్పన్దమయాన్యప్రబుద్ధబుద్ధీంల్లౌకికాంస్తథా బిన్దునాదాదిప్రథామాత్రసంతుష్టాన్ యోగినస్తత్తత్త్వప్రసరరూపే సంసారే పాతయన్తి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౦:౮

యత ఏవమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౦:౯]

అతః సతతముద్యుక్తః స్పన్దతత్త్వవివిక్తయే ।

జాగ్రదేవ నిజం భావమచిరేణాధిగచ్ఛతి ॥ స్పన్దకారికా౧.౨౧ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

ఉక్తవక్ష్యమాణరూపస్య స్పన్దతత్త్వస్య వివిక్తయే విమర్శనాయ సతతముద్యుక్తః ।

మయ్యావేశ్య మనో యే మాం నిత్యయుక్తా ఉపాసతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౧:౧

ఇతి గీతోక్తదృశా సతతమేవాన్తర్ముఖస్వరూపనిభాలనప్రవణో యః స జాగ్రదేవ జాగరావస్థాస్థిత ఏవ నిజమాత్మీయం శంకరాత్మకం స్వస్వభావమచిరేణాధిగచ్ఛతి తథా అస్య శంకరాత్మా ఆన్తరః స్వభావః స్వయమేవోన్మజ్జతి యేన ప్రబుద్ధో నిత్యోదితసమావేశాసాదనాత్సుప్రబుద్ధో జీవన్ముక్తో భవతీత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౧:౨

యథాస్యోద్యుక్తస్య బలవదాలమ్బనవశోదితానాయాసతదన్యసకలవృత్తిక్షయమయీషు నియతాసు యాస్వవస్థాసు స్పన్దనిధానమున్ముద్రితమభిముఖీభూతమాస్తే తా ఏతాః ప్రథమముద్యోగస్య విషయా ఇత్యుపదేష్టుమాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౧:3]

అతిక్రుద్ధః ప్రహృష్టో వా కిం కరోమీతి వా మృశన్ ।

ధావన్వా యత్పదం గచ్ఛేత్తత్ర స్పన్దః ప్రతిష్ఠితః ॥ స్పన్దకారికా౧.౨౨ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

సర్వత్ర తావదుపాయమార్గే సమస్తేతరవృత్తిప్రశమపూర్వమేకాగ్రీభవన్తి యోగినః ఏతాస్వతిక్రోధాద్యవస్థాసు స్వరసత ఏవ సమస్తాపరవృత్తిక్షయమయీషు యది

స్పన్దతత్త్వవివిక్తయే సతతముద్యుక్తో ఝటిత్యన్తర్ముఖీభవన్తి యోగినస్తత్సమీహితమచిరేణైవ లభన్తే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:౧

అయోగినస్త్వత్ర మూఢా ఏవేతి తాత్పర్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:౨

తథాహి సమనన్తరవిహితదారుణోపఘాతశత్రుదర్శనాన్మర్మస్పర్శితత్తద్వచనాకర్ణనాద్వా ప్రథమమేవోన్మిషత్సంజిహీర్షాదేవతాబలాదన్తర్ముఖీభవద్రశ్మిచక్రోఽతిక్రుద్ధః చిరప్రార్థితప్రాణేశీవదనేన్దుదర్శనాదేవ తత్క్షణమేవోన్మజ్జత్పూర్ణాభిలాషదేవతావశవికాసితానుధావత్సమస్తకరణచక్రః ప్రహృష్టో వా బలవదాతతాయిబలేన సర్వతో వలితత్వాత్కాన్దిశీకః కిం కరోమీతి మృశన్ వికల్పయన్ సంశయధారాధిరోహాత్మని పదేఽనుప్రవిష్టః క్షీణసకలాలమ్బనవికసత్సంశయసంవిన్నిరాలమ్బనీకృతవృత్తిప్రసరో వా మత్తవారణాద్యనుబధ్యమానో ధావన్ శరీరనిరపేక్షమేవ స్వాత్మప్రవణీకృతేతరవృత్తిప్రసరదుద్యోగదేవీప్రేరణయాతిత్వరితపలాయనక్రియావిష్టో వా ఏవమన్యాస్వప్యేవమ్ప్రాయాసు సింహాజగరాద్యవలోకనజనితమహాత్రాసాద్యవస్థాసు యద్వృత్తిక్షయాత్మకం పదం గచ్ఛేదధితిష్ఠేత్స్పన్దతత్త్వవివిక్తయే సతతముద్యుక్తో యో యోగిజనస్తస్య తత్ర వృత్తిక్షయాత్మకే పదేఽవస్థావిశేషే స్పన్దః ప్రతిష్ఠితః స్పన్దతత్త్వమభిముఖీభూతమేవ తిష్ఠతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:3

తస్మాదేతద్వృత్తిక్షయపదం సంచేత్య ఝటితి కూర్మాఙ్గసంకోచయుక్త్యా క్రోధసంశయవృత్తీః ప్రశమయ్య మహావికాసవ్యాప్తియుక్త్యా వా ప్రహర్షధావనవృత్తీర్విస్ఫార్యాభిముఖీభూతనిజస్పన్దశక్తివిమర్శవతా యోగినా భయమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:౪

యథోక్తం శ్రీవిజ్ఞానభైరవే ।

కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యగోచరే ।

బుద్ధిం నిస్తిమితాం కృత్వా తత్తత్త్వమవశిష్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:౫

ఆనన్దే మహతి ప్రాప్తే దృష్టే వా బాన్ధవే చిరాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:౬

ఆనన్దముద్గతం ధ్యాత్వా తల్లయస్తన్మనా భవేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:౭

క్షుతాద్యన్తే భయే శోకే గహ్వరే వారణద్రుతే ।

కుతూహలే క్షుధాద్యన్తే బ్రహ్మసత్తా సమీపగా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:౮

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:౯

ఏవమేతాస్వవస్థాసూక్తయుక్త్యా ప్రథమం స్పన్దశక్తిం పరిశీల్య తదను తామేవానుసందధత్సర్వాస్వవస్థాసు తద్దార్ఢ్యానుప్రవేశమయీం జీవన్ముక్తతామాహరేత్స్వతతోద్యుక్త ఇత్యుపదిశతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౨:౧౦]

యామవస్థాం సమాలమ్బ్య యదయం మమ వక్ష్యతి ।

తదవశ్యం కరిష్యేఽహమితి సంకల్ప్య తిష్ఠతి ॥ స్పన్దకారికా౧.౨౩ ॥

తామాశ్రిత్యోర్ధ్వమార్గేణ చన్ద్రసూర్యావుభావపి ।

సౌషుమ్నేఽధ్వన్యస్తమితో హిత్వా బ్రహ్మాణ్డగోచరమ్ ॥ స్పన్దకారికా౧.౨౪ ॥

తదా తస్మిన్మహావ్యోమ్ని ప్రలీనశశిభాస్కరే ।

సౌషుప్తపదవన్మూఢః ప్రబుద్ధః స్యాదనావృతః ॥ స్పన్దకారికా౧.౨౫ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

అయం శంకరాత్మా స్వభావో యన్మమ వక్ష్యతి అభివ్యక్తం సత్యచ్చిదానన్దఘనమనుభూతపూర్వం స్వరూపం మాం విమర్శయిష్యతి తదవశ్యమహం కరిష్యే బహిర్ముఖతాం హిత్వా తత్రప్రవణ ఏవ భవిష్యామి ఇతి సంకల్ప్య నిశ్చిత్య యామతిక్రోధాద్యవస్థాస్వనుభూతచరీం చిదానన్దఘనాం స్పన్దాత్మికామవస్థామవలమ్బ్య ప్రాప్యత్వేనాభిసంధాయ తిష్ఠతి శమితవికల్పగతిమవికల్పామవస్థామవిచలత్వేన భజతే యో యోగీ తదీయాం తామవస్థాం సమాశ్రిత్య చన్ద్రసూర్యౌ అపానః ప్రాణశ్చోభావపి హృదయభూమౌ మిలిత్వా యుగపదేవ సౌషుమ్నేఽధ్వని బ్రహ్మనాడ్యామూర్ధ్వమార్గేణోదానపథేనాస్తమితః శామ్యతః కథం బ్రహ్మాణ్డలక్షణం గోచరం హిత్వా బ్రహ్మబిలాధిష్ఠాతృబ్రహ్మాధిష్ఠితమణ్డం ముక్త్వా ఊర్ధ్వకవాటాన్తాం దేహవ్యాప్తిం త్యక్త్వా తదా చోల్లఙ్ఘితదేహవ్యాప్తికేఽత ఏవ ప్రకర్షేణ లీనావుక్తరూపౌ శశిభాస్కరౌ యత్ర తస్మిన్మహావ్యోమ్ని నిఃశేషవేద్యోపశమరూపే పరమాకాశే ప్రాప్తేఽపి యః శిథిలప్రయత్నతయా ఖేచర్యాద్యాత్మనా గుణాదిస్పన్దనిఃష్యన్దేన వ్యామోహితత్వాత్సౌషుప్తపదవద్భవతి సౌషుప్తేన చ సుప్తమప్యుపలక్షితం తేన చ స్వప్నసుషుప్తవత్యః శూన్యాదిభూమిమేవాధితిష్ఠతి స యోగీ సమ్యగనభివ్యక్తస్వస్వభావో మూఢ ఇత్యుచ్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౩-౩౫:౧

యథోక్తం శ్రీభట్టకల్లటేన ।

యాం స్పన్దాత్మికామవస్థామవలమ్బ్య ।

ఇతి యోగినః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౩-౩౫:౨

ఇతి చ ।

యస్య స్వస్వభావాభివ్యక్తిర్న సమ్యక్వృత్తా స స్వప్నాదినా ముహ్యమానోఽప్రబుద్ధో నిరుద్ధః స్యాత్ ।

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౩-౩౫:౩

యస్తు తత్రాపి ప్రయత్నపాటవాదుద్యన్తృతాబలాత్క్షణమపి న శిథిలీభవతి స తమసానభిభూతత్వాత్చిదాకాశమయత్వేనైవావస్థితః ప్రబుద్ధ ఉచ్యతే అత ఏవ సతతోద్యోగవతైవ యోగినా భవితవ్యమిత్యాదిష్టం గురుభిః ఇతి శివమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౧.౨౩-౩౫:౪]

స్పన్దకారికా, ద్వితీయో నిఃష్యన్దః

తదాక్రమ్య బలం మన్త్రాః సర్వజ్ఞబలశాలినః ।

ప్రవర్తన్తేఽధికారాయ కరణానీవ దేహినామ్ ॥ స్పన్దకారికా౨.౧ ॥

తత్రైవ సమ్ప్రలీయన్తే శాన్తరూపా నిరఞ్జనాః ।

సహారాధకచిత్తేన తేనైతే శివధర్మిణః ॥ స్పన్దకారికా౨.౨ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

తత్స్పన్దతత్త్వాత్మకం బలం ప్రాణరూపం వీర్యమాక్రమ్య అభేదేన ఆశ్రయతయావష్టభ్య భగవన్తోఽనన్తవ్యోమవ్యాప్యాదయో మన్త్రాః సర్వజ్ఞబలేన సర్వజ్ఞత్వాదిసామర్థ్యేన శ్లాఘమానా జృమ్భమాణా అధికారాయ దేహినాం ప్రవర్తన్తే సృష్టిసంహారతిరోధానానుగ్రహాది కుర్వన్తీత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧

సర్వజ్ఞశబ్దో భావప్రధానః సర్వకర్తృత్వాద్యుపలక్షయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౨

యథా దేహినాం కరణాన్యుపపాదితదృశా తద్బలమాక్రమ్య విషయప్రకాశాదౌ ప్రవర్తన్తే ఇతి దృష్టాన్తః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౩

తథా నిరఞ్జనాః కృతకృత్యత్వాన్నివృత్తాధికారమలాః శాన్తవిశిష్టవాచకాత్మస్వరూపాస్తత్రైవ స్పన్దాత్మకే బలే సమ్యగభేదాపత్త్యా ప్రకర్షేణాపునరావృత్త్యా లీయన్తే అధికమలాన్ముచ్యన్తే ఆరాధకచిత్తేన ఉపాసకలోకసంవేదనేన సహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౪

యథోక్తమ్ ।

అనుగృహ్యాణుసంఘాతం యాతాః పదమనామయమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౫

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౬

యతశ్చ తత ఏవోదితాస్తద్బలేన విసృష్టాస్తత్రైవ లీయన్తే తేనైతే మన్త్రమన్త్రేశ్వరాదయః శివస్య పరమేశ్వరస్య సమ్బన్ధీ ధర్మః స్వభావో విద్యతే యేషాం తే తథా సామాన్యస్పన్దసారా ఇత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౭

నను కరణానాం మన్త్రాణాం చ తతుదయాదౌ తుల్యే కిమితి కరణాని న సర్వజ్ఞాదిరూపాణి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౮

ఉచ్యతే పరమేశ్వరో మాయాశక్త్యా శరీరకరణాని భేదమయాని నిర్మిమీతే విద్యాశక్త్యా త్వాకాశీయవిచిత్రవాచకపరామర్శశరీరాన్మన్త్రాన్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౯

వాచకస్య మాయాపదేఽపి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౦

ఘటోఽయమిత్యధ్యవసా నామరూపాతిరేకిణీ ।

పరేశశక్తిరాత్మేవ భాసతే న త్విదంతయా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౧

ఇతి ప్రత్యభిజ్ఞోక్తనీత్యా ప్రమాతృభూమ్యనతిక్రాన్తేర్న శరీరపుర్యష్టకాదివద్బోధసంకోచకత్వమస్తీతి యుక్తమేవైషాం సర్వజ్ఞత్వాది ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౨

ఏతచ్చ ।

భేదే త్వేకరసే భాతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౩

ఇతి శ్రీప్రత్యభిజ్ఞాకారికాటీకాయాం వితత్య దర్శితమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౪

ఏవం విద్యాపదావస్థితసృష్ట్యాదికార్యనన్తభట్టారకాద్యపేక్షయైతద్వ్యాఖ్యేయమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౫

తథా దీక్షాదిప్రవృత్తానామాచార్యాదీనాం కరణరూపాః సర్వే మన్త్రాస్తత్స్పన్దతత్త్వరూపం బలమాక్రమ్య అనుప్రాణకత్వేన అవష్టభ్య ఆచార్యాదీనామేవ సమ్బన్ధినారాధకచిత్తేన సహ మోక్షభోగసాధనాద్యధికారాయ ప్రవర్తన్తే తత్రైవ శాన్తవాచకశబ్దాత్మకశరీరరూపా అత ఏవ చ నిరఞ్జనాః శుద్ధాః సమ్యక్ప్రలీయన్తే విశ్రామ్యన్తి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౬

అత్ర వ్యాఖ్యానే సహారాధకచిత్తేన ఇతి పూర్వశ్లోకేన యోజ్యమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౭

ఏవం చ మన్త్రాణాముదయప్రలయకోటివ్యాపి ప్రవృత్తావపి భిత్తిభూతమితి అభిహితమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౮

ఏవం చ దశాష్టాదశాదిభేదేన భిన్నే శైవే మన్త్రాణాం స్పన్దతత్త్వసారత్రైవేత్యుక్తం భవతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౧౯

ఏవం మన్త్రమన్త్రేశ్వరాదిరూపా శుద్ధాభిమతా సృష్టిః శివస్వభావేతి ప్రతిపాద్యాధునా అశుద్ధాభిమతాపి సా మాయాదిరూపా శివస్వరూపైవ ఇతి ఉపపాదయన్ శ్రీమతశాస్త్రాదిరహస్యదృష్టిమపి ఉపక్షిపతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౧:౨౦]

యస్మాత్సర్వమయో జీవః సర్వభావసముద్భవాత్ ।

తత్సంవేదనరూపేణ తాదాత్మ్యప్రతిపత్తితః ॥ స్పన్దకారికా౨.3 ॥

తస్మాచ్ఛబ్దార్థచిన్తాసు న సావస్థా న యా శివః ।

భోక్తైవ భోగ్యభావేన సదా సర్వత్ర సంస్థితః ॥ స్పన్దకారికా౨.౪ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

యతో జీవో గ్రాహకః సర్వమయః శివవద్విశ్వరూపః తేన హేతునా శబ్దేషు వాచకేషు అర్థేషు వాచ్యేషు చిన్తాసు వికల్పజ్ఞానాదిరూపాసు ఆదిమధ్యాన్తరూపా సావస్థా నాస్తి యా శివో న భవతి సర్వమేవ శివస్వరూపమిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౧

యతశ్చైవమతో భోక్తైవ చిదాత్మా గ్రాహకో భోగ్యభావేన దేహనీలాదిరూపేణ సదా నిత్యం సర్వత్ర విచిత్రతత్త్వభువనాదిపదే సమ్యగనూనాధికతయా స్థితః న తు భోగ్యం నామ కించిద్భోక్తుర్భిన్నమస్తి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౨

జీవ ఇత్యుపక్రమ్య శివ ఇత్యుపసంహారేణ జీవశివయోర్వాస్తవో న కోఽపి భేదః ఇతి దేహాద్యవస్థాసు న కాసుచిదప్యపూర్ణమన్యతా మన్తవ్యా అపి తు చిద్ఘనశివస్వభావత్రైవేతి భఙ్గ్యోపదిశతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:3

యథోక్తం శరీరమపి యే షట్త్రింశత్తత్త్వమయం శివరూపతయా పశ్యన్తి అర్చయన్తి చ తే సిధ్యన్తి ఘటాదికమివ తథాభినివిశ్య పశ్యన్తి అర్చయన్తి చ తేఽపీతి నాస్త్యత్ర వివాదః ఇతి శ్రీప్రత్యభిజ్ఞాటీకాయామ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౪

భట్టశ్రీవామనేనాప్యుక్తమ్ ।

ఆలమ్బ్య సంవిదం యస్మాత్సంవేద్యం న స్వభావతః ।

తస్మాత్సంవిదితం సర్వమితి సంవిన్మయో భవేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౫

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౬

కస్మాజ్జీవః సర్వమయః ఇత్యత్ర హేతుః సర్వభావానాం సముద్భవాదుత్పత్తిహేతుత్వాతపాదానభావప్రధానశ్చ నిర్దేశః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౭

ప్రమాతృమితిమానమేయమయభేదజాతస్య తే విహార ఇహ హేతుతాం సముపయాతి యస్మాత్త్వయి ।

నివృత్తవివృతౌ క్వచిత్తదపయాతి తేనాధ్వాధునా నయేన పునరీక్ష్యతే జగతి జాతుచిత్కేనచిత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౮

ఇతి శ్రీజ్ఞానగర్భస్తోత్రోక్తనీత్యా సంవిద్యేవ ప్రసృతాయాం జగతః సద్భావాత్సర్వభావసముద్భవత్వం జీవస్య యతశ్చ జీవాదేవ ఉదయతి విశ్వమతోఽయం సర్వమయో విశ్వశక్తిరితి యావత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౯

నిర్ణీతం చైతద్ద్వితీయసూత్రవృత్తౌ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౧౦

సర్వమయత్వే హేత్వన్తరమాహ తత్సంవేదన ఇత్యర్ధేన ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౧౧

తస్య సర్వస్య నీలసుఖాదేర్యత్సంవేదనం ప్రకాశస్తేన రూపేణ స్వభావేన తాదాత్మ్యప్రతిపత్తేః సర్వమయత్వస్యోపలమ్భాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౧౨

ఏవమనేన శ్లోకద్వయేన రహస్యచర్యాః సర్వభేదపాదపోన్మూలోపపత్తిపరిఘటితాశ్చ జ్ఞానోపదేశకథాః ప్రథమచరమసూత్రాభ్యాం మహార్థతత్త్వం జాగ్రదాదిసూత్రేణ షడర్ధపరమార్థః తదాక్రమ్య ఇత్యనేన సర్వోపాసాసారతేత్యాద్యుపక్షిప్తమితి స్పన్దతత్త్వేనైవ విశ్వోపదేశాః స్వీకృతాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౧3

అథైతత్ప్రతిపత్తిసారతైవ మోక్ష ఇత్యాదిశతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.3-౪:౧౪]

ఇతి వా యస్య సంవిత్తిః క్రీడాత్వేనాఖిలం జగత్ ।

స పశ్యన్సతతం యుక్తో జీవన్ముక్తో న సంశయః ॥ స్పన్దకారికా౨.౫ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

వాశబ్దః ప్రథమనిఃష్యన్దోక్తనిమీలనసమాధిప్రకారం వికల్పయనస్యాః సమాపత్తేర్దుర్లభతాం ధ్వనయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౫:౧

తేనాయమర్థః ఈదృశీ తావత్సంవిత్తిః దుర్లభా యస్య కస్యచిదేవాపశ్చిమజన్మనో భవతి సోఽఖిలం జగత్క్రీడాత్వేన పశ్యన్నిజసంవిదున్మేషనిమేషాభ్యాం సృజన్ సంహరంశ్చ ।

మయ్యావేశ్య మనో యే మాం నిత్యయుక్తా ఉపాసతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౫:౨

ఇతి స్థిత్యా సతతసమావిష్టో మహాయోగీ జీవన్నేవ ప్రాణాదిమానపి విజ్ఞానాగ్నినిర్దగ్ధాశేషబన్ధనో దేహపాతే తు శివ ఏవ జీవంశ్చేద్భుఙ్ముక్త ఏవ న తు కథంచిదపి బద్ధః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౫:౩

న సంశయః ఇత్యనేన ఇదం ధ్వనయతి దీక్షాదినా గురుప్రత్యయతో ముక్తిః ఈదృశాత్తు జ్ఞానాత్సమాచారాద్వా స్వప్రత్యయత ఏవేతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౫:౪

ఇయమేవ మహాసమాపత్తిః సాధకాచార్యాదీనామభీష్టప్రాప్తిహేతుః ఇతి శ్లోకద్వయేనాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౫:౫]

అయమేవోదయస్తస్య ధ్యేయస్య ధ్యాయిచేతసి ।

తదాత్మతాసమాపత్తిరిచ్ఛతః సాధకస్య యా ॥ స్పన్దకారికా౨.౬ ॥

యమేవామృతప్రాప్తిరయమేవాత్మనో గ్రహః ।

ఇయం నిర్వాణదీక్షా చ శివసద్భావదాయినీ ॥ స్పన్దకారికా౨.౭ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

ఇహ శివో భూత్వా శివం యజేతేతి యదుద్ఘోష్యతే తత్ర ధ్యాయినశ్చేతసి సంవేదనే తస్యేతి న సావస్థా న యా శివః ఇతి ప్రతిపాదితశివస్వభావస్య ధ్యేయస్య అన్యస్య వా కస్యచిత్తత్సిద్ధిహేతోర్మన్త్రదేవతావిశేషస్య అయమేవోదయః ప్రకటీభావః యా సాధకస్య ధ్యాతురాచార్యాదేః ।

తస్మాచ్ఛబ్దార్థచిన్తాసు న సావస్థా న యా శివః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧

ఇతి ప్రతిపాదితరూపా తదాత్మతాసమాపత్తిః శివైక్యావేశో న తు పఞ్చవక్త్రాదేర్వ్యతిరిక్తస్యాకారస్య దర్శనం న తు నిశ్చయమాత్రేణ తదాత్మతాసమాపత్తిః అపి తు ఇచ్ఛతోఽవికల్పవిశ్వాహంతాత్మకశివైక్యరూపేచ్ఛాపరామర్శాధిరూఢస్య ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౨

ఏతదుక్తం భవతి అహమేవ తత్సంవేదనరూపేణ తాదాత్మ్యప్రతిపత్తితో విశ్వశరీరశ్చిదానన్దఘనః శివ ఇతి సంకల్పో యస్యావికల్పశేషీభూతత్వేన ఫలతి తస్య ధ్యేయమన్త్రదేవతాది కిం న నామ అభిముఖీభవతి సర్వస్యైతదద్వయప్రథాలగ్నత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:3

యథోక్తమస్మత్పరమేష్ఠిపాదైః ।

సాక్షాద్భవన్మయే నాథ సర్వస్మిన్ భువనాన్తరే ।

కిం న భక్తిమతాం క్షేత్రం మన్త్రః క్వైషాం న సిధ్యతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౪

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౫

ఇయమేవ చ సమాపత్తిః పరమాద్వయరూపస్యామృతస్య ప్రాప్తిః అన్యస్మింస్త్వమృతే కతిపయకాలశరీరదార్ఢ్యదాయిని ప్రాప్తేఽపి సాధకైర్మరణమవశ్యమవాప్యత ఏవేత్యేవకారాశయః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౬

ఏవం సర్వత్రానేనైవాశయేన శ్రీస్వచ్ఛన్దే స్థూలదృష్ట్యామృతప్రాప్తిప్రకరణే ।

నైవ చామృతయోగేన కాలమృత్యుజయో భవేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౭

ఇత్యుక్త్వోపసంహృత్య తాత్త్వికస్తత్ప్రాప్తిప్రకారః ।

అథవా పరతత్త్వస్థః సర్వకాలైర్న బాధ్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౮

ఇత్యాదినా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౯

సర్వం శివశక్తిమయం స్మరేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౦

ఇతి మధ్యేన ।

జీవన్నేవ విముక్తోఽసౌ యస్యేయం భావనా సదా ।

యః శివం భావయేన్నిత్యం న కాలః కలయేత్తు తమ్ ।

యోగీ స్వచ్ఛన్దయోగేన స్వచ్ఛన్దగతిచారిణా ।

స స్వచ్ఛన్దపదే యుక్తః స్వచ్ఛన్దసమతాం వ్రజేత్ ।

స్వచ్ఛన్దశ్చైవ స్వచ్ఛన్దః స్వచ్ఛన్దో విచరేత్సదా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౧

ఇత్యనేన సహజసందర్భేణ సప్రశంసం పశ్చాదుపదిష్టః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౨

అయమేవాత్మనో గ్రహో జ్ఞానం యదుచ్యతే ఆత్మా జ్ఞాతవ్య ఇతి తత్రేదమేవ సర్వజ్ఞసర్వకర్తృస్వతన్త్రశివస్వరూపతయా ప్రత్యభిజ్ఞానమాత్మనో జ్ఞానం న తు ।

పురుష ఏవేదం సర్వమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౩

ఇతి శ్రుత్యన్తవిదుక్తమ్ ।

త ఆత్మోపాసకాః సర్వే న గచ్ఛన్తి పరం పదమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౪

ఇత్యామ్నాయోక్తేః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౫

తథా దీక్షావసరే యోజనికాద్యర్థమయమేవ శిష్యాత్మనోఽనుగ్రహః ఇమామేవ సమాపత్తిం విద్వానాచార్యః శిష్యాత్మానం శివే యోజయన్నాచార్యో భవతీత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౬

ఇయం స్వప్రత్యయసిద్ధా పుత్రకాదేః శివాత్మనః సద్భావస్య పారమార్థికస్వరూపస్య దాయినీ నిర్వాణదీక్షా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౭

యథోక్తమ్ ।

ఏవం యో వేద తత్త్వేన తస్య నిర్వాణదాయినీ ।

దీక్షా భవత్యసందిగ్ధా తిలాజ్యాహుతివర్జితా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౮

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౧౯

హౌత్రీ దీక్షాపి దీక్షైవ తత్ర మా భూత్కస్యచిదనాశ్వాస ఇత్యాశయేనాత్రైవకారో న కృతః శ్రీమహాగురుప్రవరేణేతి శివమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౨.౬-౭:౨౦]

స్పన్దకారికా, తృతీయో నిఃష్యన్దః

యథేచ్ఛాభ్యర్థితో ధాతా జాగ్రతోఽర్థాన్ హృది స్థితాన్ ।

సోమసూర్యోదయం కృత్వా సమ్పాదయతి దేహినః ॥ స్పన్దకారికా౩.౧ ॥

తథా స్వప్నేఽప్యభీష్టార్థాన్ ప్రణయస్యానతిక్రమాత్ ।

నిత్యం స్ఫుటతరం మధ్యే స్థితోఽవశ్యం ప్రకాశయేత్ ॥ స్పన్దకారికా౩.౨ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

ధత్తే సర్వమాత్మనీతి ధాతా శంకరాత్మా స్వభావః స యథా జాగ్రతః జాగరాయామభివ్యక్తస్వాతన్త్ర్యస్య దేహినో దేహభూమికామేవ ప్రకటీభూతపిణ్డస్థజ్ఞానస్య యోగినః సమ్బన్ధిన్యేచ్ఛయాభ్యర్థితోఽన్తర్ముఖస్వరూపవిమర్శబలేన ప్రసాదితో హృది చేతసి స్థితానర్థానితి బిన్దునాదాదిజ్ఞానపురః క్షోభప్రతిభాచాలనబోధస్తోభజ్ఞానసంచారాదిప్రయోజనాని సమ్పాదయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౧

కథం సోమసూర్యయోర్జ్ఞానక్రియాశక్త్యోరుదయం కృత్వా జ్ఞానశక్త్యా భాస్యమానం హి తత్తత్క్రియాశక్త్యోన్మీల్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౨

సమావేశోన్మిషత్ప్రతిభాత్మకమూలావష్టమ్భయుక్తిస్ఫారితజ్ఞానక్రియావ్యాప్తిసారసవ్యేతరమరీచివిస్ఫారణక్రమేణ తత్తద్వేధసంక్రమణాది సమ్పాదయతి యోగిశరీరానుప్రవిష్టః పరమేశ్వరః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౩

యథా చైవం తథా ।

అనాగతాయాం నిద్రాయాం వినష్టే బాహ్యగోచరే ।

సావస్థా మనసా గమ్యా పరా దేవీ ప్రకాశతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౪

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౫

పీనాం చ దుర్బలాం శక్తిం ధ్యాత్వా ద్వాదశగోచరే ।

ప్రవిశ్య హృదయే ధ్యాయన్ స్వప్నస్వాతన్త్ర్యమాప్నుయాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౬

ఇతి సమ్ప్రదాయస్థిత్యా వమనగ్రాససక్తతదుభయవిసర్గారణిచితిశక్తిపరామర్శముఖేన నిత్యం ప్రణయమనతిక్రామతో భగవత్ప్రార్థనాపరస్య యోగనిద్రారూఢస్య స్ఫుటతరమనాచ్ఛాదితరూపతయా మధ్యే సౌషుమ్నధామని స్థితో ధాతా స్వప్నేఽప్యభీష్టానేవాణవశాక్తశామ్భవసమావేశాదీనన్యానపి సమావేశాభ్యాసరసోన్మృష్టమతిముకురస్య జిజ్ఞాసితానర్థానవశ్యం ప్రకటీకరోతి నాస్య యోగినః స్వప్నసుషుప్తయోర్వ్యామోహో భవతీత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౭

స్వప్నేన సౌషుప్తమప్యుపలక్షితమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౮

అత్రాభీష్టార్థప్రకాశే ఆవృత్త్యా అయమేవ హేతుః ప్రణయస్య ప్రార్థనాయా అన్తర్ముఖస్వరూపపరిశీలనోపాసాసంపాద్యస్య మాయాకాలుష్యోపశమలక్షణస్య ప్రసాదస్య భగవతానతిక్రమాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౯

పరమేశ్వరో హి చిదాత్మా యద్యన్తర్ముఖోచిత సేవాక్రమేణార్ధ్యతే తత్తత్సంపాదయత ఏవ జాగ్రతః ఇతి పరతత్త్వే జాగరూకస్య జాగరావస్థాస్థస్య చేతి శ్లేషోక్త్యా వ్యాఖ్యేయమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౧౦

యది పునరేవం సావధానో న భవతి తదా నాస్య యోగితేత్యాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧-౨:౧౧]

అన్యథా తు స్వతన్త్రా స్యాత్సృష్టిస్తద్ధర్మకత్వతః ।

సతతం లౌకికస్యేవ జాగ్రత్స్వప్నపదద్వయే ॥ స్పన్దకారికా౩.౩ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

యద్యుక్తయుక్త్యా నిత్యం నారాధ్యతే ధాతా తదా స్వస్వరూపస్థిత్యభావే సతతం ప్రత్యహం లౌకికస్యేవ చాస్య యోగినోఽపి జాగరాయాం స్వప్నే చ సాధారణాసాధారణార్థప్రకాశనతన్నిశ్చయనాదిస్వభావా పారమేశ్వరీ సృష్టిః స్వతన్త్రా స్యాల్లౌకికవద్యోగినమపి సంసారావట ఏవాసౌ పాతయేదిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౩:౧

యథోక్తమ్ ।

ప్రవృత్తిర్భూతానామైశ్వరీ ।

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౩:౨

తద్ధర్మకత్వతః ఇతి స్వప్నజాగరాదిపదప్రకాశనే భగవత్సృష్టేః స్వాతన్త్ర్యస్వభావాదిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౩:౩

ఏవం స్వప్నసౌషుప్తనిర్దలనోపాయం స్వప్రబుద్ధతాయై సంసాధ్య స్పన్దతత్త్వసమావేశోపాయం సుప్రబుద్ధస్య దృష్టాన్తయుక్తిపూర్వకం నిరూపయతి జిజ్ఞాసితార్థజ్ఞప్తిరపీత్థం భవతీత్యాదిశతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౩:౪]

యథా హ్యర్థోఽస్ఫుటో దృష్టః సావధానేఽపి చేతసి ।

భూయః స్ఫుటతరో భాతి స్వబలోద్యోగభావితః ॥ స్పన్దకారికా౩.౪ ॥

తథా యత్పరమార్థేన యేన యత్ర యథా స్థితమ్ ।

తత్తథా బలమాక్రమ్య న చిరాత్సమ్ప్రవర్తతే ॥ స్పన్దకారికా౩.౫ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

హిశబ్దః కిలశబ్దార్థే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౪-౫:౧

సావధానేఽపి చేతసి దూరత్వాదిదోషైర్యథా కిలార్థోఽస్ఫుటో దృష్టో భూయోఽధ్యక్షనిరీక్షణాత్మనా స్వబలోద్యోగేన భావితో భృశమాలోకితో న కేవలం స్ఫుటో యావత్స్ఫుటతరోఽపి భాతి తథా యత్స్పన్దతత్త్వాత్మకం బలం యేనానన్దఘనతాత్మనా పరమార్థేన యత్రేతి శంకరాత్మని స్వస్వభావే యథేతి అభేదవ్యాప్త్యా స్థితం తత్కర్తృ తథేతి స్వబలోద్యోగేన అన్తర్ముఖతదేకాత్మతాపరిశీలనప్రయత్నేన సంభావితం శీఘ్రమేవ స్ఫుటతరత్వేన ప్రవర్తతే అభివ్యజ్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౪-౫:౨

కథమాక్రమ్యారాధకస్య కల్పితదేహాదిప్రమాతృభూమిం స్వాత్మన్యేవ నిమగ్నాం కృత్వాథ చ స్పన్దాత్మకం బలమాక్రమ్య స్థితస్య కల్పితదేహబుద్ధిప్రమాతృభూమిమసకృదుత్తేజయతః సాధకస్య యోగినో యజ్జిజ్ఞాసితం నిధానాది యత్ర దేశాదౌ యేన హేమాదినా పరమార్థేన యథా సంనివేశేన స్థితం తథా తదచిరాదేవ ప్రకాశతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౪-౫:౩

కర్తృశక్త్యాదిరప్యముత ఏవ బలాత్ప్రాదుర్భవతీత్యాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౪-౫:౪]

దుర్బలోఽపి తదాక్రమ్య యతః కార్యే ప్రవర్తతే ।

ఆచ్ఛాదయేద్బుభుక్షాం చ తథా యోఽతిబుభుక్షితః ॥ స్పన్దకారికా౩.౬ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

యథా క్షీణధాతురృషిప్రాయః సోఽపి స్పన్దాత్మకం బలమాక్రమ్య స్పన్దసమావేశబలేన ప్రాణప్రమాతృభూమిమసకృదుత్తేజ్య కార్యేఽవశ్యకర్తవ్యే కర్మణి ప్రవర్తతే అశక్యమపి వస్తు తద్బలాక్రమణేనైవ కరోతీత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౬:౧

తథా యోఽప్యతిబుభుక్షితః సోఽపి తద్బలాక్రాన్త్యా క్షుత్పిపాసాది శమయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౬:౨

న హి చిద్ఘనాం భూమిమనుప్రవిష్టస్య ద్వంద్వాభిభవః కశ్చిత్ప్రాణాదిభువ ఏవ తదాశ్రయత్వాత్తస్యాశ్చేహ చిద్భూమౌ నిమగ్నత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౬:3

యత ఏవముక్తసూత్రోపపత్తిక్రమానుసారేణేదృక్సిద్ధిసముదాయోఽస్మాద్భవతీత్యతః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౬:౪]

అనేనాధిష్ఠితే దేహే యథా సర్వజ్ఞతాదయః ।

తథా స్వాత్మన్యధిష్ఠానాత్సర్వత్రైవం భవిష్యతి ॥ స్పన్దకారికా3.౭ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

అనేన స్వస్వభావాత్మనా స్పన్దతత్త్వేనాధిష్ఠితే వ్యాప్తే దేహే సతి యథా తదవస్థోచితార్థానుభవకరణాదిరూపాః సర్వజ్ఞతాసర్వకర్తృతాదయో ధర్మా ఆవిర్భవన్తి దేహినః తథా యద్యయం కూర్మాఙ్గసంకోచవత్సర్వోపసంహారేణ మహావికాసయుక్త్యా వా స్వస్మిన్ననపాయిన్యాత్మని చిద్రూపే అధిష్ఠానం కరోతి ఉక్తాభిజ్ఞానప్రత్యభిజ్ఞాతే తత్రైవ సమావేశస్థితిం బధ్నాతి తదా సర్వత్రేతి శివాదౌ క్షిత్యన్తే ఏవమితి శంకరతదుచితసర్వజ్ఞతాసర్వకర్తృతాదిరూపో భవిష్యతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౭:౧

ఇదమప్యేతత్ప్రసాదేనేత్యాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౭:౨]

గ్లానిర్విలుణ్ఠికా దేహే తస్యాశ్చాజ్ఞానతః సృతిః ।

తదున్మేషవిలుప్తం చేత్కుతః సా స్యాదహేతుకా ॥ స్పన్దకారికా3.౮ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

మ్నా సర్వక్లేశానామాస్పదం తతశ్చ దేహే యా గ్లానిః అర్థాద్దేహాభిమానినః పుంసో యో హర్షక్షయోఽసౌ విలుణ్ఠికా పరసంవిద్ధ్రవిణాపహారేణ పారిమిత్యదౌర్గత్యప్రదా తస్యాశ్చ గ్లానేరజ్ఞానతశ్చిదానన్దఘనస్వస్వరూపాప్రత్యభిజ్ఞానాత్సృతిరుద్భవోఽవస్థితిశ్చ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౮:౧

తదజ్ఞానం ప్రదర్శయిష్యమాణస్వరూపేణోన్మేషరూపేణ చేద్విలుప్తం నికృత్తం తదాసౌ గ్లానిరజ్ఞానాత్మనో హేతోరభావాత్కుతః స్యాన్న భవేదిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౮:౨

గ్లాన్యభావే చ దేహేఽవశ్యమ్భావిన్యో వ్యాధ్యాదిసంతాపావస్థా అపి యథా యథా యోగినోఽపకృష్యన్తే తథా తథా హేమ్న ఇవాతితాప్యమానస్య కాలికాపగమే స్వస్వరూపం దేదీప్యత ఏవ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౮:౩

ఏవం చ దేహావస్థితస్యాపి సర్వదా గ్లాన్యభావ ఏవ పరయోగినో విభూతిః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౮:౪

యథోక్తం పరమయోగిన్యా మదాలసయా బాలదారకాన్ ప్రయోగీకుర్వత్యా ।

త్వం కఞ్చుకే శీర్యమాణే నిజేఽస్మిన్ దేహే హేయే మూఢతాం మా వ్రజేథాః ।

శుభాశుభైః కర్మభిర్దేహమేతన్మదాదిభిః కఞ్చుకస్తే నిబద్ధః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౮:౫

ఇతి మితసిద్ధ్యభిలాషిణో యోగినః సమావేశాభ్యాసరసేన దేహం విధ్యతో వలీపలితాదివ్యాధిజయో భవతీత్యపి భఙ్గ్యానేన ప్రతిపాదితమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౮:౬

అథ యోఽయమున్మేషః స కింస్వరూపః కిముపాయలభ్యశ్చేత్యాకాఙ్క్షాయామాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౮:౭]

ఏకచిన్తాప్రసక్తస్య యతః స్యాదపరోదయః ।

ఉన్మేషః స తు విజ్ఞేయః స్వయం తముపలక్షయేత్ ॥ స్పన్దకారికా౩.౯ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

భావే త్యక్తే నిరుద్ధా చిన్నైవ భావాన్తరం వ్రజేత్ ।

తదా తన్మధ్యభావేన వికసత్యతిభావనా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౯:౧

ఇతి నీత్యా ఏకస్యాం కస్యాంచిదాలమ్బనవిశేషనిభృతవికారాత్మికాయాం చిన్తాయాం ప్రసక్తస్య ఏకాగ్రీభూతస్య యోగినో యత ఇతి తదేకాగ్రతాప్రకర్షోల్లసత్సంవిత్సాప్రరతస్తదాలమ్బననిమీలనాజ్ఝటితి గ్రస్తసమస్తచిన్తాసంతతేరగ్నీషోమావిభేదాత్మనః స్పన్దతత్త్వాదపర ఏవోదయశ్చిచ్చమత్కారాత్మాన్య ఏవ లోకోత్తర ఉల్లాసః స్యాత్స తచ్చమత్కారోన్మేషకత్వాదేవోన్మేషో విజ్ఞాతవ్యోఽన్వేషణీయః ఇత్థమేవ యోగినా జ్ఞాతుం శక్యః

తతశ్చ స్వయమితి
ఇదంతావిషయత్వాభావాదకృతకప్రయత్నాత్మనావధానేనాహంతయైవోపేత్యాత్మని లక్షయేతసాధారణేన చమత్కారాత్మనా ప్రత్యభిజానీయాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౯:౨

యత ఏకస్యాం విషయవిచారాదిచిన్తాయాం ప్రసక్తస్య అపరస్యాశ్చిన్తాయా ఝటిత్యుదయః స్యాత్స చిన్తాద్వయవ్యాపక ఉన్మేషః ఇత్యన్యే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౯:౩

ఇదానీం మితయోగిజనప్రయత్నసాధ్యాస్వపి తాసు తాసు సిద్ధిషూన్మేషణపరిశీలనమాత్రోదితాసు పరయోగినో హేయత్వమేవ మన్తవ్యమిత్యాదిశతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౯:౪]

అతో బిన్దురతో నాదో రూపమస్మాదతో రసః ।

ప్రవర్తన్తేఽచిరేణైవ క్షోభకత్వేన దేహినః ॥ స్పన్దకారికా౩.౧౦ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

అత ఉన్మేషాదుపలక్ష్యమాణాదప్రలీయమానస్థూలసూక్ష్మాదిదేహాహమ్భావస్య యోగినోఽచిరేణైవ భ్రూమధ్యాదౌ తారకాప్రకాశరూపో బిన్దురశేషవేద్యసామాన్యప్రకాశాత్మా నాదః సకలవాచకావిభేదిశబ్దనరూపోఽనాహతధ్వనిరూపో రూపమన్ధకారేఽపి ప్రకాశనం తేజః రసశ్చ రసనాగ్రే లోకోత్తర ఆస్వాదః క్షోభకత్వేన స్పన్దతత్త్వసమాసాదనవిఘ్నభూతతావత్సంతోషప్రదత్వేన వర్తన్తే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౦:౧

యదాహుః ।

తే సమాధావుపసర్గా వ్యుత్థానే సిద్ధయః ।

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౦:౨

ఏవమున్మేషనిభాలనోద్యుక్తస్యాపి దేహాత్మమానినో యోగినో బిన్దునాదాదయః క్షోభకా భవన్తీత్యుక్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౦:౩

ఇదానీమత్రోన్మేషాత్మని స్వభావే దేహప్రమాతృతాం నిమజ్జయతి తదాకారామపి పరప్రమాతృతాం లభత ఇత్యాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౦:౪]

దిదృక్షయేవ సర్వార్థాన్ యదా వ్యాప్యావతిష్ఠతే ।

తదా కిం బహునోక్తేన స్వయమేవావభోత్స్యతే ॥ స్పన్దకారికా౩.౧౧ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

యథా పశ్యన్తీరూపావికల్పకదిదృక్షావసరే దిదృక్షితోఽర్థోఽన్తరభేదేన స్ఫురతి తథైవ స్వచ్ఛన్దాద్యధ్వప్రక్రియోక్తాన్ ధరాదిశివాన్తాన్తర్భావినోఽశేషానర్థాన్ వ్యాప్యేతి సర్వమహమితి సదాశివవత్స్వవికల్పానుసంధానపూర్వకమవికల్పాన్తమభేదవిమర్శాన్తఃక్రోడీకారేణాచ్ఛాద్య యదావతిష్ఠతే అస్యాః సమాపత్తేర్న విచలతి తావదశేషవేద్యైకీకారేణోన్మిషత్తావద్వేద్యగ్రాసీకారిమహాప్రమాతృతాసమావేశచమత్కారరూపం యత్ఫలం తత్స్వయమేవావభోత్స్యతే స్వసంవిదేవానుభవిష్యతి కిమత్ర బహునా ప్రతిపాదితేన ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౧:౧

తస్యోపలబ్ధిః సతతమితి ప్రతిజ్ఞాయ తదనన్తరముపపాదితముపాయజాతం పరిశీలయతః సతతం స్పన్దతత్త్వసమావిష్టత్వం సుప్రబుద్ధస్య భవతీతి తదనన్తప్రమేయసంభిన్నత్వాదుపదేశ్యహృదయే స్మారయన్ననుప్రవేశయుక్త్యుపసంహారభఙ్గ్యాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౧:౨]

ప్రబుద్ధః సర్వదా తిష్ఠేజ్జ్ఞానేనాలోక్య గోచరమ్ ।

ఏకత్రారోపయేత్సర్వం తతోఽన్యేన న పీడ్యతే ॥ స్పన్దకారికా౩.౧౨ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

సర్వదా జాగరాస్వప్నసుషుప్తసంవిదాదిమధ్యాన్తపదేషు ప్రబుద్ధస్తిష్ఠేతున్మీలితస్పన్దతత్త్వావష్టమ్భదివ్యదృష్టిః సుప్రబుద్ధతామేవ భజేత ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౨:౧

కథం జ్ఞానేన బహిర్ముఖేనావభాసేన సర్వం గోచరం నీలసుఖాదిరూపం విషయమాలోక్య ।

తస్మాచ్ఛబ్దార్థచిన్తాసు న సావస్థా న యా శివః ।

ఇత్యుపపాదితదృశా విమృశ్య ఏకత్ర స్రష్టరి శంకరాత్మని స్వభావే సర్వమారోపయేత్నిమీలనోన్మీలనదశయోస్తదభేదేన జానీయాత్పూర్వాపరకోట్యవష్టమ్భదార్ఢ్యాన్మధ్యభూమిమపి చిద్రసాశ్యానతారూపతయైవ పశ్యేదిత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౨:౨

ఏవం చ న కేనచిదన్యేన వ్యతిరిక్తేన వస్తునా బాధ్యతే సర్వస్మిన్ స్వాత్మనః స్వీకృతత్వాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౨:౩

యథోక్తం శ్రీప్రత్యభిజ్ఞాకారేణ ।

యోఽవికల్పమిదమర్థమణ్డజం పశ్యతీశ నిఖిలం భవద్వపుః ।

స్వాత్మపక్షపరిపూరితే జగత్యస్య నిత్యసుఖినః కుతో భయమ్ ।

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౨:౪

తతోఽన్యేన న పీడ్యతే ఇతి యదుక్తం తత్ర కోఽసావన్యః పీడకః కశ్చ పీడ్యో యతః శివాత్మకమేవ విశ్వముక్తమిత్యాశఙ్క్య పాశానాం పశోశ్చ స్వరూపం నిర్ణేతుమాహ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౨:౫]

శబ్దరాశిసముత్థస్య శక్తివర్గస్య భోగ్యతామ్ ।

కలావిలుప్తవిభవో గతః సన్స పశుః స్మృతః ॥ స్పన్దకారికా౩.౧౩ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

ఇహ యోఽయం ప్రకాశాత్మా స్వస్వభావః శాంకర ఉక్తః అసౌ ।

వ్యవస్థితః కరోత్యేష విశ్వకారణమీశ్వరః ।

సృష్టిం స్థితిం చ సంహారం తిరోధానమనుగ్రహమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧

ఇతి శ్రీస్వచ్ఛన్దశాస్త్రదృష్ట్యా నిజశక్త్యాశ్లిష్టః సదా పఞ్చవిధకృత్యకారీ స్వతన్త్రః స్పన్దలలితేశ్వరాదిశబ్దైరాగమేషూద్ఘోష్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౨

స్వాతన్త్ర్యశక్తిరేవాస్య సనాతనీ పూర్ణాహంతారూపా పరా మత్స్యోదరీ మహాసత్తా స్ఫురత్తోర్మిః సారం హృదయం భైరవీ దేవీ శిఖా ఇత్యాదిభిరసంఖ్యైః ప్రకారైస్తత్ర తత్ర నిరుచ్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౩

పూర్ణాహంత్తైవ చాస్యానుత్తరానాహతశక్తిసంపుటీకారస్వీకృతాదిక్షాన్తవర్ణభట్టారికా తత ఏవ స్వీకృతానన్తవాచ్యవాకరూపషడధ్వస్ఫారమయాశేషశక్తిచక్రక్రోడీకారాన్తః కృతనిఃశేషసర్గప్రలయాదిపరమ్పరాప్యక్రమవిమర్శరూపైవ నిత్యోదితానుచ్చార్యమహామన్త్రమయీ సర్వజీవితభూతా పరా వాక్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౪

ఏషైవ భగవత ఇయద్విశ్వవైచిత్ర్యచలత్తామివ స్వాత్మని ప్రథయన్తీ స్పన్దతే ఇత్యర్థానుగమాత్స్పన్ద ఇతి ఇహోచ్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౫

ఏవం చేయద్విశ్వశక్తిఖచితపరాశక్తిసున్దరస్య స్వాత్మనః స్వరూపగోపనక్రీడయా స్వాత్మభిత్తావేవాంశాంశికయా నిర్భాసనం భగవాన్ యావచ్చికీర్షతి తావదేకైవాభిన్నాప్యసౌ తదీయా విమర్శశక్తిరిచ్ఛాత్వం ప్రతిపద్య జ్ఞానక్రియారూపతయా స్థిత్వా శివశక్తిపరామర్శాత్మకబీజయోనిభేదేన ద్విధా భూత్వా వర్గభేదేన తత్కలాభేదేన చ నవధా పఞ్చాశద్ధా చ స్ఫురన్తీ తద్విమర్శసారైరఘోరఘోరఘోరతరైః సంవిత్తిదేవతాత్మభిః రూపైః ప్రథమానా భగవతః పఞ్చవిధకృత్యకారితాం నిర్వహతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౬

యథోక్తం శ్రీమాలినీవిజయోత్తరే ।

యా సా శక్తిర్జగద్ధాతుః కథితా సమవాయినీ ।

ఇచ్ఛాత్వం తస్య సా దేవీ సిసృక్షోః ప్రతిపద్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౭

సైకాపి సత్యనేకత్వం యథా గచ్ఛతి తచ్ఛృణు ।

ఏవమేతదితి జ్ఞేయం నాన్యథేతి సునిశ్చితమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౮

జ్ఞాపయన్తీ జగత్యత్ర జ్ఞానశక్తిర్నిగద్యతే ।

ఏవం భవత్విదం సర్వమితి కార్యోన్ముఖీ యదా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౯

జాతా తదైవ తద్వస్తు కుర్వత్యత్ర క్రియోచ్యతే ।

ఏవమేషా ద్విరూపాపి పునర్భేదైరనన్తతామ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౦

అర్థోపాధివశాద్యాతి చిన్తామణిరివేశ్వరీ ।

తత్ర తావత్సమాపన్నా మాతృభావం విభిద్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౧

ద్విధా చ నవధా చైవ పఞ్చాశద్ధా చ మాలినీ ।

బీజయోన్యాత్మకాద్భేదాద్ద్విధా బీజం స్వరా మతాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౨

కాదయశ్చ స్మృతా యోనిర్నవధా వర్గభేదతః ।

పృథగ్వర్ణవిభేదేన శతార్ధకిరణోజ్జ్వలా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౩

బీజమత్ర శివః శక్తిర్యోనిరిత్యభిధీయతే ।

వర్గాష్టకమితి జ్ఞేయమఘోరాద్యమనుక్రమాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౪

తదేవ శక్తిభేదేన మాహేశ్వర్యాది చాష్టకమ్ ।

శతార్ధభేదభిన్నా చ తత్సంఖ్యానాం వరాననే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౫

రుద్రాణాం వాచకత్వేన కల్పితా పరమేష్ఠినా ।

తద్వదేవ చ శక్తీనాం తత్సంఖ్యానామనుక్రమాత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౬

ఇత్యాది ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౭

తథా ।

విషయేష్వేవ సంలీనానధోఽధః పాతయన్త్యణూన్ ।

రుద్రాణూన్యాః సమాలిఙ్గ్య ఘోరతర్యోఽపరాస్తు తాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౮

మిశ్రకర్మఫలాసక్తిం పూర్వవజ్జనయన్తి యాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౧౯

ముక్తిమార్గనిరోధిన్యస్తాః స్యుర్ఘోరాః పరాపరాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౨౦

పూర్వవజ్జన్తుజాతస్య శివధామఫలప్రదాః ।

పరాః ప్రకథితాస్తజ్జ్ఞైరఘోరాః శివశక్తయః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౨౧

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౨౨

ఏవం శబ్దరాశేః సముత్థితో వర్గనవకరూపో యో బ్రాహ్మ్యాదిదేవతావర్గః శివసహితస్తస్య భోగ్యతాం పాశ్యతాం గతః సన్స ఏవ శంకరాత్మా స్వభావః పశుః స్మృతః ఆగమేషు తథోక్తః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౨౩

నను కథం భోక్తా మహేశ్వర ఇమామవస్థాం ప్రాప్తః ఇత్యాశఙ్కాశాన్త్యై విశేషణద్వారేణ హేతుమాహ కలావిలుప్తవిభవ ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౨౪

కలయతి బహిః క్షిపతి పారిమిత్యేన పరిచ్ఛినత్తీతి కలా మాయాశక్తిః తయా విలుప్తవిభవః స్వమాయయా గూహితైశ్వర్యః స్థిత ఇత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౨౫

అథ చ కలయా కించిత్కర్తృత్వోపోద్బలనాత్మనా శక్త్యా తదుపలక్షితేన కలావిద్యాకాలనియతిరాగాత్మనా కఞ్చుకేన విలుప్తవిభవః స్థగితపూర్ణత్వకర్తృత్వాదిధర్మః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౩:౨౬

భవత్వేవం భోగ్యతాం తు కథమసౌ శక్తివర్గస్య గతః ఇత్యత్రైతదేవోత్తరమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ३.౧३:౨౭

కలాభిరకారాదివర్గాధిష్ఠాయికాభిర్బ్రాహ్మ్యాదిభిస్తద్వర్ణభట్టారకాధిష్ఠాతృభూతాభిశ్చ శ్రీమాలినీవిజయోక్తదేవతారూపాభిః కలాభిరకారాదివర్ణైర్విలుప్తవిభవః సంకుచితోఽస్మి అపూర్ణోఽస్మి కరవాణి కించిదిదముపాదదే ఇదం జహామి ఇత్యాదివిచిత్రవికల్పకావికల్పకప్రతిపత్తికదమ్బకాన్తరనుప్రవిష్టస్థూలసూక్ష్మశబ్దానువేధకదర్థితో హర్షశోకాదిరూపతాం నేనీయమాన ఇవ క్షణమపి స్వరూపస్థితిం న లభతే యతః అతోఽసావుక్తరూపః శక్తివర్గేణ భుజ్యమానః పశురుక్తః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ३.౧३:౨౮

కలయా అఖ్యాత్యాత్మనాంశేన విలుప్తవిభవః సంకుచిత ఇవ న తు తత్త్వతః శివాత్మా స్వభావోఽస్య క్వాపి గతః తదభావే హి స ఏవ న స్ఫురేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ३.౧३:౨౯

తథావభాసమానైరేవ కలాభిః సంకుచితైః శబ్దైర్జ్ఞానైశ్చ విలుప్తవిభవస్తథారూపమాత్మానం న విమ్రష్టుం క్షమ ఇత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ३.౧३:३०

అధునా పశుః సంకుచితదృక్శక్తిబాధ్యః పాశ్యశ్చేత్యేతద్విభజతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ३.౧३:३౧]

పరామృతరసాపాయస్తస్య యః ప్రత్యయోద్భవః ।

తేనాస్వతన్త్రతామేతి స చ తన్మాత్రగోచరః ॥ స్పన్దకారికా३.౧౪ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

తస్య పశోర్యః ప్రత్యయానాం లౌకికశాస్త్రీయవికల్పానాం తదధివాసితానాం భిన్నార్థజ్ఞానానాం వికల్పానామప్యుద్భవః వినాశాఘ్రాత ఉత్పాదః స పరస్యామృతరసస్య చిద్ఘనస్యానన్దప్రసరస్యాపాయో నిమజ్జనమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ३.౧౪:౧

ఉదితేషు భిన్నార్థేషు ప్రత్యయేషు చిద్భూమిః స్థితాప్యపరామృశ్యమానత్వాదస్థితేవ లక్ష్యతే తత ఏవముక్తమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ३.౧౪:౨

తేన చ ప్రత్యయోద్భవేనాయమస్వతన్త్రతామేతి తద్వశః సమ్పద్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ३.౧౪:३

యదుక్తం శ్రీశివసూత్రేషు జ్ఞానం బన్ధః ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ३.౧౪:౪

శ్రీమద్వ్యాసమునినాపి మాతాపితృమయో బాల్యే ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౪:౫

శ్రీమదాలసయాపి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౪:౬

తాతేతి కించిత్తనయేతి కించితమ్బేతి కించిద్దయితేతి కించిత్ ।

మమేతి కించిన్న మమేతి కించిత్భౌతం సంఘం బహుధా మా లపేథాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౪:౭

ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౪:౮

ప్రత్యయస్యోద్భవస్తన్మాత్రాణి తీవ్రాతీవ్రభేదసామాన్యవృత్తయో గోచరో యస్య తథాభూతో భిన్నవేద్యవిషయ ఇత్యర్థః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౪:౯

అనేనేదమాహ యావదియం భిన్నవేద్యప్రథా తావద్బద్ధ ఏవ యదా తూక్తోపదేశయుక్త్యా సర్వమాత్మమయమేవావిచలప్రతిపత్త్యా ప్రతిపద్యతే తదా జీవన్ముక్త ఇతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౪:౧౦

యథోక్తమితి వా యస్య సంవిత్తిః ఇత్యాది ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౪:౧౧

ఏవం చ యత్పూర్వముక్తం తస్మాచ్ఛబ్దార్థచిన్తాసు న సావస్థా న యా శివః ఇత్యాది న తేన సహ పరామృతరసాపాయస్తస్య యః ప్రత్యయోద్భవః ఇత్యస్య వైషమ్యం కించిత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౪:౧౨

నను యది ప్రత్యయోద్భవోఽప్యస్య పరామృతరసాపాయః తత్కథముక్తం శక్తివర్గస్య భోగ్యతాం గత ఇత్యాశఙ్కాం పరిహరతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౪:౧౩]

స్వరూపావరణే చాస్య శక్తయః సతతోత్థితాః ।

యతః శబ్దానువేధేన న వినా ప్రత్యయోద్భవః ॥ స్పన్దకారికా౩.౧౫ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

చః శఙ్కాం ద్యోతయన్ తత్పరిహారరూపం ప్రమేయాన్తరం సముచ్చినోతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౫:౧

అస్య పశోః స్వస్య శివాత్మనో రూపస్యావరణే భిత్తిభూతత్వేన ప్రథమానస్యాపి సమ్యగపరామర్శనే తన్నిమిత్తం వ్యాఖ్యాతరూపాః శక్తయః సతతముత్థితాః యావద్ధి

పరామృతరసాత్మకస్వస్వరూపప్రత్యభిజ్ఞానమస్య న వృత్తం తావదేతాః స్వస్వరూపావరణాయోద్యచ్ఛన్త్యేవ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౫:౨

యతోఽస్య యః ప్రత్యయోద్భవో వికల్పకావికల్పకజ్ఞానప్రసరః స శబ్దానువేధేన అహమిదం జానామి ఇత్యాదినా సూక్ష్మాన్తఃశబ్దానురఞ్జనేన స్థూలాభిలాపసంసర్గేణ చ వినా న భవతి ఇతి తిరశ్చామప్యసాంకేతికః నిర్దేశప్రఖ్యః స్వాత్మని చ శిరోనిర్దేశప్రఖ్యోఽన్తరభ్యుపగమరూపః శబ్దనవిమర్శోఽస్త్యేవ అన్యథా బాలస్య ప్రథమసంకేతగ్రహణం న ఘటేత అన్తరూహాపోహాత్మకవిమర్శశూన్యత్వాత్ ।

స్థూలశబ్దానువేధమయస్తు వికల్పః సర్వస్య స్వానుభవసిద్ధః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౫:౩

శ్లోకత్రయోక్తమర్థముపసంహరన్నియతః ప్రమేయస్య సామాన్యస్పన్దతత్త్వాదభిన్నతాం ప్రాగుక్తామనుబధ్నన్ తత్రప్రత్యభిజ్ఞానాప్రత్యభిజ్ఞానమయౌ బన్ధమోక్షౌ ఇతి లక్షయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౫:౪]

సేయం క్రియాత్మికా శక్తిః శివస్య పశువర్తినీ ।

బన్ధయిత్రీ స్వమార్గస్థా జ్ఞాతా సిద్ధ్యుపపాదికా ॥ స్పన్దకారికా౩.౧౬ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

సేతి శ్లోకత్రయనిర్ణీతతత్త్వాతియమితి ప్రమేయపర్యన్తేన రూపేణ స్ఫురన్తీ స్వస్వభావరూపస్య చిదాత్మనః శివస్య సమ్బన్ధినీ స్పన్దతత్త్వాత్మికా పరాభట్టారికైవ విశ్వవైచిత్ర్యావస్థితికారిత్వాత్క్రియాశక్తిః ప్రాఙ్నిర్ణీతదృశా శివ ఏవ గృహీతపశుభూమికే వర్తమానా ప్రాణపుర్యష్టకరూపమముం కర్తృతాత్మనాహంతావిప్రుషా ప్రోక్షితం కుర్వాణా తథారూపేణాప్రత్యభిజ్ఞాయ స్వరూపావారకత్వాద్ధానాదానాదిపరిక్లేశహేతుత్వాచ్చ బన్ధయిత్రీ భవతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౬:౧

యదా తు స్వస్య శివాత్మనో రూపస్య యో మార్గః ।

శక్త్యవస్థాం ప్రవిష్టస్య నిర్విభాగేన భావనా ।

తదాసౌ శివరూపీ స్యాచ్ఛైవీ ముఖమిహోచ్యతే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౬:౨

ఇతి శ్రీవిజ్ఞానభట్టారకోక్తనీత్యా ప్రాప్త్యుపాయః పరాశక్తిస్తదాత్మతయాసౌ క్రియాశక్తిర్జ్ఞాయతే యోగినా యదా వా వికల్పకావికల్పకప్రసరేఽపి శివస్వరూపస్య

స్వాత్మనోఽంశభూతమేవాశేషవేద్యమనేనేక్ష్యతే తదాస్యాసౌ పరానన్దమయీం పరాం సిద్ధిముపపాదయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౧౬:3]

తన్మాత్రోదయరూపేణ మనోఽహమ్బుద్ధివర్తినా ।

పుర్యష్టకేన సంరుద్ధస్తదుత్థం ప్రత్యయోద్భవమ్ ॥ స్పన్దకారికా3.౧౭ ॥

భుఙ్క్తే పరవశో భోగం తద్భావాత్సంసరేదతః ।

సంసృతిప్రలయస్యాస్య కారణం సమ్ప్రచక్ష్మహే ॥ స్పన్దకారికా3.౧౮ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

పుర్యష్టకోత్థితం భోగం భుఙ్క్తే ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౧౭-౧౮:౧

యత ఏవ ప్రత్యయేషు సుఖాదిప్రత్యయోద్భవః అత ఏవాసౌ ప్రత్యయోద్భవాత్పశుః పరవశః శబ్దానువేధక్రమేణ పదే పదే బ్రాహ్మ్యాదిదేవీభిరాక్షిప్యమాణః న తు సుప్రబుద్ధవత్స్వతన్త్రః తస్య పుర్యష్టకస్య భావాదేవ పునఃపునరుద్బోధితవిచిత్రవాసనః సంసరేత్తత్తద్భోగోచితభోగాయతనాని శరీరాణ్యర్జయిత్వా గృహ్ణాతి చోత్సృజతి చ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౧౭-౧౮:౨

యతశ్చైవమతోఽస్య పుర్యష్టకసంరుద్ధస్య యా సంసృతిస్తస్యా యః ప్రకృష్టో లయః పుర్యష్టకాత్మకమలోచ్ఛేదేన వినాశః తస్య కారణం సమ్యక్సుఖోపాయం ప్రచక్ష్మహే సమనన్తరమేవ బ్రూమః తథా సమ్ప్రచక్ష్మహే ప్రకరణేఽస్మిన్ స్వయం ప్రతిపాదితవన్తః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౧౭-౧౮:3

వర్తమానసామీప్యే వర్తమానవద్వా ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౧౭-౧౮:౪

ఇతి వర్తమానప్రయోగః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౧౭-౧౮:౫

ఏతత్ప్రతిపాదయనాద్యసూత్రోక్తమర్థం నిగమయతి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ3.౧౭-౧౮:౬]

యదా త్వేకత్ర సంరూఢస్తదా తస్య లయోదయౌ ।

నియచ్ఛన్ భోక్తృతామేతి తతశ్చక్రేశ్వరో భవేత్ ॥ స్పన్దకారికా3.౧౯ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

యదా పునరయముక్తాః పరతత్త్వసమావేశోపదేశయుక్తీః పరిశీలయనేకత్ర పూర్ణాహంతాత్మని స్పన్దతత్త్వే సమ్యగవిచలత్వేన రూఢః సమావిష్టస్తన్మయో భవతి తదా తస్యేతి పూర్వసూత్రనిర్దిష్టస్య పుర్యష్టకస్య తద్ద్వారేణైవ విశ్వస్య నిమీలనోన్మీలనసమావేశాభ్యాం లయోదయౌ నియచ్ఛన్ ప్రథమసూత్రనిర్ణీతదృశా ఏకస్మాదేవ శంకరాత్మనః స్వభావాత్సంహారం సర్గం చ కుర్వన్ భోక్తృతామేతి ధరాదిశివాన్తసమగ్రభోగ్యకవలనేన పరమప్రమాతృతాం సతీమేవ ప్రత్యభిజ్ఞానక్రమేణావలమ్బేత ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౯:౧

తతశ్చ ప్రథమసూత్రనిర్ణీతస్య శక్తిచక్రస్య స్వమరీచినిచయస్యేశ్వరోఽధిపతిర్భవేత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౯:౨

అనేనైవ చ దేహేన మహేశ్వరత్వమవాప్నోత్యేవేతి యావత్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౯:౩

ఏవం చోపక్రమోపసంహారయోర్మహార్థసంపుటీకారం దర్శయన్ తత్సారతయా సమస్తశాంకరోపనిషన్మూర్ధన్యతామస్యావిష్కరోతి శాస్త్రస్య శ్రీమాన్ వసుగుప్తాచార్యః ఇతి శివమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౩.౧౯:౪]

స్పన్దకారికా, చతుర్థో నిఃష్యన్దః

అగాధసంశయామ్భోధిసముత్తరణతారిణీమ్ ।

వన్దే విచిత్రార్థపదాం చిత్రాం తాం గురుభారతీమ్ ॥ స్పన్దకారికా౪.౧ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

తామసామాన్యాం భగవతీం గురుం శైవీ ముఖమిహోచ్యతే ఇతి స్థిత్యా శివధామప్రాప్తిహేతుత్వాదాచార్యరూపామ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౧:౧

అథ చ గురుం పశ్యన్త్యాదిక్రోడీకారాత్మహతీం భారతీం పరాం వాచం తథా గురోరాచార్యస్య సమ్బన్ధినీముపదేష్ట్రీం గిరం చిత్రాం లోకోత్తరచమత్కారరూపాం వన్దే సర్వోత్కృష్టత్వేన సమావిశామి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౧:౨

అథ చ సర్వావస్థాసు స్ఫురద్రూపత్వాదభివదనీముద్యన్నృతాప్రయత్నేనాభివాదయే స్వరూపవిమర్శనిష్ఠాం తాం సమావేష్టుం సంముఖీకరోమి ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౧:౩

కీదృశీమగాధో దురుత్తరో యః సంశయః పూర్ణాహంతానిశ్చయాభావాత్మా విచిత్రః శఙ్కాకలఙ్కః స ఏవ వితతత్వేనామ్భోధిస్తస్య సమ్యగుత్తరణే యా తారిణీ నౌరివ తామిత్యుభయత్రాపి యోజ్యమ్ ।

తథా విచిత్రార్థాని నానాచమత్కారప్రయోజనాని పదాని విశ్రాన్తయో యస్యాం పరస్యాం వాచి తాం విచిత్రాణి రమ్యరచనానుప్రవిష్టాని అర్థపదాని వాచ్యవాచకాని యస్యాం గురువాచి తామ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౧:౪

ప్రసిద్ధప్రభావస్వనామోదీరణాత్సమ్భావనాప్రత్యయేనార్థినః ప్రవర్తయన్ గూహనీయతయా మహాఫలతామస్య శాస్త్రస్య నిరూపయతి శాస్త్రకారః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౧:౫]

లబ్ధ్వాప్యలభ్యమేతజ్జ్ఞానధనం హృద్గుహాన్తకృతనిహితేః ।

వసుగుప్తవచ్ఛివాయ హి భవతి సదా సర్వలోకస్య ॥ స్పన్దకారికా౪.౨ ॥

[స్పన్దకారికానిర్ణయ]

ఏతచ్ఛాస్త్రోక్తమేతజ్జ్ఞానమేవ పురుషార్థప్రాప్తిహేతుత్వాద్ధనమలభ్యమపి దుష్ప్రాపమపి లబ్ధ్వా శంకరస్వప్నోపదేశసారం శిలాతలాదవాప్య ప్రకాశవిమర్శాత్మకం హృదయమేవ విశ్వాన్తఃప్రవేశావకాశప్రదత్వాద్గుహా తస్యామన్తేన నిశ్చయేన కృతా నిహితిః స్థాపనా యేన అర్థాత్తస్యైవ జ్ఞానధనస్య తస్య స్వామినః శ్రీవసుగుప్తాభిధానస్య గురోర్యథైవ తచ్ఛివాయ జాతం తద్వదధికారినియమసంకోచాభావాత్సర్వలోకస్యాపి హృద్గుహాన్తకృతనిహితేర్యత్నాదసామయికాత్గోపయతః దృఢప్రతిపత్త్యా చ స్వాత్మీకుర్వతః సదా శివాయ భవతి నిత్యశంకరాత్మకస్వస్వభావసమావేశలాభాయ సమ్పద్యత ఇతి శివమ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౨:౧

యద్యప్యస్మిన్ వివృతిగణనా విద్యతే నైవ శాస్త్రే లోకశ్చాయం యదపి మతిమాన్ భూయసోత్తానవృత్తిః ।

జానన్త్యేతే తదపి కుశలాస్తేఽస్మదుక్తేర్విశేషం కేచిత్సారగ్రహణనిపుణాశ్చేతనారాజహంసాః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౨:౨

అనన్తాపరటీకాకృన్మధ్యే స్థితిమమృష్యతా ।

వివృతం స్పన్దశాస్త్రం నో గురుణా నో మయాస్య తు ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౨:3

విశేషలేశః సందోహే దర్శితః పూర్వమద్య తు ।

రుద్రశక్తిసమావేశశాలినః శివరూపిణః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౨:౪

శూరనామ్నః స్వశిష్యస్య ప్రార్థనాతిరసేన తత్ ।

నిర్ణీతం క్షేమరాజేన స్వారాన్నిజగురోర్గురోః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౨:౫

యేషాం నో ధిషణోపదేశవిశదా సద్ద్వైశికైర్దర్శితా శ్రీమచ్ఛామ్భవశాసనోపనిషదా యేషాం న భగ్నో భ్రమః ।

యే నాస్వాదితపూర్విణో మృదుధియః శ్రీప్రత్యభిజ్ఞామృతం తేనాత్రాధికృతాః పరైః పునరిదం పూర్ణాశయైశ్చర్వ్యతామ్ ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౨:౬

శివాదిక్షిత్యన్తో వితతవితతో యోఽధ్వవిభవః స్ఫురన్నానాసర్గస్థితిలయదశాచిత్రితతనుః ।

ఇయద్విశ్వం యస్య ప్రసరకణికాసౌ విజయతే పరః సంవిత్స్పన్దో లసదసమసౌఖ్యాయతనభూః ॥ స్పన్దకారికానిర్ణయ౪.౨:౭]

Catalog number : M00350

Uniform title: pratyabhijñahṛdaya Text version

Commentator : kṣemarāja

Editor : Chatterji J C

Description:

E-text transcribed from volume 3 of the Kashmir Series of Texts and Studies.

Notes:

This e-text was transcribed by the staff of Muktabodha under the supervision of Mark S.G. Dyczkowski. Revision 0: June 26, 2016

Publisher : Research Department, Jammu and Kashmir State

Publication year : 1911

Publication city : Srinagar

Publication country : India

ओं नमो मङ्गलमूर्तये।

अथ

प्रत्यभिज्ञाहृदयम्।

नमः शिवाय सततं पञ्चकृत्यविधायिने।

चिदानन्दघनस्वात्मपरमार्थावभासिने॥ १॥

शांकरोपनिषत्सारप्रत्यभिज्ञामहोदधेः।

क्षेमेणोद्ध्रियते सारः संसारविषशान्तये [क्, ख्, ग्:

उद्धरामि परं सारं संसारविषशान्तिदम्॥ इति पाठः]॥ २॥

इह ये सुकुमारमतयोऽकृततीक्ष्णतर्कशास्त्रपरिश्रमाः [ग्:

कृततीक्ष्णशास्त्र इति पाठः] शक्तिपातोन्मिषित-
శక్తిపాతవశోన్మిషత్పారమేశ్వరేతి పాఠః; గ: సమావేశాభిలాషః ఇతి
పాఠః] కతిచిత్ భక్తిభాజః తేషామ్ ఈశ్వరప్రత్యభిజ్ఞోపదేశతత్త్వం
[తత్త్వం హి

చిదానన్దైషణాజ్ఞానక్రియాణాం సుస్ఫుటత్వతః।
శివ-శక్తి-సదీశాన-విద్యాఖ్యం తత్త్వపఞ్చకమ్॥

ఇతి పఞ్చకత్వేన ఆమ్నాతమ్। ఉన్మీల్యతే ఇతి తేషాం కృతే సంక్షిప్య ప్రకటీక్రియతే ఇతి
వాక్యార్థః।] మనాక్ ఉన్మీల్యతే।

తత్ర స్వాత్మదేవతాయా ఏవ సర్వత్ర [ఖ్, జ్: సర్వత్ర ఇతి పదం నాస్తి]
కారణత్వం సుఖోపాయప్రాప్యత్వం మహాఫలత్వం చ అభివ్యఙ్క్తుమాహ
[క్, గ: మహాఫలాభివ్యక్తిం చాహ ఇతి పాఠః।]

చితిః స్వతన్త్రా విశ్వసిద్ధిహేతుః॥ ౧॥

విశ్వస్య - సదాశివాదేః భూమ్యన్తస్య సిద్ధౌ-నిష్పత్తౌ ప్రకాశనే
స్థిత్యాత్మని [ఖ్, జ్: స్వే చేత్యాత్మని ఇతి పాఠః]
పరప్రమాతృవిశ్రాన్త్యాత్మని చ సంహారే పరాశక్తిరూపా చితిః ఏవ భగవతీ
స్వతన్త్రా - అనుత్తరవిమర్శమయీ [ఖ్, జ్: తన్త్రానన్తవిమర్శమయీ ఇతి
పాఠః] శివభట్టారకాభిన్నా హేతుః - కారణమ్। అస్యాం హి
ప్రసరన్త్యాం జగత్ ఉన్మిషతి వ్యవతిష్ఠతే చ నివృత్తప్రసరాయాం చ [ఖ్,
గ: చ ఇతి పదం నాస్తి] నిమిషతి - ఇతి స్వానుభవ ఏవ అత్ర సాక్షీ। అన్యస్య తు

మాయాప్రకృత్యాదేః చిత్ప్రకాశభిన్నస్య అప్రకాశమానత్వేన [ఖ: అప్రకాశత్వేన ఇతి పాఠః] అసత్త్వాత్ న క్వచిదపి హేతుత్వమ్ [జ: అసత్త్వాదపి న క్వచిత్ హేతుత్వమ్ ఇతి పాఠః] ప్రకాశమానత్వే తు ప్రకాశైకాత్మ్యాత్ ప్రకాశరూపా చితిరేవ [ఖ, జ: చిదేవ ఇతి పాఠః] హేతుః

న త్వసౌ కశ్చిత్ [గ: న త్వన్యః కశ్చిదితి పాఠః] | అత ఏవ దేశకాలాకారా [యదుక్తమ్

దేశకాలాకారభేదః సంవిదో నహి యుజ్యతే |
తస్మాదేకైవ పూర్ణాహం-విమర్శాత్మా చిదుచ్యతే || ఇతి |] ఏతత్సృష్టా ఏతదనుప్రాణితాశ్చ [క, గ: ఏతత్ప్రాణితా ఇతి పాఠః] నైతత్స్వరూపం భేత్తుమలమ్ - ఇతి వ్యాపక-నిత్యోదిత-పరిపూర్ణరూపా ఇయమ్ [క: పరిపూర్ణోఽయమ్ ఇతి; గ: పరిపూర్ణేయమ్ ఇతి పాఠః] | - ఇత్యర్థలభ్యమేవ [క, గ, జ: ఇత్యయత్రలభ్యమేవ ఇతి పాఠః] ఏతత్ |

నను జగదపి చితో భిన్నం నైవ కిఞ్చిత్ అభేదే చ కథం హేతుహేతుమద్భావః [క: కథం హేతుసద్భావ ఇతి పాఠః] ? ఉచ్యతే | చిదేవ భగవతీ స్వచ్ఛస్వతన్త్రరూపా తత్తదనన్తజగదాత్మనా [క, గ, జ: జగదాత్మనా విశ్వరూపేణ ఇతి పాఠః] స్ఫురతి- ఇత్యేతావత్పరమార్థోఽయం కార్యకారణభావః | యతశ్చ ఇయమేవ [క: అతశ్చేయమితి; జ: యత్ చ ఇయమేవేతి పాఠః] ప్రమాతృ-ప్రమాణ-ప్రమేయ-మయస్య విశ్వస్య సిద్ధౌ-ప్రకాశనే హేతుః తతోఽస్యాః స్వతన్త్రాపరిచ్ఛిన్నస్వప్రకాశరూపాయాః [ఖ, జ: స్వతన్త్రావిచ్ఛిన్నేతి పాఠః]

సిద్ధౌ అభినవార్థప్రకాశనరూపం [ఖ్, గ్: సిద్ధౌ ప్రకాశనేఽభినవార్థప్రకాశనేతి; క్: అభినవప్రకాశరూపమ్ ఇతి పాఠః] న ప్రమాణవరాకముపయుక్తమ్ ఉపపన్నం వా [నహి సూర్యప్రకాశనే దీపాన్తరముపయుజ్యతే ఇతి భావః|] | తదుక్తం త్రికసారే

స్వపదా స్వశిరశ్ఛాయాం యద్వల్లఙ్ఘితుమీహతే |
పాదోద్దేశే శిరో న స్యాత్తథేయం బైన్దవీ కలా [యో లఙ్ఘితుమీహతే తస్య యథా పాదోద్దేశే శిరో న స్యాత్ తథా ఇయమిత్యత్ర సంబన్ధః|] ||

ఇతి |

యతశ్చ ఇయం విశ్వస్య సిద్ధౌ పరాద్వయసామరస్యాపాదనాత్మని చ సంహారే హేతుః తత ఏవ [క్, జ్: అత ఏవేతి పాఠః] స్వతన్త్రా | ప్రత్యభిజ్ఞాతస్వాతన్త్ర్యా సతీ భోగమోక్షస్వరూపాణాం [ఖ్, జ్: ప్రత్యభిజ్ఞాతస్వాతన్త్ర్యా భోగమోక్షసిద్ధీనాం హేతుః ఇతి పాఠః] విశ్వసిద్ధీనాం హేతుః | - ఇతి ఆవృత్త్యా వ్యాఖ్యేయమ్ |

అపి చ విశ్వం - నీల-సుఖ-దేహ-ప్రాణాది [నీలం బహిరిన్ద్రియగమ్యమ్ సుఖమన్తరిన్ద్రియగమ్యమ్ ప్రాణాది జీవచేష్టాగమ్యమ్ |] తస్య యా సిద్ధిః - ప్రమాణోపారోహక్రమేణ [క్: ప్రమాణోపహారక్రమేణ ఇతి; గ్: ప్రమాణోపాహరణక్రమేణేతి పాఠః] విమర్శమయప్రమాత్రావేశః [ఖ్: విమర్శమాత్రావేశ ఇతి పాఠః] సైవ [యథా దూరస్థస్య అగ్నేః అనుమితౌ ధూమః సాధనం తద్వదిత్యర్థః|] హేతుః [ఖ్, జ్: స ఏవ హేతురితి పాఠః] - పరిజ్ఞానే ఉపాయో యస్యాః |

అనేన చ సుఖోపాయత్వముక్తమ్ | యదుక్తం శ్రీవిజ్ఞానభట్టారకే

గ్రాహ్యగ్రాహకసంవిత్తిః [క్: గ్రాహ్యగ్రాహకసంబన్ధ ఇతి పాఠః]
సామాన్యా సర్వదేహినామ్ |
యోగినాం తు విశేషోఽయం సంబన్ధే సావధానతా ||

ఇతి |

చితిః - ఇతి ఏకవచనం దేశకాలాద్యనవచ్ఛిన్నతామ్ అభిదధత్ [క్: అవచ్ఛిన్నతామేవాభిధత్ ఇతి పాఠః] సమస్తభేదవాదానామ్ అవాస్తవతాం వ్యనక్తి | స్వతన్త్ర-శబ్దో బ్రహ్మవాదవైలక్షణ్యమ్ ఆచక్షాణః చితో మాహేశ్వర్యసారతాం బ్రూతే [క్: మాహేశ్వరతాం బ్రూతే ఇతి; ఖ్, జ్: మాహేశ్వరసారతామ్ ఇతి పాఠః] | విశ్వ ఇత్యాదిపదమ్ అశేషశక్తిత్వం [అశేషశక్తిమత్త్వమ్ ఇతి పాఠః] సర్వకారణత్వం సుఖోపాయత్వం మహాఫలం చ ఆహ || ౧ ||

నను విశ్వస్య యది చితిః హేతుః తత్ అస్యా [జ్: తదా అస్యా ఇతి పాఠః] ఉపాదానాద్యపేక్షాయాం భేదవాదాపరిత్యాగః స్యాత్ - ఇత్యాశఙ్క్య ఆహ

స్వేచ్ఛయా స్వభిత్తౌ విశ్వమున్మీ
లయతి || ౨ ||

స్వేచ్ఛయా న తు బ్రహ్మాదివత్ అన్యేచ్ఛయా

తయైవ చ [క్: తథైవ చేతి పాఠః] న తు ఉపాదానాద్యపేక్షయా - ఏవం
హి ప్రాగుక్తస్వాతన్త్ర్యహాన్యా చిత్త్వమేవ [క్:చిత్తత్త్వమేవ ఇతి పాఠః] న
ఘటేత-స్వభిత్తౌ న తు అన్యత్ర క్వాపి ప్రాక్ నిర్ణీతం విశ్వం దర్పణే నగరవత్
[క్, గ్: దర్పణనగరవత్ ఇతి సమస్తః పాఠః] అభిన్నమపి భిన్నమివ
ఉన్మీలయతి। ఉన్మీలనం చ అవస్థితస్యైవ [క్: ఉన్మీలయతీత్యనన్తరమ్ అవభాసయతి
ఇత్యప్యధికః పాఠోస్తి] ప్రకటీకరణమ్। - ఇత్యనేన జగతః
ప్రకాశైకాత్మ్యేన అవస్థానమ్ ఉక్తమ్ ॥ ౨ ॥

అథ విశ్వస్య స్వరూపం విభాగేన ప్రతిపాదయితుమాహ

తన్నానా అనురూపగ్రాహ్యగ్రాహక-
భేదాత్ ॥ ३ ॥

తత్ విశ్వం నానా-అనేకప్రకారమ్। కథం ? అనురూపాణాం [ఖ్:
అనణురూపాణామ్ ఇతి పాఠః] - పరస్పరౌచిత్యావస్థితీనాం గ్రాహ్యాణాం
గ్రాహకాణాం [గ్రాహకాః సప్త ప్రమాతారః తే చ (౧) శివః
(౨) మన్త్రమహేశ్వరాః (३) మన్త్రేశ్వరాః (౪) మన్త్రాః
(౫) విజ్ఞానాకలాః (౬) ప్రలయాకలాః (౭) సకలాః
ఇత్యాగమప్రసిద్ధాః।] చ భేదాత్ [క్: గ్రాహకతాభేదాత్ ఇతి పాఠః] -

सदाशिवतत्त्वे अहन्ताच्छादित-अस्फुटेदन्तामयं [क्: अहन्ताच्छादितेऽपि
स्फुटे इदन्तामयम् इति पाठः] यादृशं परापररूपं विश्वं
ग्राह्यं तादृगेव श्रीसदाशिवभट्टारकाधिष्ठितो मन्त्रमहेश्वराख्यः
[ख्: भट्टारको मन्त्रमहेश्वराख्य इति पाठः] प्रमातृवर्गः

परमेश्वरेच्छावकल्पिततथावस्थानः। ईश्वरतत्त्वे

स्फुटेदन्ताहन्तासामानाधिकरण्यात्म [क्: समानाधिकारात्म इति; ग्:

सामानाधिकरण्यात्मतया इति पाठः] यादृक् विश्वं ग्राह्यं तथाविध

एव ईश्वरभट्टारकाधिष्ठितो मन्त्रेश्वरवर्गः। विद्यापदे [ग्: विद्यातत्त्वे

इति; ख्: विद्यापदेश-श्रीमत् इति पाठः]

श्रीमदनन्तभट्टारकाधिष्ठिता बहुशाखावान्तरभेदभिन्ना [ग्:

अधिष्ठितानन्तबहुशाखेति; क्: बहुशाखा अवान्तर भिन्ना इति; ख्:

अधिष्ठितबहुशाखेति पाठः] यथाभूता मन्त्राः प्रमातारः

तथाभूतमेव भेदैकसारं विश्वमपि प्रमेयम्। मायोर्ध्वे यादृशा

विज्ञानाकलाः कर्तृताशून्यशुद्धबोधात्मानः [ख्: कर्तृत्वशून्येति

पाठः] तादृगेव तदभेदसारं [ख्: अभेदसारसकलेति समस्तः

पाठः] सकल-प्रलयाकलात्मक-पूर्वावस्थापरिचितम् एषां

प्रमेयम्। मायायां शून्यप्रमातृणां [क्: मायायाः

प्रमातृणामिति पाठः] प्रलयकेवलिनां स्वो-

चितं प्रलीनकल्पं प्रमेयम्। क्षितिपर्यन्तावस्थितानां [क्: स्थितिपर्यन्तेति

पाठः] तु सकलानां सर्वतो भिन्नानां परिमितानां तथाभूतमेव

प्रमेयम्। तदुत्तीर्णशिवभट्टारकस्य प्रकाशैकवपुषः प्रकाशैकरूपा एव

भावाः। श्रीमत्परमशिवस्य पुनः विश्वोत्तीर्ण-विश्वात्मक-

గ్రాహకం వా అపి తు శ్రీపరమశివభట్టారక ఏవ ఇత్థం నానావైచిత్ర్యసహస్రైః

[జ్: ఇత్థమిత్థమేతదితి నానావిధవైచిత్ర్యేతి పాఠః] స్ఫురతి। -

ఇత్యభిహితప్రాయమ్ ॥ 3 ॥

యథా చ భగవాన్ విశ్వశరీరః తథా [యథా చ ఇత్యా

అవతరణికావాక్యపాఠః ఖ్, జ్ పుస్తకాభ్యాముపన్యస్త]

చితిసంకోచాత్మా చేతనోఽపి
సంకుచితవిశ్వమయః ॥ ౪ ॥

శ్రీపరమశివః స్వాత్మైక్యేన స్థితం విశ్వం సదాశివాద్యుచితేన [గ: సదాశివాద్యుదితేనేతి; ఖ, జ: సదాశివాభ్యుదితేన ఇతి పాఠః] రూపేణ అవబిభాసయిషుః పూర్వం

చిదైక్యాఖ్యాతిమయానాశ్రితశివపర్యాయ-శూన్యాతిశూన్యాత్మతయా
ప్రకాశాభేదేన ప్రకాశమానతయా స్ఫురతి తతః
చిద్రసాశ్యానతారూపాశేషతత్త్వభువన [క, గ: రసాశ్యానరూపః అశే.షం ఇతి పాఠః] -భావ-తత్తత్ప్రమాత్రాద్యాత్మతయాపి ప్రథతే । యథా చ ఏవం భగవాన్ విశ్వశరీరః తథా చితిసంకోచాత్మా సంకుచితచిద్రూపః [క: అసంకుచిత ఇతి పాఠః] చేతనో గ్రాహకోఽపి వటధానికావత్ సంకుచితాశేషవిశ్వరూపః । తథా చ సిద్ధాన్తవచనమ్

విగ్రహో విగ్రహీ చైవ సర్వవిగ్రహవిగ్రహీ ।

ఇతి । త్రిశిరోమతేఽపి

సర్వదేవమయః కాయస్తం చేదానీం [ఖ: కాలస్తచ్చేదానీమ్ ఇతి పాఠః]
శృణు ప్రియే ।
పృథివీ కఠినత్వేన ద్రవత్వేఽమ్బుః ప్రకీర్తితమ్ ॥

ఇత్యుపక్రమ్య

త్రిశిరోభైరవః సాక్షాద్వ్యాప్య విశ్వం వ్యవస్థితః ||

ఇత్యన్తేన గ్రన్థేన గ్రాహకస్య సంకుచితవిశ్వమయత్వమేవ [ఖ్, జ్: గ్రాహకేణ సంకుచితేతిం; గ్: గ్రాహకేణాసంకుచితం ఇతి పాఠః] వ్యాహరతి |

అయం చ అత్రాశయః - గ్రాహకోఽపి అయం ప్రకాశై-

కాత్మ్యేన ఉక్తాగమయుక్త్యా చ విశ్వశరీరశివైకరూప ఏవ కేవలం తన్మాయాశక్త్యా అనభివ్యక్తస్వరూపత్వాత్ [ఖ్: కేవలం మాయాశక్త్యనభివ్యక్తేతి పాఠః] సంకుచిత ఇవ [ఖ్: ఏవ ఇతి పాఠః] ఆభాతి సంకోచోఽపి విచార్యమాణః చిదైకాత్మ్యేన ప్రథమానత్వాత్ చిన్మయ [యదుక్తం న్యాయభూషణే కర్తృకర్మాదికారకలక్షణవిచారే | సంభూయ కారకాణాం క్రియాజనకత్వే హి తుల్యవ్యాపారత్వాత్ కః సాధకతమార్థః స్వతన్త్రార్థో వా ఇతి సార్వపారిషదం వ్యాకరణం విరుధ్యేత | అత ఏవ జ్ఞాతృవ్యాపారస్య ప్రమాణత్వమాహుః స చ జ్ఞాతృవ్యాపారః చిద్రూపే జ్ఞాతరి తాదాత్మ్యేన స్థితత్వాత్ బోధాత్మకః ఇతి | తథా చ అత్రైవ వివక్షాతః కారకాణి భవన్తి ఇతి | యథా చితిః విశ్వం సాధయతి చితిమాసాద్య విశ్వం భవతి చిత్యా విశ్వమీశ్వరః కరోతి చితేః విశ్వం భవతి చితేః వికారో విశ్వం భవతి చితౌ విశ్వం స్థితమితి |] ఏవ అన్యథా తు న కించిత్ | - ఇతి సర్వో గ్రాహకో విశ్వశరీరః శివభట్టారక ఏవ [క్: విశ్వశరీరశివభట్టారక ఏవేతి పాఠః] | తదుక్తం మయైవ

అఖ్యాతిర్యది న ఖ్యాతి ఖ్యాతిరేవావశిష్యతే |

ఖ్యాతి చేత్ ఖ్యాతిరూపత్వాత్ [క్: ఖ్యాతిః ఖ్యాతిరేవ ఇతి; గ్: యది ఖ్యాతిశ్చేత్ ఖ్యాతిరేవ ఇతి పాఠః] ఖ్యాతిరేవావశిష్యతే ||

ఇతి | అనేనైవ ఆశయేన శ్రీస్పన్దశాస్త్రేషు

యస్మాత్సర్వమయో జీవః .... |

ఇత్యుపక్రమ్య

తేన శబ్దార్థచిన్తాసు [ఖ్, జ్: తస్మాచ్ఛబ్దార్థేతి; గ్: తస్మాత్సర్వార్థ ఇతి పాఠః] [అన్యథా తటః పిపతిషతి ఇత్యాది-శబ్దార్థచిన్తాసు నిశ్చేతనస్య తటస్య కథమిచ్ఛా ఘటేత |] న సావస్థా న యః శివః ||

ఇత్యాదినా శివజీవయోరభేద ఏవ ఉక్తః [జ్: జీవశివయోరభేద ఉక్త ఇతి పాఠః; జ్: ఏవ పదం నాస్తి] | ఏతత్తత్త్వపరిజ్ఞానమేవ ముక్తిః ఏతత్తత్త్వాపరిజ్ఞానమేవ చ బన్ధః - ఇతి భవిష్యతి ఏవ ఏతత్ || ౪ ||

నను గ్రాహకోఽయం వికల్పమయః వికల్పనం చ చిత్తహేతుకం సతి చ చిత్తే కథమస్య శివాత్మకత్వమ్ ? - ఇతి శఙ్కిత్వా చిత్తమేవ నిర్ణేతుమాహ

చితిరేవ చేతనపదాదవరూఢా చేత్య-
సంకోచినీ [ఖ్, జ్: చేత్యభావైః సంకోచినీ ఇతి పాఠః] చిత్తమ్ || ౫ ||

న చిత్తం నామ అన్యత్ కించిత్ అపి తు సైవ [క్: చితిరేవేతి చిత్తం న చాన్యత్కించిత్ ఇతి; గ్: చిత్తం నాన్యత్ కించిత్ అపి తు సైవ ఇతి పాఠః] భగవతీ తత్ | తథా హి సా స్వం

గోపయిత్వా యదా సంకోచం [క్, గ్: సంకోచం ఇతి పదం నాస్తి]
గృహ్ణాతి తదా ద్వయీ గతిః కదాచిత్ ఉల్లసితమపి సంకోచం గుణీకృత్య
చిత్ప్రాధాన్యేన స్ఫురతి కదాచిత్ సంకోచప్రధానతయా। చిత్ప్రాధాన్యపక్షే సహజే
ప్రకాశమాత్రప్రధానత్వే విజ్ఞానాకలతా [గ్: ప్రధానవిజ్ఞానాకలతా ఇతి
పాఠః] ప్రకాశపరామర్శప్రధానత్వే తు విద్యాప్రమాతృతా। తత్రాపి
క్రమేణ సంకోచస్య తనుతాయామ్ [క్: సంకోచాంశతనుతాయామ్ ఇతి;
సంకోచతనుతాయామ్ ఇతి పాఠః] ఈశ-సదాశివానాశ్రితరూపతా।
సమాధిప్రయత్నోపార్జితే తు చిత్ప్రధానత్వే [గ్: సమాధిప్రయత్నోపార్జితేన
చిత్ప్రధానత్వేన ఇతి పాఠః] శుద్ధాధ్వప్రమాతృతా క్రమాత్క్రమం
ప్రకర్షవతీ। సంకోచప్రాధాన్యే [క్: సంకోచాంశప్రాధాన్యేన ఇతి
పాఠః] తు శూన్యాదిప్రమాతృతా। ఏవమవస్థితే సతి [జ్: ఏవమేవ స్థితే
సతి ఇతి పాఠః] చితిరేవ సంకుచితగ్రాహకరూపా చేతనపదాత్ అవరూఢా -
అర్థగ్రహణోన్ముఖీ [క్: అసంకుచితగ్రాహకరూపాచ్చేతనాదవరూఢార్థగ్రహేతి
పాఠః] సతీ చేత్యేన-నీల-సుఖాదినా సంకోచినీ
ఉభయసంకోచసంకుచితైవ చిత్తమ్। తథా చ

స్వాఙ్గరూపేషు భావేషు పత్యుర్జ్ఞానం క్రియా చ యా।
మాయాతృతీయే తే ఏవ పశోః సత్త్వం రజస్తమః॥

ఇత్యాదినా స్వాతన్త్ర్యాత్మా [గ్: ఇతి ప్రత్యభిజ్ఞోక్తనీత్యా స్వాతన్త్ర్యేతి పాఠః]
చితిశక్తిరేవ జ్ఞానక్రియా-మాయాశక్తిరూపా పశుదశాయాం సంకోచప్రకర్షాత్
[క్: సంకోచప్రకాశాత్ ఇతి పాఠః] సత్త్వ-

[ग: श्रीप्रत्यभिज्ञायामुक्तम् इति वाक्यं नास्ति]। अत एव
श्रीतत्त्वगर्भस्तोत्रे विकल्पदशायामपि तात्त्विकस्वरूपसद्भावात्
तदनुसरणाभिप्रायेण [ख: तदनुसारिणा इति पाठः] उक्तम्

अत एव तु ये केचित्परमार्थानुसारिणः [क: अत एव तु केषांचित्परमार्थेति
पाठः]।
तेषां तत्र स्वरूपस्य [ग, ङ: तेषां तत्रापि रूपस्य (तत्रापि
विकल्पदशायामपि) इति पर्यायोपेतः पाठः] स्वज्योतिष्ट्वं न लुप्यते ॥

इति ॥ ५॥

चित्तमेव तु मायाप्रमातुः स्वरूपम् - इत्याह

तन्मयो मायाप्रमाता ॥ ६ ॥

देहप्राणपदं तावत् चित्तप्रधानमेव [ङ: देहप्राणपदात् तावच्चित्तं
प्रधानमेव इति पाठः] शून्य-

भूमिरपि चित्तसंस्कारवत्येव अन्यथा ततो व्युत्थितस्य
स्वकर्तव्यानुधावनाभावः स्यात् - इति चित्तमय एव मायीयः प्रमाता।
अमुनैव आशयेन शिवसूत्रेषु वस्तुवृत्तानुसारेण [ग:
वस्तुवृत्त्यनुसारेण इति पाठः]

चैतन्यमात्मा [चैतन्यमात्मा इति चेतयते इति चेतनः सर्वेष् ज्ञानेषु सर्वासु
च क्रियासु स्वतन्त्रः तस्य भावः चैतन्यं सर्वज्ञानक्रियासंबन्धमयं

परिपूर्णं स्वातन्त्र्यं तच्च परमशिवस्यैव भगवतः संभवति नान्येषां तत्परतन्त्राणामिति प्रथमसूत्रमुक्त्वा पुनः तृतीयोन्मेषे चित्तमात्मा इत्युक्तम् । अस्यार्थः यदेतत् विषयवासनाच्छुरितत्वात् नित्यं तदध्यवसायादिव्यापारबुद्ध्यहंकृन्मनोरूपं चित्तं तदेव अतति चिदात्मकस्वस्वरूपाख्यात्या सत्त्वादिवृत्त्यवलम्बनेन योनीः संचरति इति आत्मा अणुरित्यर्थः न तु चिदेकरूपस्य अस्य अतनमस्ति अत एव चैतन्यमात्मा इति स्वभावभूततात्त्विकैतत्स्वरूपप्रतिपादनाशयेन पूर्वमात्मा लक्षितः अनेन तु एतदीयसंकोचावभासप्रधानाणवदशौचित्येन इति न पूर्वापरवैषम्यम् ।] (१-१)

इत्यभिधाय मायाप्रमातृलक्षणावसरे पुनः

चित्तमात्मा (३-१)

इत्युक्तम् ॥ ६ ॥

अस्यैव सम्यक् स्वरूपज्ञानात् यतो मुक्तिः असम्यक् तु संसारः ततः तिलश एतत्स्वरूपं निर्भङ्क्तुमाह [ग्: विभङ्कुम् इति पाठः]

स चैको द्विरूपस्त्रिमयश्चतुरात्मा
सप्तपञ्चकस्वभावः ॥ ७ ॥

निर्णीतदृशा चिदात्मा शिवभट्टारक एव एक आत्मा न तु अन्यः कश्चित् प्रकाशस्य देशकालादिभिः भेदायोगात् जडस्य तु ग्राहकत्वानुपपत्तेः । प्रकाश एव यतः [ख्, ग्, ङ्: एव च इति पाठः] स्वातन्त्र्यात्

गृहीतप्राणादिसंकोचः संकुचितार्थग्राहकतामश्नुते ततः असौ

प्रकाशरूपत्व-संकोचावभासवत्त्वाभ्यां द्विरूपः। आणव

[वामदेवेन च मलत्रयस्वरूपमभिहितमस्ति। यथा

गोपितस्वमहिम्नोऽस्य संमोहाद्विस्मृतात्मनः।

यः संकोचः स एवास्मिन्नाणवो मल उच्यते॥ १॥

षट्कञ्चुकव्याप्तिवशाद्विलोपितनिजस्थितेः।

भूतदेहस्थितिर्यासौ मायीयो मल उच्यते॥ २॥

यदन्तःकरणाधीनबुद्धिकर्मेन्द्रियादिभिः।

बहिर्व्याप्रियते कार्मं मलमेतस्य तन्मतम्॥ ३॥

तत्र आणवेनैकेन मलेन संयुक्तो विज्ञानाकलः द्वाभ्यामाणव-

మాయీయ-కార్మమలావృతత్వాత్ [గ: మాయీయాణవకార్మమలినత్వాత్ ఇతి

పాఠః] త్రిమయః [క: మలాత్రిమయ ఇతి పాఠః]। శూన్య-

शरीरस्वभावत्वात् चतुरात्मा। सप्तपञ्चकानि - शिवादिपृथिव्यन्तानि

[क: पञ्चकानि पृथिव्यन्तानि इति शिवादि पदहीनः पाठः]

पञ्चत्रिंशत्तत्त्वानि तत्स्वभावः। तथा शिवादि-सकलान्त-

చిదానన్దేచ్ఛా-జ్ఞాన-క్రియాశక్తిరూపత్వేఽపి అఖ్యాతివశాత్ కలా-

च शिवैकरूपत्वेन [ख, ङ: शिवैकत्वेन इति पाठः]

पञ्चत्रिंशत्तत्त्वमयत्वेन प्रमातृसप्तकस्वभावत्वेन

चिदादिशक्तिपञ्चकात्मकत्वेन च अयं प्रत्यभिज्ञायमानो मुक्तिदः अन्यथा तु

संसारहेतुः॥ ७॥

एवं च

तद्भूमिकाः सर्वदर्शनस्तितयः ॥ ८ ॥

सर्वेषां चार्वाकादिदर्शनानां स्थितयः - सिद्धान्ताः तस्य एतस्य आत्मनो नटस्येव स्वेच्छावगृहीताः कृत्लिमा भूमिकाः [क्, ङ्: कृत्लिमभूमय इति पाठः] । तथा च

चैतन्यविशिष्टं शरीरमात्मा ।

इति चार्वाकाः ।

नैयायिकादयो ज्ञानादिगुणगणाश्रयं बुद्धितत्त्वप्रायमेव आत्मानं संसृतौ मन्यन्ते अपवर्गे तु तदुच्छेदे शून्यप्रायम् ।

अहं-प्रतीतिप्रत्येयः सुखदुःखाद्युपाधिभिः [क्: अहं-प्रत्ययः सुखदुःखेत्यादि पाठः । ग्, ख्: दुःखाद्युपाध्यभिभूत आत्मेति पाठः] तिरस्कृतः आत्मा-इति मन्वाना मीमांसका अपि बुद्धावेव निविष्टाः ।

ज्ञानसंतान एव तत्त्वम् - इति सौगता बुद्धिवृत्तिषु एव पर्यवसिताः ।

प्राण एव आत्मा - इति केचित् श्रुत्यन्तविदः [क्: शून्यवादिन इति पाठः] ।

असदेव इदमासीत् - इत्यभावब्रह्मवादिनः शून्यभुवमवगाह्य स्थिताः।

माध्यमिका अपि एवमेव।

परा प्रकृतिः भगवान् वासुदेवः [क्: वासुदेवपदं नास्ति]
तद्विस्फुलिङ्गप्राया एव जीवाः - इति पाञ्चरात्राः परस्याः प्रकृतेः
परिणामाभ्युपगमात् अव्यक्ते एव अभिनिविष्टाः।

सांख्यादयस्तु विज्ञानाकलप्रायां भूमिम् अवलम्बन्ते [ख्, ग्:
अवतिष्ठन्ते इति पाठः]।

सदेव इदमग्र आसीत्-इति ईश्वरतत्त्वपदमाश्रिता अपरे श्रुत्यन्तविदः [क्:
शून्यान्तविद इति पाठः]।

शब्दब्रह्ममयं पश्यन्तीरूपम् [क्: मयं रूपं पश्यति इति
पाठः] आत्मतत्त्वम् - इति वैयाकरणाः श्रीसदाशिवपदमध्यासिताः।
एवमन्यदपि अनुमन्तव्यम्। एतच्च आगमेषु

बुद्धितत्त्वे स्थिता बौद्धा गुणेष्वेवार्हताः स्थिताः।
स्थिता वेदविदः पुंसि अव्यक्ते पाञ्चरात्रिकाः॥

इत्यादिना निरूपितम्।

विश्वोत्तीर्णमात्मतत्त्वम् - इति तान्त्रिकाः।

विश्वमयम् - इति कुलाद्याम्नायनिविष्टाः।
विश्वोत्तीर्णं विश्वमयं च - इति त्रिकादिदर्शनविदः [क्, ग्:
दर्शनवादिन इति पाठः]।

एवम् एकस्यैव चिदात्मनो भगवतः स्वातन्त्र्यावभासिताः सर्वा इमा भूमिकाः
स्वातन्त्र्यप्रच्छादनोन्मीलनतारतम्यभेदिताः अत एक

एव एतावद्व्याप्तिक [ग्: एतद्व्याप्त्या इति पाठः] आत्मा। मितदृष्टयस्तु
अंशांशिकासु तदिच्छयैव अभिमानं ग्राहिताः येन देहादिषु भूमिषु
[ख्, ग्: देहादिभूमिषु इति समस्तः पाठः]
पूर्वपूर्वप्रमातृव्याप्तिसारताप्रथायामपि उक्तरूपां महाव्याप्तिं
परशक्तिपातं विना न लभन्ते। यथोक्तम्

वैष्णवाद्यास्तु ये केचिद्विद्यारागेण रञ्जिताः।
न विदन्ति परं देवं सर्वज्ञं ज्ञानशालिनम् [क्: सर्वज्ञं
ज्ञानशालिनम् इति श्लोकपादो नास्ति]॥

इति। तथा

भ्रमत्येव तान्माया [क्, ग्: तन्माया इति पाठः] ह्यमोक्षे
मोक्षलिप्सया।

इति।

त आत्मोपासकाः शैवं [ग्: अनात्मोपासका ह्येते इति पाठः] न

गच्छन्ति परं पदम्॥

इति च।

अपि च सर्वेषां दर्शनानां - समस्तानां नीलसुखादिज्ञानानां याः
स्थितयः - अन्तर्मुखरूपा विश्रान्तयः ताः तद्भूमिकाः -
चिदानन्दघनस्वात्मस्वरूपाभिव्यक्त्युपायाः [ग: चिदानन्दात्मरूपेति
पाठः]। तथा हि

यदा यदा बहिर्मुखं रूपं स्वरूपे विश्राम्यति तदा तदा
बाह्यवस्तूपसंहारः अन्तःप्रशान्तपदावस्थितिः
तत्तदुदेष्यत्संवित्संतत्यासूत्रणम् - इति सृष्टि-स्थिति-
ఉద్వమన్తీ సంహరన్తీ చ సదా పూర్ణా చ [ఖ్, జ్: సంపూర్ణా చేతి
పాఠః] కృశా చ ఉభయ రూపా చ అనుభయాత్మా చ అక్రమమేవ స్ఫురన్తీ
[గ్: క్రమేణైవ స్ఫురన్తీ ఇతి పాఠః] స్థితా। ఉక్తం చ
శ్రీప్రతభిజ్ఞాటీకాయామ్

తావదర్థావలేహేన [ఖ్: అర్థావహేలేన ఇతి; జ్: అర్థావహేలనా ఉత్తిష్ఠన్తి ఇతి
పాఠః। గ్: పూర్ణా చ భవిష్యతి ఇతి చ పాఠః] ఉత్తిష్ఠతి పూర్ణా చ భవతి

ఇతి। ఏషా చ భట్టారికా క్రమాత్క్రమమ్ అధికమనుశీల్యమానా స్వాత్మసాత్కరోత్యేవ
భక్తజనమ్॥ ౮॥

యది ఏవంభూతస్య ఆత్మనో విభూతిః తత్ కథమ్ అయం మలావృతః అణుః

కలాదివలితః సంసారీ అభిధీయతే ? - ఇత్యాహ

చిద్వత్తచ్ఛక్తిసంకోచాత్ [ఖ్: చిద్విభుః శక్తిసంకోచేతి పాఠః]
మలావృతః
సంసారీ || ౯ ||

యదా చిదాత్మా పరమేశ్వరః స్వస్వాతన్త్ర్యాత్ అభేదవ్యాప్తిం [క్, గ్:
స్వాతన్త్ర్యాభేదవృత్తివ్యాప్తిమ్ ఇతి] నిమజ్జ్య భేదవ్యాప్తిమ్ [జ్:
అహేదప్రాప్తిమ్ ఇతి పాఠః] అవలమ్బతే తదా తదీయా ఇచ్ఛాదిశక్తయః అసంకుచితా
[క్: శక్తయః సంకుచితా ఇతి పాఠః] అపి సంకోచవత్యో భాన్తి [గ్:
భవన్తి ఇతి పాఠః] తదానీమేవ చ అయం మలావృతః సంసారీ భవతి । తథా
చ అప్రతిహతస్వాతన్త్ర్యరూపా ఇచ్ఛాశక్తిః సంకుచితా సతీ అపూర్ణంమన్యతారూపమ్
ఆణవం మలమ్ జ్ఞానశక్తిః క్రమేణ [క్: జ్ఞానశక్తిక్రమేణ ఇతి
పాఠః] సంకోచాత్ భేదే సర్వజ్ఞత్వస్య కించిజ్జ్ఞత్వాప్తేః [ఖ్, గ్:
భేదసర్వజ్ఞత్వకించిజ్జ్ఞత్వాన్తఃకరణేత్యాది పాఠః] అనఃకరణ-
इति पाठः] भिन्नवेद्यप्रथारूपं मायीयं मलम् क्रियाशक्तिः क्रमेण
[क्: क्रियाशक्तिक्रमेण इति पाठः] भेदे

सर्वकर्तृत्वस्य किंचित्कर्तृत्वाप्तेः कर्मेन्द्रियरूपसंकोचग्रहणपूर्वम्
[ख्, ग्: भेदसर्वकर्तृत्वकिंचित्कर्तृत्वकर्मेन्द्रियेत्यादि पाठः]
अत्यन्तं परिमिततां प्राप्ता शुभाशुभानुष्ठानमयं कार्मं मलम् ।
तथा सर्व-कर्तृत्व-सर्वज्ञत्व-पूर्णत्व-नित्यत्व-
సంసారీ ఉచ్యతే స్వశక్తివికాసే తు శివ ఏవ || ౯ ||

నను సంసార్యవస్థాయామ్ అస్య కించిత్ శివతోచితమ్ అభిజ్ఞానమస్తి [జ్:
శివతోచితం కిఞ్చిదభిజ్ఞానమస్తి ? ఇతి పాఠః] యేన శివ ఏవ
తథావస్థితః ? - ఇత్యుద్ఘోష్యతే [ఖ్: యేన తథావస్థానః శివ
ఏవేత్యుద్ఘోష్యతే ఇతి పాఠః] । అస్తి । ఇత్యాహ

తథాపి తద్వత్ పఞ్చకృత్యాని
కరోతి ॥ ౧౦ ॥

ఇహ ఈశ్వరాద్వయదర్శనస్య బ్రహ్మవాదిభ్యః అయమేవ విశేషః యత్ [క్: యతః
ఇతి పాఠః]

సృష్టిసంహారకర్తారం విలయస్థితికారకమ్ ।
అనుగ్రహకరం దేవం ప్రణతార్తివినాశనమ్ ॥

ఇతి శ్రీమత్స్వచ్ఛన్దాదిశాసనోక్తనీత్యా సదా పఞ్చవిధకృత్యకారిత్వం
చిదాత్మనో భగవతః । యథా చ భగవాన్ శుద్ధేతరాధ్వస్ఫారణక్రమేణ
స్వరూపవికాసరూపాణి సృష్ట్యాదీని కరోతి తథా సంకుచితచిచ్ఛక్తితయా [జ్:
తథా తథా సంకుచచ్ఛక్తితయా ఇతి పాఠః] సంసారభూమికాయామపి
పఞ్చకృత్యాని విధత్తే । తథా హి

తదేవం వ్యవహారేఽపి ప్రభుర్దేహాదిమావిశన్ ।
భాన్తమేవాన్తరర్థౌఘమిచ్ఛయా భాసయేద్బహిః ॥

ఇతి ప్రత్యభిజ్ఞాకారికోక్తార్థదృష్ట్యా [గ్: ప్రత్యభిజ్ఞాకారోక్తదృశా ఇతి

పాఠః] దేహప్రాణాదిపదమ్ ఆవిశన్ చిద్రూపో మహేశ్వరో [ఖ్:
చిద్రూపమహేశ్వర ఇతి సమస్తః పాఠః] బహిర్ముఖీభావావసరే
నీలాదికమర్థం నియతదేశకాలాదితయా యదా ఆభాసయతి తదా
నియతదేశకాలాద్యాభాసాంశే అస్య [ఖ్, జ్: అస్య పదం నాస్తి]
స్రష్టృతా అన్యదేశకాలాద్యాభాసాంశే అస్య సంహర్తృతా నీలాద్యాభాసాంశే
స్థాపకతా భేదేన ఆభాసాంశే [క్: భేదనాంశే ఇతి; జ్: భేదేనాభేదాంశే
ఇతి పాఠః] విలయకారితా ప్రకాశైక్యేన ప్రకాశనే అనుగ్రహీతృతా । యథా చ

సదా పఞ్చవిధకృత్యకారిత్వం భగవతః తథా మయా వితత్య స్పన్దసందోహే
నిర్ణీతమ్ ।

ఏవమిదం పఞ్చవిధకృత్యకారిత్వమ్ [ఖ్, జ్: పఞ్చకృత్యేతి
పాఠః] ఆత్మీయం సదా దృఢప్రతిపత్త్యా పరిశీల్యమానం మాహేశ్వర్యమ్
ఉన్మీలయత్యేవ [ఖ్: మాహేశ్వర్యమేవోన్మీలయేత్ ఇతి పాఠః] భక్తిభాజామ్ ।
అత ఏవ యే సదా ఏతత్ [క్: సదైవ తత్ ఇతి; గ్: సదైవైతత్పరిశీలయన్త ఇతి పాఠః]
పరిశీలయన్తి తే స్వరూపవికాసమయం విశ్వం జానానా జీవన్ముక్తా-
बद्धात्मानः ॥ १० ॥

न च अयमेव प्रकारः पञ्चविधकृत्यकारित्वे [क्, ग्, ङ्:
पञ्चकृत्यकारित्वे इति पाठः] यावत् अन्योऽपि कश्चित् रहस्यरूपोऽस्ति [क्:
अन्यदपि किंचिद्रहस्यरूपमस्तीति पाठः] । - इत्याह

आभासन [क्: आभासमान इति]-रक्ति-विमर्शन-
పన-విలాపనతస్తాని [క్, గ్, జ్: బీజావస్థానతద్విలాపనేతి

పాఠః] ॥ ౧౧ ॥

పఞ్చవిధకృత్యాని [క్, గ్, జ్: పఞ్చకృత్యాని ఇతి] కరోతి -
ఇతి పూర్వతః సంబధ్యతే [క్, గ్: పూర్వేణ సంబన్ధ ఇతి చ పాఠః] ।

శ్రీమన్మహార్థదృష్ట్యా దృగాదిదేవీప్రసరణక్రమేణ [క్:
మహాదృగాదిదేవీప్రసరణక్రమేణేతి పాఠః] యత్ యత్ ఆభాతి తత్ తత్ సృజ్యతే
తథా సృష్టే పదే [జ్: పదే ఇతి పదం నాస్తి] తత్ర యదా ప్రశాన్తనిమేషం
కంచిత్ కాలం రజ్యతి తదా స్థితిదేవ్యా తత్ స్థాప్యతే
చమత్కారాపరపర్యాయవిమర్శనసమయే [ఖ్, జ్: విమర్శసమయే ఇతి
పాఠః] తు సంహ్రియతే । యథోక్తం శ్రీరామేణ

సమాధివజ్రేణాప్యన్యైరభేద్యో భేదభూధరః ।
పరామృష్టశ్చ నష్టశ్చ త్వద్భక్తిబలశాలిభిః [క్: భక్తిభరశాలిభిరితి
పాఠః] ॥

ఇతి । యదా తు సంహ్రియమాణమపి ఏతత్ అన్తః విచిత్రాశఙ్కాదిసంస్కారమ్ ఆధత్తే తదా
తత్ పునః ఉద్భవిష్యత్సంసారబీజభావమాపన్నం విలయపదమ్ అధ్యారోపితమ్ ।
యదా పునః తత్ తథా అన్తః స్థాపితమ్ అన్యత్ వా [క్: పునస్తదన్తస్తథా
స్థాపితమన్యదా ఇతి పాఠః] అనుభూయమానమేవ హఠపాకక్రమేణ
అలంగ్రాసయుక్త్యా చిదగ్నిసాద్భావమ్ ఆపద్యతే తదా పూర్ణతాపాదనేన అనుగృహ్యతే
ఏవ । ఈదృశం చ పఞ్చవిధకృత్యకారిత్వం [గ్:
ఈదృశపఞ్చకృత్యకారితా సదా సంనిహితాపి ఇతి పాఠః] సర్వస్య

సదా సంనిహితమపి సద్గురూపదేశం వినా న ప్రకాశతే ఇతి సద్గురుసపర్యైవ ఏతత్ప్రథార్థమ్ అనుసర్తవ్యా [క్: సద్గురూపసత్త్యైవేతి అనుమన్తవ్యేతి చ పాఠః] || ౧౧ ||

యస్య పునః సద్గురూపదేశం వినా ఏతత్పరిజ్ఞానం నాస్తి తస్య అవచ్ఛాదితస్వస్వరూపాభిః [క్: తస్య ఛాదితస్వరూపాభిః ఇతి పాఠః; నిజాభిః ఇతి పదం జ్ పుస్తకాదుపక్షిప్తమ్] నిజాభిః శక్తిభిః వ్యామోహితత్వం [గ్: శక్తివ్యామోహితత్వం సంసారిత్వమిత్యాహేతి పాఠః] భవతి | ఇత్యాహ

తదపరిజ్ఞానే స్వశక్తిభిర్వ్యామోహి- [ఖ్: స్వశక్తివ్యామోహితతా ఇతి; జ్: శక్తివ్యామోహితత్వమ్ ఇతి పాఠః]
తతా సంసారిత్వమ్ || ౧౨ ||

తస్య ఏతస్య సదా [క్, గ్: తదా ఇతి పాఠః] సంభవతః పఞ్చవిధకృత్యకారిత్వస్య అపరిజ్ఞానే - శక్తిపాతహేతుకస్వబలోన్మీలనాభావాత్ అప్రకాశనే స్వాభిః శక్తిభిః వ్యామోహితత్వం - వివిధలౌకికశాస్త్రీయశఙ్కాశఙ్కుకీలితత్వం యత్ ఇదమేవ సంసారిత్వమ్ | తదుక్తం శ్రీసర్వవీరభట్టారకే

అజ్ఞానాచ్ఛఙ్కతే లోకస్తతః సృష్టిశ్చ సంహృతిః ||

ఇతి |

మన్త్రా వర్ణాత్మకాః సర్వే సర్వే వర్ణాః శివాత్మకాః [క్, గ్: మన్త్రాః శివాత్మకా ఇతి పాఠః] ||

ఇతి చ | తథా హి-చిత్ప్రకాశాత్ అవ్యతిరిక్తా నిత్యోదితమహామన్త్రరూపా [క్, గ్: నిత్యోదితమన్త్రరూపా ఇతి పాఠః] పూర్ణాహంవిమర్శమయీ యా ఇయం పరా వాక్శక్తిః ఆది-క్షాన్తరూపాశేషశక్తిచక్రగర్భిణీ [క్: ఆదిక్షాన్తశేషశక్తీతి పాఠః] సా తావత్ పశ్యన్తీమధ్యమాదిక్రమేణ [ఖ్, జ్: మధ్యమాదిగ్రాహకేతి పాఠః] గ్రాహకభూమికాం భాసయతి | తత్ర చ పరారూపత్వేన స్వరూపమ్ అప్రథయన్తీ [క్: స్వరూపం ప్రథయన్తీతి పాఠః] మాయాప్రమాతుః అస్ఫుటాసాధారణార్థావభాసరూపాం ప్రతిక్షణం [క్, గ్: అర్థాభాసాం ప్రతిక్షణే ఇతి పాఠః] నవనవాం వికల్పక్రియాముల్లాసయతి శుద్ధామపి చ అవికల్పభూమిం తదాచ్ఛాదితామేవ దర్శయతి | తత్ర చ బ్రాహ్మ్యాదిదేవతాధిష్ఠితకకారాదివిచిత్రశక్తిభిః వ్యామోహితో [ఖ్, జ్: శక్తివ్యామోహిత ఇతి పాఠః] దేహప్రాణాదిమేవ పరిమితమ్ అవశమ్ ఆత్మానం మన్యతే మూఢజనః | బ్రాహ్మ్యాదిదేవ్యః పశుదశాయాం భేద-

విషయే సృష్టిస్థితీ అభేదవిషయే చ సంహారం ప్రథయన్త్య [క్: ప్రయాన్త్య ఇతి పాఠః] పరిమితవికల్పపాత్రతామేవ సంపాదయన్తి పతిదశాయాం తు భేదే సంహారమ్ అభేదే చ సర్గస్థితీ ప్రకటయన్త్యః క్రమాత్క్రమం వికల్పనిర్హ్రాసనేన [క్: వికల్పహ్రాసేన ఇతి పాఠః] శ్రీమద్భైరవముద్రానుప్రవేశమయీం మహతీమ్ అవికల్పభూమిమేవ ఉన్మీలయన్తి |

సర్వో [విజ్ఞానభైరవేపి

సర్వజ్ఞః సర్వకర్తా చ వ్యాపకః పరమేశ్వరః।
స ఏవాహం శైవధర్మ ఇతి దార్ఢ్యాచ్ఛివో భవేత్॥ ఇతి।] మమాయం విభవ ఇత్యేవం పరిజానతః [క్, గ్: ఇత్యేవం పరీత్యాది-పాదత్రయహీనః పాఠః]।
విశ్వాత్మనో వికల్పానాం ప్రసరేఽపి మహేశతా॥

ఇత్యాదిరూపాం చిదానన్దావేశమగ్నాం శుద్ధవికల్పశక్తిమ్ [క్, గ్: నన్దావేశసారామ్ ఇతి అశుద్ధాం వికల్పశక్తిమితి చ; ఖ్: శుద్ధవికల్పాం శక్తిమ్ శుద్ధామవికల్పేతి పాఠాన్తరయుక్తః పాఠః] ఉల్లాసయన్తి। తతః ఉక్తనీత్యా స్వశక్తివ్యామోహితతైవ [క్: శక్తిభిర్వ్యామోహితత్వమ్ ఇతి పాఠః] సంసారిత్వమ్।

కించ చితిశక్తిరేవ భగవతీ విశ్వవమనాత్ [క్: విశ్వావసాననాత్ ఇతి పాఠః]

సంసారవామాచారత్వాచ్చ వామేశ్వర్యాఖ్యా సతీ ఖేచరీ-గోచరీ-దిక్చరీ-बहिष्करणभावाभावस्यभावैरिति पाठः] परिस्फुरन्ती पशुभूमिकाभ्यां शून्यपदविश्रान्ता [क्: विश्रान्तकिंचित् इति पाठः] किंचित्कर्तृत्वाद्यात्मक-कलादिशक्त्यात्मना खेचरीचक्रेण [ख्: खेचरीक्रमेण इति; ग्: खेचरीत्वक्रमेणेति पाठः] गोपितपारमार्थिकचिद्गगनचरीत्वस्वरूपेण [क्: गगनचरीत्वक्रमेण इति पाठः] चकास्ति भेदनिश्चयाभिमान-
గోపితాభేదనిశ్చయాద్యాత్మకపారమార్థికస్వరూపేణ ప్రకాశతే

భేదాలోచనాదిప్రధానబహిష్కరణదేవతాత్మనా [క్, గ్:
ప్రధానతాబహిష్కరణేతి పాఠః] చ దిక్చరీచక్రేణ
గోపితాభేదప్రథాత్మకపారమార్థికస్వరూపేణ స్ఫురతి సర్వతో
వ్యవచ్ఛిన్నాభాసస్వభావప్రమేయాత్మనా చ భూచరీచక్రేణ
గోపితసార్వాత్మ్యస్వరూపేణ [ఖ్: సర్వాత్మస్వరూపేణేతి పాఠః]
పశుహృదయవ్యామోహినా భాతి। పతిభూమికాయాం తు సర్వ-
కర్తృత్వాదిశక్త్యాత్మకచిద్గగనచరీత్వేన అభేదనిశ్చయాద్యాత్మనా గోచరీత్వేన
అభేదాలోచనాద్యాత్మనా దిక్చరీత్వేన స్వాఙ్గకల్పాద్వయప్రథాసారప్రమేయాత్మనా
చ భూచరీత్వేన పతిహృదయవికాసినా [క్: పతిహృదయే వికాసితా ఇతి
పాఠః] స్ఫురతి। తథా చ ఉక్తం [తథా చేత్యారభ్య ముక్తిబన్ధదా
ఇత్యన్తః పాఠః క్, గ్ పుం నాస్తి ఉపన్యస్తశ్చాత్ర ఖ్, జ్ పుస్తకాభ్యాం
తత్ర జ్ పుం పూర్ణావిచ్ఛిన్నమాత్రాస్తు ఇతి పాఠః]
సహజచమత్కారపరిజనితాకృతకాదరేణ భట్టదామోదరేణ విముక్తకేషు

పూర్ణావచ్ఛిన్నమాత్రన్తర్బహిష్కరణభావగాః।
వామేశాద్యాః పరిజ్ఞానాజ్ఞానాత్స్యుర్ముక్తిబన్ధదాః॥

ఇతి। ఏవం చ నిజశక్తివ్యామోహితతైవ సంసారిత్వమ్।

అపి చ చిదాత్మనః పరమేశ్వరస్య స్వా అనపాయినీ [క్, గ్: సానపాయినీతి
పాఠః] ఏకైవ స్ఫురత్తాసారకర్తృతాత్మా ఐశ్వర్యాశక్తిః [క్:
స్ఫురణసారా కర్తృతా ఆత్మైశ్వర్యశక్తిరితి పాఠః]। సా యదా స్వరూపం
గోపయిత్వా [ఖ్: గూహయిత్వా ఇతి పాఠః] పాశవే పదే

ప్రాణాపాన-సమాన-శక్తిదశాభిః జాగ్రత్స్వప్న [ఆత్మా మనసా
మన ఇన్ద్రియేణ ఇన్ద్రియమర్థేన సంయుజ్యతే ఇతి చతుష్టయసంనికర్షః జాగ్రదవస్థా।
ఆత్మా మనసా మనో విషయేణ ఇతి త్రితయసంనికర్షః స్వప్నావస్థా। ఆత్మా విషయేణ
ఇతి ద్వయోః సంనికర్షః సుషుప్తిః। కేవలాత్మసంనికర్షః తుర్యా।
నిస్తరఙ్గమహోదధికల్పావస్థానం తు తుర్యాతీతావస్థా ఇతి।]
సుషుప్తభూమిభిః దేహ-ప్రాణ-పుర్యష్టకకలాభిశ్చ వ్యామోహయతి తదా
తద్వ్యామోహితతా సంసారిత్వమ్ [క్: తదా వ్యామోహతా సంసారీతి పాఠః] యదా
తు మధ్యమామోల్లాసామ్ ఉదానశక్తిం విశ్వవ్యాప్తిసారాం చ వ్యానశక్తిం [క్:
ధామోల్లాసాత్ ఉదానశక్తివ్యాప్తిసారాం వ్యానేతి; ఖ్: ఉదానశక్తిం వ్యాప్తీతి
విశ్వపదహీనః పాఠః] తుర్యదశారూపాం తుర్యాతీతదశారూపాం చ
చిదానన్దఘనామ్ ఉన్మీలయతి తదా దేసాద్యవస్థాయామపి పతిదశాత్మా
జీవన్ముక్తిర్భవతి। ఏవం త్రిధా స్వశక్తివ్యామోహితతా వ్యాఖ్యాతా। చిద్వత్ ఇతి
(౯) సూత్రే చిత్ప్రకాశో గృహీతసంకోచః సంసారీ ఇత్యుక్తమ్ ఇహ తు
స్వశక్తివ్యామోహితత్వేన అస్య సంసారిత్వం భవతి - ఇతి భఙ్గ్యన్తరేణ ఉక్తమ్।
ఏవం సంకుచితశక్తిః ప్రాణాదిమానపి యదా స్వశక్తివ్యామోహితో న భవతి తదా
అయమ్

.... శరీరి పరమేశ్వరః [క్: పరమేశ్వర ఏవేతి ఏవ పదాధికః
పాఠః]।

ఇత్యామ్నాయస్థిత్యా శివభట్టారక ఏవ - ఇతి భఙ్గ్యా నిరూపితం భవతి।
యదాగమః

మనుష్యదేహమాస్థాయ ఛన్నాస్తే పరమేశ్వరాః।

ఇతి । ఉక్తం చ ప్రత్యభిజ్ఞాటీకాయామ్

శరీరమేవ ఘటాద్యపి వా యే షట్త్రింశత్తత్త్వమయం
శివరూపతయా పశ్యన్తి తేఽపి సిధ్యన్తి [క్: శరీరమేవ యే
షట్త్రింశత్తత్త్వమయం శివరూపతయా పశ్యన్తి అర్చయన్తి చ తేపి సిధ్యన్తి
ఘటాదికమపి తథాభినివిశన్తి తేపి ఇతి నాస్త్యత్ర వివాద ఇత్యుక్తసూత్రార్థేతి
పాఠః]

ఇతి ॥ ౧౨ ॥

ఉక్తసూత్రార్థప్రాతిపక్ష్యేణ తత్త్వదృష్టిం దర్శయితుమాహ

తత్పరిజ్ఞానే చిత్తమేవ అన్తర్ము-
ఖీభావేన [క్, గ్: అన్తర్ముఖీభావే చేతనేతి పాఠః]
చేతనపదాధ్యారో- [ఖ్: పదాద్యారోపాత్ ఇతి పాఠః]
హాత్ చితిః ॥ ౧౩ ॥

పూర్వసూత్రవ్యాఖ్యాప్రసఙ్గేన ప్రమేయదృష్ట్యా [క్: దృష్ట్యా
వితతప్రాయమేతత్ శబ్దసంగత్యా వ్యాక్రియతే ఇతి పాఠః] వితత్య

వ్యాఖ్యాప్రాయమేతత్ సూత్రమ్ శబ్దసంగత్యా తు అధునా వ్యాఖ్యాయతే । తస్య
ఆత్మీయస్య పఞ్చకృత్యకారిత్వస్య పరిజ్ఞానే సతి
అపరిజ్ఞానలక్షణకారణాపగమాత్ [క్, గ్: కరణాపగమాదితి
పాఠః] స్వశక్తివ్యామోహితతానివృత్తౌ స్వాతన్త్ర్యలాభాత్ [క్:

స్వాతన్త్ర్యాలాభాదితి పాఠః] ప్రాక్ వ్యాఖ్యాతం యత్ చిత్తం తదేవ సంకోచినీం బహిర్ముఖతాం [క: సంకోచినీ బహిర్ముఖతా ఇతి పాఠః] జగత్ అన్తర్ముఖీభావేన చేతనపదాధ్యారోహాత్ - గ్రాహకభూమికాక్రమణక్రమేణ సంకోచకలాయా అపి విగలనేన [గ: విగలనే ఇతి సప్తమీనిర్దిష్టః పాఠః] స్వరూపాపత్త్యా చితిర్ భవతి స్వాం [తథా చోక్తమ్

స పునః శామ్భవేచ్ఛాతః శివాభేదం పరామృశన్ |
క్రమాన్మన్త్రేశ-తన్నేతృరూపో యాతి శివాత్మతామ్ || ఇతి] చిన్మయీం పరాం భూమిమావిశతి [క: పరాభూమిమ్ ఇతి సమస్తః పాఠః] ఇత్యర్థః || ౧౩ ||

నను యది పారమార్థికం చిచ్ఛక్తిపదం సకలభేదకవలనస్వభావం తత్ అస్య మాయాపదేఽపి తథారూపేణ భవితవ్యం యథా జలదాచ్ఛాదిత-

స్యాపి భానోః భావావభాసకత్వమ్ | ఇత్యాశఙ్క్య ఆహ

చితివహ్నిరవరోహపదే ఛన్నోఽపి
మాత్రయా మేయేన్ధనం ప్లు-
ష్యతి || ౧౪ ||

చితిరేవ విశ్వగ్రసనశీలత్వాత్ వహ్నిః అసౌ ఏవ అవరోహపదే [క, గ: చితిరేవ గ్రసనేతి విశ్వపదహీనః అసావారోహిపదే ఇతి చ పాఠః] - మాయాప్రమాతృతాయాం ఛన్నోఽపి - స్వాతన్త్ర్యాత్ ఆచ్ఛాదితస్వభావోఽపి భూరిభూతిచ్ఛన్నాగ్నివత్ మాత్రయా - అంశేన [ఖ, జ: మాత్రయాప్యచేతనయా నీలేతి; క: పీతాదిమేయమేవేన్ధనమితి పాఠః]

నీలపీతాదిప్రమేయేన్ధనం ప్లుష్యతి - స్వాత్మసాత్ కరోతి। మాత్రాపదస్య ఇదమ్ ఆకూతమ్ - యత్ కవలయన్ అపి సార్వాత్మ్యేన న గ్రసతే అపి తు అంశేన సంస్కారాత్మనా ఉత్థాపయతి [గ: సర్వాత్మకత్వేనేతి పాఠః। క, గ: సంస్కారాత్మకం తత్స్వాపయతీతి చ పాఠః]। గ్రాసకత్వం చ సర్వప్రమాతౄణాం స్వానుభవత ఏవ సిద్ధమ్। యదుక్తం శ్రీమదుత్పలదేవపాదైః నిజస్తోత్రేషు

వర్తన్తే జన్తవోఽశేషా అపి బ్రహ్మేన్ద్రవిష్ణవః।
గ్రసమానాస్తతో వన్దే దేవ విశ్వం భవన్మయమ్॥

ఇతి॥ ౧౪॥

యదా పునః కరణేశ్వరీప్రసరసంకోచం సంపాద్య సర్గసంహారక్రమపరిశీలనయుక్తిమ్ [క: సర్వసంహారేతి పాఠః] ఆవిశతి తదా

బలలాభే విశ్వమాత్మసాత్క-
రోతి॥ ౧౫॥

చితిరేవ దేహప్రాణాద్యాచ్ఛాదననిమజ్జనేన స్వరూపమ్ ఉన్మగ్నత్వేన స్ఫారయన్తీ బలమ్ యథోక్తం

తదాక్రమ్య బలం మన్త్రాః......................।

ఇతి। ఏవం చ బలలాభే - ఉన్మగ్నస్వరూపాశ్రయణే [క:

తన్మజ్జనస్వరూపాశ్రయణేతి; గ: శ్రయత్వేనేతి పాఠః] క్షిత్యాది-

तदुक्तं [ग: यथोक्तमिति पाठः] पूर्वगुरुभिः स्वभाषामयेषु

क्रमसूत्रेषु

यथा वह्निरुद्बोधितो दाह्यं दहति तथा विष-

यपाशान् भक्षयेत् इति।

न चैवं वक्तव्यम् - विश्वात्मसत्काररूपा [ख: विश्वात्मसाक्षात्कारेति

पाठः] समावेशभूः कादाचित्की कथम् उपादेया [क, ङ:

उपादेयमिति; ख: उपादेया स्यादिति पाठः] इयं स्यात् इति यतो

देहाद्युन्मज्जननिमज्जनवशेन इदम् अस्याः कादाचित्कत्वम् इव आभाति। वस्तुतस्तु

चितिस्वातन्त्र्यावभासितदेहाद्युन्मज्जनात् [क, ग: स्वातन्त्र्यावभासितं

देहेत्यादि पाठः; ख: उन्मज्जनादि एवेति पाठः] एव कादाचित्कत्वम्। एषा तु

सदैव प्रकाशमाना अन्यथा तत् देहादि अपि न प्रकाशेत। अत एव

देहादिप्रमातृताभिमाननिमज्जनाय अभ्यासः [ङ: निमज्जनया अभ्यास

इति पाठः] न तु सदा प्रथमानतासारप्रमातृताप्राप्त्यर्थम् [ग:

सारपरप्रमातृता इति पाठः]

इति श्रीप्रत्यभिज्ञाकाराः॥ १५॥

एवं च

चिदानन्दलाभे देहादिषु चेत्यमाने- [देहादिष्वपि चेत्येति पाठः]

ष्वपि चिदैकात्म्यप्रतिपत्तिदार्ढ्यं

जीवन्मुक्तिः ॥ १६ ॥

विश्वात्मसात्कारात्मनि समावेशरूपे चिदानन्दे लब्धे व्युत्थानदशायां
दलकल्पतया देहप्राणनीलसुखादिषु आभासमानेषु अपि

यत्समावेशसंस्कारबलात् प्रतिपादयिष्यमाणयुक्तिक्रमोपबृंहितात्
[ख्, ङ्: मुक्तिक्रमेणेति पाठः] चिदैकात्म्यप्रतिपत्तिदार्ढ्यम् -
సైవ జీవన్ముక్తిః - జీవతః ప్రాణాన్ అపి ధారయతో ముక్తిః
ప్రత్యభిజ్ఞాతనిజస్వరూపవిద్రావితాశేషపాశరాశిత్వాత్ [ఖ్, జ్: ముక్తిః
నిజస్వరూపవిద్రావితేతి పాఠః | క్: రూపే విద్రావితేతి పాఠః] | యథోక్తం
స్పన్దశాస్త్రే

ఇతి వా యస్య సంవిత్తిః క్రీడాత్వేనాఖిలం జగత్ |
స పశ్యన్సతతం [క్: సంపశ్యన్ ఇతి పాఠః] యుక్తో జీవన్ముక్తో న
సంశయః ||

ఇతి || ౧౬ ||

అథ కథం చిదానన్దలాభో భవతి ? - ఇత్యాహ

మధ్యవికాసాచ్చిదానన్ద-
లాభః || ౧౭ ||

సర్వాన్తరతమత్వేన వర్తమానత్వాత్ తద్భిత్తిలగ్నతాం వినా చ కస్యచిత్ అపి
స్వరూపానుపపత్తేః [గ్: స్వాత్మత్వానుపపత్తేః ఇతి పాఠః] సంవిదేవ

భగవతీ మధ్యమ్ । సా తు మాయాదశాయాం తథాభూతాపి స్వరూపం [గ: స్వాత్మస్వరూపమితి పాఠః] గూహయిత్వా

ప్రాక్ సంవిత్ప్రాణే పరిణతా

ఇతి నీత్యా ప్రాణశక్తిభూమిం [యథా సర్వవాహనసంపత్సమృద్ధోపి రాజా స్వేచ్ఛయా పద్భ్యాం గచ్ఛతి తథేయం సంవిద్భగవత్యపి స్వేచ్ఛయా పరిమితప్రమాత్రాత్మదేహాదిభూమిం స్వీకురుతే ఇతి భావః] స్వీకృత్య అవరోహక్రమేణ బుద్ధిదేహాదిభువమ్ అధిశయానా నాడీసహస్రసరణిమ్ [ఖ: నానానాడీతి పాఠః] అనుసృతా । తత్రాపి చ పలాశపర్ణమధ్యశాఖాన్యాయేన ఆ బ్రహ్మరన్ధ్రాత్ అధోవక్త్రపర్యన్తం ప్రాణశక్తిబ్రహ్మాశ్రయమధ్యమనాడీరూపతయా [క: ప్రాణశక్తిర్బ్రహ్మాశ్రయమధ్యనాడీరూపత్వేనేతి; ప్రాణబ్రహ్మాశ్రయేణ మధ్యమబ్రహ్మనాడీరూపతయేతి; గ: బ్రహ్మాశయేతి పాఠః] ప్రాధాన్యేన స్థితా తత ఏవ సర్వవృత్తీనామ్ [ఖ: సర్వచిత్తవృత్తీనామితి; జ: సర్వవృత్తీనాం ప్రలయాత్ ఇతి పాఠః] ఉదయాత్ తత్రైవ చ విశ్రామాత్ [క: విశ్రమణాదితి పాఠః] । ఏవంభూతాపి ఏషా పశూనాం [పశవః అవిజ్ఞాతపరతత్త్వాః । తథా చ

అవిజ్ఞాతే పరే తత్త్వే యోగాభ్యాసో హి నిష్ఫలః ।
విజ్ఞాతే చ పరే తత్త్వే యోగాభ్యాసో హి నిష్ఫలః ॥ ఇతి] నిమీలితస్వరూపైవ స్థితా [ఖ: స్వరూపావస్థితేతి పాఠః] ।

యదా తు ఉక్తయుక్తిక్రమేణ సర్వాన్తరతమత్వే మధ్యభూతా [ఖ, జ:

తమత్వేన సంభూతా ఇతి పాఠః] సంవిద్భగవతీ వికసతి యది వా వక్ష్యమాణక్రమేణ మధ్యభూత బ్రహ్మనాడీ [ఖ్: మధ్యా బ్రహ్మనాడీతి పాఠః] వికసతి తదా తద్వికాసాత్ చిదానన్దస్య ఉక్తరూపస్య లాభః - ప్రాప్తిర్భవతి | తతశ్చ ప్రాగుక్తా జీవన్ముక్తిః || ౧౭ ||

మధ్యవికాసే యుక్తిమాహ [ఖ్, జ్: వికాసే జీవన్ముక్తియుక్తిమితి పాఠః]

వికల్పక్షయ-శక్తిసంకోచవికాస-
వాహచ్ఛేదాద్యన్తకోటినిభాల-
నాదయ ఇహోపాయాః [ఖ్: దయో హ్యుపాయా ఇతి; క్: ఉపాయ ఇత్యేకవచనాన్తః పాఠః] || ౧౮ ||

ఇహ మధ్యశక్తివికాసే వికల్పక్షయాదయ [ఖ్: సూత్రాదనన్తరమ్ ప్రాణావారోహారోహచ్ఛేదా వికల్పక్షయాదయ ఇతి పాఠః] ఉపాయాః | ప్రాగుపదిష్టపఞ్చవిధకృత్యకారిత్వాద్యనుసరణేన సర్వమధ్యభూతాయాః సంవిదో వికాసో జాయతే - ఇతి అభిహితప్రాయమ్ | ఉపాయాన్తరమ్ అపి తు ఉచ్యతే - ప్రాణాయామ-ముద్రాబన్ధాదిసమ-

స్తయన్త్రణాతన్త్రత్రోటనేన [ఖ్: సమస్తయన్త్రత్రోటనేనేతి; ఖ్: హృదయనిహితేతి చ సమస్తః పాఠః] సుఖోపాయమేవ హృదయే నిహితచిత్తః [గ్: సంనిహితేతి] ఉక్తయుక్త్యా స్వస్థితిప్రతిబన్ధకం [క్: ప్రతిబన్ధనాత్ ఇతి చ పాఠః] వికల్పమ్ అకించిచ్చిన్తకత్వేన ప్రశమయన్ అవికల్పపరామర్శేన దేహాద్యకలుషస్వచిత్ప్రమాతృతానిభాలనప్రవణః అచిరాదేవ ఉన్మిషద్వికాసాం తుర్య-తుర్యాతీతసమావేశదశామ్ ఆసాదయతి | యథోక్తమ్

వికల్పహానేనైకాగ్ర్యాత్క్రమేణేశ్వరతాపదమ్ ।

ఇతి శ్రీప్రత్యభిజ్ఞాయామ్ । శ్రీస్పన్దేఽపి

యదా క్షోభః ప్రలీయేత తదా స్యాత్పరమం పదమ్ ॥

ఇతి । శ్రీజ్ఞానగర్భేఽపి

విహాయ సకలాః క్రియా జనని మానసీః సర్వతో
విముక్తకరణక్రియానుసృతిపారతన్త్ర్యోజ్జ్వలమ్ ।
స్థితైస్త్వదనుభావతః [ఖ్: స్థితస్త్వదనుభావేతి పాఠః] సపది వేద్యతే
సా పరా
దశా నృభిరతన్ద్రితాసమసుఖామృతస్యన్దినీ [ఖ్: తన్ద్రితా శమసుఖేతి
పాఠః] ॥

ఇతి । అయం చ ఉపాయో మూర్ధన్యత్వాత్ [క్: మూర్ధత్వాదితి పాఠః]
ప్రత్యభిజ్ఞాయాం

ప్రతిపాదితత్వాత్ ఆదౌ ఉక్తః । శక్తిసంకోచాదయస్తు [ఖ్: శక్తిసంకోచః
ప్రతిపాదితః ప్రదర్శ్యతే ఇత్యేతేషామేకవచనత్వేనైవ పాఠః] యద్యపి
ప్రత్యభిజ్ఞాయాం న ప్రతిపాదితాః తథాపి ఆమ్నాయికత్వాత్ అస్మాభిః ప్రసఙ్గాత్
ప్రదర్శ్యన్తే బహుషు [ఉపాయేషు ।] హి ప్రదర్శితేషు కశ్చిత్ కేనచిత్ ప్రవేక్ష్యతి
[క్: కేన ప్రవిశేత్ ఇతి పాఠః] ఇతి ।

శక్తేః సంకోచ - ఇన్ద్రియద్వారేణ ప్రసరన్త్యా ఏవ ఆకుఞ్చనక్రమేణ ఉన్ముఖీకరణమ్ | యథోక్తమ్ ఆథర్వణికోపనిషత్సు కఠవల్ల్యాం చతుర్థవల్లిప్రథమమన్త్రే

పరాఞ్చి ఖాని వ్యతృణత్స్వయంభూ-
స్తస్మాత్పరాఙ్పశ్యతి నాన్తరాత్మన్ |
కశ్చిద్ధీరః ప్రత్యగాత్మానమైక్షద్
ఆవృత్తచక్షురమృతత్వమశ్నన్ [క్: కశ్చిద్ధీమాన్ ఇతి వ్యావృత్తచక్షురితి చ పాఠః | సర్వేషు మూలౌపనిషదపుస్తకేషు ముద్రితేషు అమృతత్వమిచ్ఛన్ ఇతి పాఠః సందృశ్యతే |] ||

ఇతి | ప్రసృతాయా అపి వా కూర్మాఙ్గసంకోచవత్ త్రాససమయే హృత్ప్రవేశవచ్చ సర్వతో నివర్తనమ్ | యథోక్తమ్

తదపోద్ధృతే నిత్యోదితస్థితిః [క్, గ్: నిత్యస్థితిరితి పాఠః] |

ఇతి |

శక్తేర్వికాసః అన్తర్నిగూఢాయా అక్రమమేవ [క్: వికాసోస్తర్విమూఢాయా అపి క్రమమేవ ఇతి; గ్: వికాసో మూఢాయా ఇతి పాఠః] సకలకరణచక్రవిస్ఫారణేన

అన్తర్లక్ష్యో బహిర్దృష్టిర్నిమేషోన్మేషవర్జితః |

ఇతి | భైరవీయముద్రానుప్రవేశయుక్త్యా [భైరవీయముద్రా ఖేచరీముద్రా | తల్లక్షణం చ యథా

మనః స్థిరం యస్య వినావలమ్బనం
వాయుః స్థిరో యస్య వినావరోధనమ్ ।
దృష్టిః స్థిరా యస్య వినావలోకనం
స్యాత్సైవ ముద్రా విమలా చ ఖేచరీ ॥ ఇతి ।] బహిః ప్రసరణమ్ । యథోక్తం
కక్ష్యాస్తోత్రే

సర్వాః శక్తీశ్చేతసా దర్శనాద్యాః
స్వే స్వే వేద్యే యౌగపద్యేన విష్వక్ [ఖ్, జ్: సమ్యక్ ఇతి పాఠః] ।
క్షిప్త్వా మధ్యే హాటకస్తమ్భభూత-
స్తిష్ఠన్విశ్వాధార [క్, గ్: విశ్వాకార ఇతి పాఠః] ఏకోఽవభాసి ॥

ఇతి । శ్రీభట్టకల్లటేనాపి ఉక్తమ్

రూపాదిషు పరిణామాత్ తత్సిద్ధిః ।

ఇతి । శక్తేశ్చ సంకోచవికాసౌ [క్: వికాస ఇత్యేకవచనపాఠః]
నాసాపుటస్పన్దనక్రమోన్మిషత్సూక్ష్మప్రాణశక్త్యా భ్రూభేదనేన [ఖ్:
స్వాభేదేన క్రమేతి; గ్: భ్రూభేదసమాసాదితా ఇతి పాఠః]
క్రమాసాదితోర్ధ్వకుణ్డలినీపదే ప్రసరవిశ్రాన్తిదశాపరిశీలనమ్
అధఃకుణ్డలిన్యాం చ షష్ఠవక్త్రరూపాయాం [ఖ్: షష్ఠచక్రరూపామ్ ఇతి; గ్:
వక్రరూపాయామితి పాఠః] ప్రగుణీకృత్య శక్తిం తన్మూల-తదగ్ర-

वह्नेर्विषस्य [षष्ठवक्त्रात्मनः शक्तेर्मूलभूर्वह्निः संकोचहेतुत्वात्
प्रसरणात्मव्याप्तिहेतुर्विषं तयोर्मध्ये सृष्टिग्रन्थौ मध्यनाड्यात्मनि

केवलमारोहावरोहविषयसंबन्धरहितं वायुपूर्णं वा
मध्यनाडीस्थिताक्रमोच्चारानच्ककलात्मकप्राणभरितम् ईदृशं
सुखमयं ह्लादात्मकं चित्तं भावनया क्षिपेत् ततः स्मरानन्देन युक्तो
भवति सर्वविषयविस्मारकारणत्वात्कामानन्दस्य आनन्दान्तरेभ्यः परत्वात् इति
।] मध्ये तु चित्तं सुखमयं क्षिपेत्।
केवलं वायुपूर्णं वा स्मरानन्देन युज्यते॥

इति। अत्र वह्निः अनुप्रवेशक्रमेण संकोचभूः विषस्थानम् प्रसरयुक्त्या
विकासपदम् [ख्: प्रसरन्त्या विकासेति पाठः] विषॢ व्याप्तौ इति
अर्थानुगमात् [ख्: अर्थावगमात् इति पाठः]

वाहयोः - वामदक्षिणगतयोः [ग्: वामदक्षिणगत्योरिति पाठः]
प्राणापानयोः छेदो - हृदयविश्रान्तिपुरःसरम् अन्तः
ककारहकारादिप्रायानच्कवर्णोच्चारेण [क्: प्रायेणानच्कोच्चारेणेति; ख्:
अनच्कवर्णोच्चारणे इति पाठः] विच्छेदनम्। यथोक्तं ज्ञानगर्भे

अनच्कककृतायतिप्रसृतपार्श्वनाडीद्वय-
च्छिदो विधृतचेतसो हृदयपङ्कजस्योदरे।
उदेति तव दारितान्धतमसः स विद्याङ्कुरो
य एष परमेशतां जनयितुं पशोरप्यलम्॥

इति।

आदिकोटिः हृदयम् अन्तकोटिः द्वादशान्तः तयोः प्राणोल्लासविश्रान्त्यवसरे

निभालनं - चित्तनिवेशनेन [क्: चितिनिवेशनेनेति पाठः]
परिशीलनम्। यथोक्तं विज्ञानभैरवे

हृद्याकाशे निलीनाक्षः पद्मसंपुटमध्यगः।
अनन्यचेताः सुभगे परं सौभाग्यमाप्नुयात्॥

इति। तथा

यथा तथा यत्र तत्र द्वादशान्ते मनः क्षिपेत्।
प्रतिक्षणं क्षीणवृत्तेर्वैलक्षण्यं दिनैर्भवेत् [क्: वैलक्ष्यं दिनशो
भवेदिति; ख्: वैलक्षण्यं क्षणैर्भवेत् इति पाठः]॥

इति। आदिपदात् उन्मेषदशानिषेवणम् [ख्, ङ्: दशापरिशीलनं
विशेषेणेति पाठः]। यथोक्तम्

उन्मेषः स तु विज्ञेयः स्वयं तमुपलक्षयेत्॥

इति स्पन्दे। तथा रमणीयविषयचर्वणादयश्च संगृहीताः। यथोक्तं
श्रीविज्ञानभैरवे एव

जग्धिपानकृतोल्लासरसानन्दविजृम्भणात्।
भावयेद्भरितावस्थां [ख्, ङ्: भैरवावस्थाम् इति]
महानन्दमयो भवेत् [क्: सदानन्दस्ततो भवेदिति; महानन्दोदय इति मूले तु
महान्दस्ततो भवेदिति पाठः]॥

गीतादिविषयास्वादासमसौख्यैकतात्मनः [क्: विषयास्वादात्समसौख्येति पाठः] ।
योगिनस्तन्मयत्वेन मनोरूढेस्तदात्मता [क्, ग्: मनोरूढ्या तदेति पाठः] ॥

यत्र यत्र मनस्तुष्टिर्मनस्तत्रैव धारयेत् [ख्: तुष्टिस्तत्र तत्रैव धारयेदिति पाठः] ।
तत्र तत्र परानन्दस्वरूपं संप्रकाशते ॥

इति । एवमन्यदपि आनन्दपूर्णस्वात्मभावनादिकम् अनुमन्तव्यम् । इत्येवमादयः अत्र मध्यविकासे उपायाः ॥ १८ ॥

मध्यविकासाच्चिदानन्दलाभः स एव च परमयोगिनः समावेशसमापत्त्यादिपर्यायः समाधिः तस्य नित्योदितत्वे युक्तिमाह

समाधिसंस्कारवति व्युत्थाने भूयो
भूयश्चिदैक्यामर्शान्नित्योदित-
समाधिलाभः ॥ १९ ॥

आसादितसमावेशो योगिवरो व्युत्थाने अपि समाधिरससंस्कारेण क्षीव इव सानन्दं घूर्णमानो भावराशिं [क्: समाधिसंस्कारेति क्षीव इव चात्मानं पूर्यमाणभावेति च पाठः] शरदभ्रलवम् इव चिद्गगन एव लीयमानं पश्यन् भूयो भूयः अन्तर्मुखताम् एव समवलम्बमानो निमीलनसमाधिक्रमेण चिदैक्यमेव विमृशन् व्युत्थानाभिमतावसरे अपि

समाध्येकरस एव भवति। यथोक्तं क्रमसूत्रेषु

क्रममुद्रया अन्तःस्वरूपया बहिर्मुखः समाविष्टो [क्: बहिर्मुखसमाविष्ट इति समस्तः पाठः] भवति साधकः। तत्रादौ [ख्: तत्र चेत्यस्ति। तत्रादौ इति वाक्यं (ङ० पुस्तकात्) उपन्यस्तम्।] बाह्यात् अन्तः प्रवेशः आभ्यन्तरात् बाह्यस्वरूपे प्रवेशः [क्: बाह्यानुप्रवेशोऽभ्यन्तरादिति पाठः] आवेशवशात् जायते - इति सबाह्याभ्यन्तरोऽयं मुद्राक्रमः

इति। अत्रायमर्थः सृष्टि-स्थिति-संहृतिसंविच्च-

प्. ४७)

क्रात्मकं क्रमं मुद्रयति स्वाधिष्ठितम् आत्मसात् करोति येयं [ख्: यैव इति पाठः] तुरीया चितिशक्तिः तया क्रममुद्रया अन्तरिति - पूर्णाहन्तास्वरूपया [क्: अन्तरितपूर्णाहन्तारूपयेति पाठः] बहिर्मुख - इति विषयेषु व्यापृतः अपि समाविष्टः - साक्षात्कृतपरशक्तिस्फारः साधकः - परमयोगी भवति। तत्र च बाह्याद् ग्रस्यमानात् विषयग्रामात् अन्तः - परस्यां चिति भूमौ ग्रसनक्रमेणैव प्रवेशः - समावेशो भवति। आभ्यन्तरात् चितिशक्तिस्वरूपात् [ग्: अभ्यन्तरस्थचितिशक्तिरूपादिति पाठः] च साक्षात्कृतात् आवेशवशात् - समावेशसामर्थ्यात् एव बाह्यस्वरूपे [क्: साक्षात्कृतावेशसामर्थ्यादेव बाह्येति; ङ्: साक्षात्कृतात्समावेशसामर्थ्यादेव बाह्येति पाठः] -

इदन्तानिर्भासे विषयग्रामे वमनयुक्त्या [ख्, ङ्ः वमनेतिस्थाने ग्रसनयुक्त्या इति पाठः] प्रवेशः - चिद्रसाश्यानताप्रथनात्मा समावेशो जायते - इति। सबाह्याभ्यन्तरः अयं नित्योदितसमावेशात्मा मुदो - हर्षस्य वितरणात् परमानन्दस्वरूपत्वात् पाशद्रावणात् विश्वस्य अन्तः

तुरीयसत्तायां [क्ः तुरीयदशायाः सत्तायामिति पाठः] मुद्रणात् च मुद्रात्मा क्रमः अपि सृष्ट्यादिक्रमाभासकत्वात् [क्ः सृष्ट्यादिक्रमाभासरूपत्वात् च क्रम इति पाठः] तत्क्रमाभासरूपत्वात् च क्रम इति अभिधीयते इति॥ १९॥

इदानीम् अस्य समाधिलाभस्य फलमाह

तदा प्रकाशानन्दसारमहामन्त्रवीर्या-
त्मकपूर्णाहन्तावेशात्सदा सर्वसर्ग-
संहारकारिनिजसंविद्देवताच-
क्रेश्वरताप्राप्तिर्भवतीति
शिवम्॥ २०॥

नित्योदिते समाधौ लब्धे सति प्रकाशानन्दसारा - चिदाह्लादैकघना महती मन्त्रवीर्यात्मिका - सर्वमन्त्रजीवितभूता पूर्णा पराभट्टारिकारूपा या इयम् अहन्ता - अकृत्रिमः स्वात्मचमत्कारः तत्र आवेशात् सदा कालाग्न्यादेः [ख्ः सदाशिवान्तं कालाग्न्यादेरित्यादि; क्ः सदा कालाग्न्यादीश्वरसतत्त्वकलान्तस्येति पाठः] चरमकलापर्यन्तस्य विश्वस्य यौ सर्गसंहारौ - विचित्रौ सृष्टिप्रलयौ तत्कारि यत् निजं

संवि-

द्वेवताचक्रं तदैश्वर्यस्य प्राप्तिः - आसादनं भवति प्राकरणिकस्य परमयोगिन [क्: प्राकरणिकयोगिन इति पाठः] इत्यर्थः इति एतत् सर्वं शिवस्वरूपमेव इति उपसंहारः - इति संगतिः | तत्र यावत् इदं [क्, ग्: यदिदम् इति पाठः] किंचित् संवेद्यते तस्य संवेदनमेव स्वरूपं तस्यापि अन्तर्मुखविमर्शमयाः [ख्: अन्तर्मुखमया इति पाठः] प्रमातारः तत्त्वम् तेषामपि विगलितदेहाद्युपाधिसंकोचाभिमाना [ख्, ङ्: देहादिसंकोचेति उपाधि पदहीनः पाठः] अशेषशरीरा सदाशिवेश्वरतैव [क्: सदाशिवेश्वरता तत्रैवेति पाठः] सारम् अस्या अपि प्रकाशैकसद्भावापादिताशेषविश्वचमत्कारमयः श्रीमान् महेश्वर एव परमार्थः [क्: श्रीमहेशः परमार्थ इति पाठः] - नहि पारमार्थिकप्रकाशावेशं विना कस्यापि प्रकाशमानता घटते - स च परमेश्वरः स्वातन्त्र्यसारत्वात् आदि-
పాఠః] ఏతత్స్వీకృతసమస్తవాచ్య [జ్: తత్స్వీకృతేతి పాఠః] - आनन्दमयसंभवापादादिति पाठः]

परं परिपूर्णत्वात् [ङ्: परिपूर्णत्वेनेति पाठः] सर्वाकाङ्क्षाशून्यतया आनन्दप्रसरनिर्भरः अत एव अनुत्तराकुलस्वरूपात् [क्: अनुत्तराकुलसंभवापादनस्वरूपादिति पाठः] अकारात् आरभ्य शक्तिस्फाररूपहकलापर्यन्तं [ख्, ङ्: हकारपर्यन्तम् इति] [हकारो व्योमशक्तिरूपः हकला व्योमकला ततः परं किमपि नास्ति तत्सर्वत्रास्ति तत्र न किंचिदस्तीति भावः ।] यत् विश्वं प्रसृतं क्षकारस्य प्रसरशमनरूपत्वात् [ग्: क्षकारस्याप्यप्रसररूपत्वात् अकारेति; क्:

क्षकारस्यापिप्रसरणत्वात्तदिति च पाठः] तत् अकार-हकाराभ्यामेव संपुटीकारयुक्त्या प्रत्याहारन्यायेन अन्तः स्वीकृतं सत् अविभागवेदनात्मकबिन्दुरूपतया स्फुरितम् अनुत्तर एव विश्राम्यति - इति शब्दराशिस्वरूप एव अयम् अकृतको विमर्शः। यथोक्तं

प्रकाशस्यात्मविश्रान्तिरहं-भावो हि कीर्तितः।
उक्ता च सैव विश्रान्तिः सर्वापेक्षानिरोधतः॥

स्वातन्त्र्यमथ कर्तृत्वं मुख्यमीश्वरतापि च।

इति। एषैव च अहन्ता सर्वमन्त्राणाम् उदयवि-

श्रान्तिस्थानत्वात् एतद्बलेनैव च तत्तदर्थक्रियाकारित्वात् महती वीर्यभूमिः [क्: महती वीर्यभूमिः इति वाक्यं नास्ति]। तदुक्तम्

तदाक्रम्य बलं मन्त्रा..........................।

इत्यादि

....................ट एते शिवधर्मिणः॥

इत्यन्तम् श्रीस्पन्दे। शिवसूत्रेषु अपि

महाह्रदानुसंधानान्मन्त्रवीर्यानुभवः
[शब्दराशिस्फारात्मकपराहन्ताविमर्शो यस्य तस्य

मन्त्रवीर्यस्यानुभवः स्वात्मतया स्फुरणं भवतीत्यर्थः ।] (१उ० २२सू०)

इति । तदत्र महामन्त्रवीर्यात्मिकायां पूर्णाहन्तायाम् आवेशो - देहप्राणादिनिमज्जनात् तत्पदावाप्त्यवष्टम्भेन देहादीनां [क्: देहादीनामपि वा तद्रसेत्यादि पाठः] नीलादीनामपि तद्रसाप्लावनेन तन्मयीकरणम् । तथा हि - देहसुखनीलादि यत् किंचित् प्रथते अध्यवसीयते [ख्: व्यवसीयते इति पाठः] स्मर्यते संकल्प्यते वा तत्र सर्वत्रैव भगवती चितिशक्तिमयी प्रथा भित्तिभूतैव स्फुरति - तदस्फुरणे कस्यापि अस्फुरणात् इति उक्तत्वात् । केवलं तथा स्फुरन्त्यपि सा तन्मायाशक्त्या

अवभासितदेहनीलाद्युपरागदताभिमानवशात् [क्, ग्: उपरागेदन्ताभिमानेति पाठः] भिन्नभिन्नस्वभावा इव भान्ती ज्ञानसंकल्पाध्यवसायादिरूपतया मायाप्रमातृभिः [क्, ग्: रूपताप्रमातृभिरिति पाथः] अभिमन्यते वस्तुतस्तु एकैव असौ चितिशक्तिः । यथोक्तम्

या चैषा प्रतिभा तत्तत्पदार्थक्रमरूषिता ।
अक्रमानन्तचिद्रूपः प्रमाता स महेश्वरः [क्: प्रमाता परमेश्वर इति पाठः] ॥

इति । तथा

मायाशक्त्या विभोः सैव भिन्नसंवेद्यगोचरा ।

कथिता ज्ञानसंकल्पाध्यवसायादिनामभिः ॥

इति। एवम् एषा सर्वदशासु एकैव चितिशक्तिः विजृम्भमाणा यदि तदनुप्रवेश-तदवष्टम्भयुक्त्या समासाद्यते तत् तदावेशात् पूर्वोक्तयुक्त्या करणोन्मीलननिमीलनक्रमेण सर्वस्य सर्वमयत्वात् तत्तत्संहारादौ [ग: तत्समाधाविति पाठः] अपि सदा सर्वसर्गसंहारकारि यत् सहजसंवित्तिदेवताचक्रम् [ख, ङः यन्निजं संविद्देवेति पाठः] - अमायीयान्तर्बहिष्करणमरीचिपुञ्जः तत्र ईश्वरता [क: ईश्वरत्वसाम्राज्यपरभैरवात्मा इति पाठः] -

साम्राज्यं परभैरवात्मता तत्प्राप्तिः भवति परमयोगिनः। यथोक्तम् -

यदा त्वेकत्र संरूढस्तदा तस्य लयोद्भवौ।
नियच्छन्भोक्तृतामेति ततश्चक्रेश्वरो [ख: तदा चक्रेश्वर इति पाठः] भवेत्॥

इति। अत्र एकत्र इति

एकत्रारोपयेत्सर्वम् ....।

इति। चित्सामान्यस्पन्दभूः [ङः इतिवत्सामान्येति; क: सामान्यभूरुन्मेषेति पाठः] उन्मेषात्मा व्याख्यातव्या [ख: व्याख्याता इति पाठः]। तस्य इति अनेन

पुर्यष्टकेन संरुद्ध............................।

इति। उपक्रान्तं पुर्यष्टकम् एव परामृष्टव्यम् न तु यथा विवरणकृतः एकत्र सूक्ष्मे स्थूले शरीरे वा इति व्याकृतवन्तः। स्तुतं च मया

स्वतन्त्रश्चितिचक्राणां चक्रवर्ती महेश्वरः।
संवित्तिदेवताचक्रजुष्टः कोऽपि जयत्यसौ॥

इति। इतिशब्द उपसंहारे यत् एतावत् उक्तप्रकरणशरीरं तत् सर्वं शिवम् - शिवप्राप्तिहेतु-

त्वात् शिवात् प्रसृतत्वात् [ग्: शिवात्मसतत्त्वात् इति पाठः] शिवस्वरूपाभिन्नत्वात् च शिवमयमेव इति शिवम्॥

देहप्राणसुखादिभिः प्रतिकिलं संरुध्यमानो जनः
पूर्णानन्दघनामिमां न चिनुते माहेश्वरीं स्वां चितिम्।
मध्येबोधसुधब्धि विश्वमभितस्तत्फेनपिण्डोपमं [ङ्: विश्वमखिलमिति पाठः]
यः पश्येदुपदेशतस्तु [ङ्: यः पश्यत्युपदेशत इति पाठः] कथितः साक्षात्स एकः शिवः॥

येषां वृत्तः शांकरः शक्तिपातो
येऽनभ्यासात्तीक्ष्णयुक्तिष्वयोग्याः [क्, ग्: युक्तिष्वतीक्ष्णा इति पाठः]
।
शक्ता ज्ञातुं नेश्वरप्रत्यभिज्ञा-
मुक्तस्तेषामेव तत्त्वोपदेशः॥

समाप्तमिदं प्रत्यभिज्ञाहृदयम्॥

कृतिस्तत्रभवन्महामाहेश्वराचार्यवर्यश्रीमदभि-

శుభమస్తు॥

విజ్ఞానభైరవమ్

శ్రీదేవ్యువాచ ।

శ్రుతం దేవ మయా సర్వం రుద్రయామలసమ్భవమ్ ।
త్రికభేదమశేషేణ సారాత్సారవిభాగశః ॥ ౧ ॥

అద్యాపి న నివృత్తో మే సంశయః పరమేశ్వర ।
కిం రూపం తత్త్వతో దేవ శబ్దరాశికలామయమ్ ॥ ౨ ॥

కిం వా నవాత్మభేదేన భైరవే భైరవాకృతౌ ।
త్రిశిరోభేదభిన్నం వా కిం వా శక్తిత్రయాత్మకమ్ ॥ ౩ ॥

నాదబిన్దుమయం వాపి కిం చన్ద్రార్ధనిరోధికాః ।
చక్రారూఢమనచ్కం వా కిం వా శక్తిస్వరూపకమ్ ॥ ౪ ॥

పరాపరాయాః సకలమపరాయాశ్చ వా పునః ।

పరాయా యది తద్వత్స్యాత్పరత్వం తద్విరుధ్యతే ॥ ౫ ॥

న హి వర్ణవిభేదేన దేహభేదేన వా భవేత్ ।
పరత్వం నిష్కలత్వేన సకలత్వే న తద్భవేత్ ॥ ౬ ॥

ప్రసాదం కురు మే నాథ నిఃశేషం ఛిన్ధి సంశయమ్ ।

భైరవ ఉవాచ ।

సాధు సాధు త్వయా పృష్టం తన్త్రసారమిదం ప్రియే ॥ ౭ ॥

గూహనీయతమం భద్రే తథాపి కథయామి తే ।
యత్కించిత్సకలం రూపం భైరవస్య ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౮ ॥

తదసారతయా దేవి విజ్ఞేయం శక్రజాలవత్ ।
మాయాస్వప్నోపమం చైవ గన్ధర్వనగరభ్రమమ్ ॥ ౯ ॥

ధ్యానార్థం భ్రాన్తబుద్ధీనాం క్రియాడమ్బరవర్తినామ్ ।
కేవలం వర్ణితం పుంసాం వికల్పనిహతాత్మనామ్ ॥ ౧౦ ॥

తత్త్వతో న నవాత్మాసౌ శబ్దరాశిర్న భైరవః ।
న చాసౌ త్రిశిరా దేవో న చ శక్తిత్రయాత్మకః ॥ ౧౧ ॥

నాదబిన్దుమయో వాపి న చన్ద్రార్ధనిరోధికాః ।
న చక్రక్రమసమ్భిన్నో న చ శక్తిస్వరూపకః ॥ ౧౨ ॥

అప్రబుద్ధమతీనాం హి ఏతా బలవిభీషికాః ।
మాతృమోదకవత్సర్వం ప్రవృత్త్యర్థముదాహృతమ్ ॥ ౧౩ ॥

దిక్కాలకలనోన్ముక్తా దేశోద్దేశావిశేషినీ ।
వ్యపదేష్టుమశక్యాసావకథ్యా పరమార్థతః ॥ ౧౪ ॥

అన్తఃస్వానుభవానన్దా వికల్పోన్ముక్తగోచరా ।
యావస్థా భరితాకారా భైరవీ భైరవాత్మనః ॥ ౧౫ ॥

తద్వపుస్తత్త్వతో జ్ఞేయం విమలం విశ్వపూరణమ్ ।
ఏవంవిధే పరే తత్త్వే కః పూజ్యః కశ్చ తృప్యతి ॥ ౧౬ ॥

ఏవంవిధా భైరవస్య యావస్థా పరిగీయతే ।
సా పరా పరరూపేణ పరా దేవీ ప్రకీర్తితా ॥ ౧౭ ॥

శక్తిశక్తిమతోర్యద్వదభేదః సర్వదా స్థితః ।
అతస్తద్ధర్మధర్మిత్వాత్పరా శక్తిః పరాత్మనః ॥ ౧౮ ॥

న వహ్నేర్దాహికా శక్తిర్వ్యతిరిక్తా విభావ్యతే ।
కేవలం జ్ఞానసత్తాయాం ప్రారమ్భోఽయం ప్రవేశనే ॥ ౧౯ ॥

శక్త్యవస్థాప్రవిష్టస్య నిర్విభాగేన భావనా ।
తదాసౌ శివరూపీ స్యాత్శైవీ ముఖమిహోచ్యతే ॥ ౨౦ ॥

యథాలోకేన దీపస్య కిరణైర్భాస్కరస్య చ ।
జ్ఞాయతే దిగ్విభాగాది తద్వచ్ఛక్త్యా శివః ప్రియే ॥ ౨౧ ॥

శ్రీ దేవ్యువాచ ।

దేవదేవ త్రిశూలాఙ్క కపాలకృతభూషణ ।
దిగ్దేశకాలశూన్యా చ వ్యపదేశవివర్జితా ॥ ౨౨ ॥

యావస్థా భరితాకారా భైరవస్యోపలభ్యతే ।
కైరుపాయైర్ముఖం తస్య పరా దేవి కథం భవేత్ ।
యథా సమ్యగహం వేద్మి తథా మే బ్రూహి భైరవ ॥ ౨౩ ॥

భైరవ ఉవాచ ।

ఊర్ధ్వే ప్రాణో హ్యధో జీవో విసర్గాత్మా పరోచ్చరేత్ ।
ఉత్పత్తిద్వితయస్థానే భరణాద్భరితా స్థితిః ॥ ౨౪ ॥

మరుతోఽన్తర్బహిర్వాపి వియద్యుగ్మానివర్తనాత్ ।
భైరవ్యా భైరవస్యేత్థం భైరవి వ్యజ్యతే వపుః ॥ ౨౫ ॥

న వ్రజేన్న విశేచ్ఛక్తిర్మరుద్రూపా వికాసితే ।
నిర్వికల్పతయా మధ్యే తయా భైరవరూపతా ॥ ౨౬ ॥

కుమ్భితా రేచితా వాపి పూరితా వా యదా భవేత్ ।
తదన్తే శాన్తనామాసౌ శక్త్యా శాన్తః ప్రకాశతే ॥ ౨౭ ॥

ఆమూలాత్కిరణాభాసాం సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరాత్మికమ్ ।
చిన్తయేత్తాం ద్విషట్కాన్తే శ్యామ్యన్తీం భైరవోదయః ॥ ౨౮ ॥

ఉద్గచ్ఛన్తీం తడిద్రూపాం ప్రతిచక్రం క్రమాత్క్రమమ్ ।
ఊర్ధ్వం ముష్టిత్రయం యావత్తావదన్తే మహోదయః ॥ ౨౯ ॥

క్రమద్వాదశకం సమ్యగ్ద్వాదశాక్షరభేదితమ్ ।
స్థూలసూక్ష్మపరస్థిత్యా ముక్త్వా ముక్త్వాన్తతః శివః ॥ ३० ॥

తయాపూర్యాశు మూర్ధాన్తం భఙ్క్త్వా భ్రూక్షేపసేతునా ।
నిర్వికల్పం మనః కృత్వా సర్వోర్ధ్వే సర్వగోద్గమః ॥ ३౧ ॥

శిఖిపక్షైశ్చిత్రరూపైర్మణ్డలైః శూన్యపఞ్చకమ్ ।
ధ్యాయతోఽనుత్తరే శూన్యే ప్రవేశో హృదయే భవేత్ ॥ ३౨ ॥

ఈదృశేన క్రమేణైవ యత్ర కుత్రాపి చిన్తనా ।
శూన్యే కుడ్యే పరే పాత్రే స్వయం లీనా వరప్రదా ॥ ३३ ॥

కపాలాన్తర్మనో న్యస్య తిష్ఠన్మీలితలోచనః ।
క్రమేణ మనసో దార్ఢ్యాత్లక్షయేత్లష్యముత్తమమ్ ॥ ३४ ॥

మధ్యనాడీ మధ్యసంస్థా బిససూత్రాభరూపయా ।
ధ్యాతాన్తర్వ్యోమయా దేవ్యా తయా దేవః ప్రకాశతే ॥ ३౫ ॥

కరరుద్ధదృగస్త్రేణ భ్రూభేదాద్ద్వారరోధనాత్ ।
దృష్టే బిన్దౌ క్రమాల్లీనే తన్మధ్యే పరమా స్థితిః ॥ ౩౬ ॥

ధామాన్తఃక్షోభసమ్భూతసూక్ష్మాగ్నితిలకాకృతిమ్ ।
బిన్దుం శిఖాన్తే హృదయే లయాన్తే ధ్యాయతో లయః ॥ ౩౭ ॥

అనాహతే పాత్రకర్ణేఽభగ్నశబ్దే సరిద్ద్రుతే ।
శబ్దబ్రహ్మణి నిష్ణాతః పరం బ్రహ్మాధిగచ్ఛతి ॥ ౩౮ ॥

ప్రణవాదిసముచ్చారాత్ప్లుతాన్తే శూన్యభావానాత్ ।
శూన్యయా పరయా శక్త్యా శూన్యతామేతి భైరవి ॥ ౩౯ ॥

యస్య కస్యాపి వర్ణస్య పూర్వాన్తావనుభావయేత్ ।
శూన్యయా శూన్యభూతోఽసౌ శూన్యాకారః పుమాన్ భవేత్ ॥ ౪౦ ॥

తన్త్ర్యాదివాద్యశబ్దేషు దీర్ఘేషు క్రమసంస్థితేః ।
అనన్యచేతాః ప్రత్యన్తే పరవ్యోమవపుర్భవేత్ ॥ ౪౧ ॥

పి.ణ్డమన్త్రస్య సర్వస్య స్థూలవర్ణక్రమేణ తు ।
అర్ధేన్దుబిన్దునాదాన్తః శూన్యోచ్చారాద్భవేచ్ఛివః ॥ ౪౨ ॥

నిజదేహే సర్వదిక్కం యుగపద్భావయేద్వియత్ ।
నిర్వికల్పమనాస్తస్య వియత్సర్వం ప్రవర్తతే ॥ ౪౩ ॥

పృష్ఠశూన్యం మూలశూన్యం యుగపద్భావయేచ్చ యః ।

శరీరనిరపేక్షిణ్యా శక్త్యా శూన్యమనా భవేత్ ॥ ౪౪ ॥

పృష్ఠశూన్యం మూలశూన్యం హృచ్ఛూన్యం భావయేత్స్థిరమ్ ।
యుగపన్నిర్వికల్పత్వాన్నిర్వికల్పోదయస్తతః ॥ ౪౫ ॥

తనూదేశే శూన్యత్రైవ క్షణమాత్రం విభావయేత్ ।
నిర్వికల్పం నిర్వికల్పో నిర్వికల్పస్వరూపభాక్ ॥ ౪౬ ॥

సర్వం దేహగతం ద్రవ్యం వియద్వ్యాప్తం మృగేక్షణే ।
విభావయేత్తతస్తస్య భావనా సా స్థిరా భవేత్ ॥ ౪౭ ॥

దేహాన్తరే త్వగ్విభాగం భిత్తిభూతం విచిన్తయేత్ ।
న కించిదన్తరే తస్య ధ్యాయన్నధ్యేయభాగ్భవేత్ ॥ ౪౮ ॥

హృద్యాకాశే నిలీనాక్షః పద్మసమ్పుటమధ్యగః ।
అనన్యచేతాః సుభగే పరం సౌభాగ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౪౯ ॥

సర్వతః స్వశరీరస్య ద్వాదశాన్తే మనోలయాత్ ।
దృఢబుద్ధేర్దృఢీభూతం తత్త్వలక్ష్యం ప్రవర్తతే ॥ ౫౦ ॥

యథా తథా యత్ర తత్ర ద్వాదశాన్తే మనః క్షిపేత్ ॥
ప్రతిక్షణం క్షీణవృత్తేర్వైలక్షణ్యం దినైర్భవేత్ ॥ ౫౧ ॥

కాలాగ్నినా కాలపదాదుత్థితేన స్వకం పురమ్ ।
ప్లుష్టం విచిన్తయేదన్తే శాన్తాభాసస్తదా భవేత్ ॥ ౫౨ ॥

ఏవమేవ జగత్సర్వం దగ్ధం ధ్యాత్వా వికల్పతః ।
అనన్యచేతసః పుంసః పుమ్భావః పరమో భవేత్ ॥ ౫౩ ॥

స్వదేహే జగతో వాపి సూక్ష్మసూక్ష్మతరాణి చ ।
తత్త్వాని యాని నిలయం ధ్యాత్వాన్తే వ్యజ్యతే పరా ॥ ౫౪ ॥

పినాం చ దుర్బలాం శక్తిం ధ్యాత్వా ద్వాదశగోచరే ।
ప్రవిశ్య హృదయే ధ్యాయన్ముక్తః స్వాతన్త్ర్యమాప్నుయాత్ ॥ ౫౫ ॥

భువనాధ్వాదిరూపేణ చిన్తయేత్క్రమశోఽఖిలమ్ ।
స్థూలసూక్ష్మపరస్థిత్యా యావదన్తే మనోలయః ॥ ౫౬ ॥

అస్య సర్వస్య విశ్వస్య పర్యన్తేషు సమన్తతః ।
అధ్వప్రక్రియయా తత్త్వం శైవం ధ్యాత్వా మహోదయః ॥ ౫౭ ॥

విశ్వమేతన్మహాదేవి శూన్యభూతం విచిన్తయేత్ ।
తత్రైవ చ మనో లీనం తతస్తల్లయభాజనమ్ ॥ ౫౮ ॥

ఘతాదిభాజనే దృష్టిం భిత్తిస్త్యక్త్వా వినిక్షిపేత్ ।
తల్లయం తత్క్షణాద్గత్వా తల్లయాత్తన్మయో భవేత్ ॥ ౫౯ ॥

నిర్వృక్షగిరిభిత్త్యాదిదేశే దృష్టిం వినిక్షిపేత్ ।
విలీనే మానసే భావే వృత్తిక్షీణః ప్రజాయతే ॥ ౬౦ ॥

ఉభయోర్భావయోర్జ్ఞానే ధ్యాత్వా మధ్యం సమాశ్రయేత్ ।
యుగపచ్చ ద్వయం త్యక్త్వా మధ్యే తత్త్వం ప్రకాశతే ॥ ౬౧ ॥

భావే త్యక్తే నిరుద్ధా చిన్నైవ భావాన్తరం వ్రజేత్ ।
తదా తన్మధ్యభావేన వికసత్యతి భావనా ॥ ౬౨ ॥

సర్వం దేహం చిన్మయం హి జగద్వా పరిభావయేత్ ।
యుగపన్నిర్వికల్పేన మనసా పరమోదయః ॥ ౬౩ ॥

వాయుద్వయస్య సంఘట్టాదన్తర్వా బహిరన్తతః ।
యోగీ సమత్వవిజ్ఞానసముద్గమనభాజనమ్ ॥ ౬౪ ॥

సర్వం జగత్స్వదేహం వా స్వానన్దభరితం స్మరేత్ ।
యుగపత్స్వామృతేనైవ పరానన్దమయో భవేత్ ॥ ౬౫ ॥

కుహనేన ప్రయోగేణ సద్య ఏవ మృగేక్షణే ।
సముదేతి మహానన్దో యేన తత్త్వం ప్రకాశతే ॥ ౬౬ ॥

సర్వస్రోతోనిబన్ధేన ప్రాణశక్త్యోర్ధ్వయా శనైః ।
పిపీలస్పర్శవేలాయాం ప్రథతే పరమం సుఖమ్ ॥ ౬౭ ॥

వహ్నేర్విషస్య మధ్యే తు చిత్తం సుఖమయం క్షిపేత్ ।
కేవలం వాయుపూర్ణం వా స్మరానన్దేన యుజ్యతే ॥ ౬౮ ॥

శక్తిసంగమసంక్షుబ్ధశక్త్యావేశావసానికమ్ ।

యత్సుఖం బ్రహ్మతత్త్వస్య తత్సుఖం స్వాక్యముచ్యతే ॥ ౬౯ ॥

లేహనామన్థనాకోటైః స్త్రీసుఖస్య భరాత్స్మృతేః ।
శక్త్యభావేఽపి దేవేశి భవేదానన్దసమ్ప్లవః ॥ ౭౦ ॥

ఆనన్దే మహతి ప్రాప్తే దృష్టే వా బాన్ధవే చిరాత్ ।
ఆనన్దముద్గతం ధ్యాత్వా తల్లయస్తన్మనా భవేత్ ॥ ౭౧ ॥

జగ్ధిపానకృతోల్లాసరసానన్దవిజృమ్భణాత్ ।
భావయేద్భరితావస్థాం మహానన్దస్తతో భవేత్ ॥ ౭౨ ॥

గితాదివిషయాస్వాదాసమసౌఖ్యైకతాత్మనః ।
యోగినస్తన్మయత్వేన మనోరూఢేస్తదాత్మతా ॥ ౭౩ ॥

యత్ర యత్ర మనస్తుష్టిర్మనస్తత్రైవ ధారయేత్ ।
తత్ర తత్ర పరానన్దస్వారూపం సమ్ప్రవర్తతే ॥ ౭౪ ॥

అనాగతాయాం నిద్రాయాం ప్రణష్టే బాహ్యగోచరే ।
సావస్థా మనసా గమ్యా పరా దేవీ ప్రకాశతే ॥ ౭౫ ॥

తేజసా సూర్యదీపాదేరాకాశే శబలీకృతే ।
దృష్టిర్నివేశ్యా తత్రైవ స్వాత్మరూపం ప్రకాశతే ॥ ౭౬ ॥

కరఙ్కిణ్యా క్రోధనయా భైరవ్యా లేలిహానయా ।
ఖేచర్యా దృష్టికాలే చ పరావాప్తిః ప్రకాశతే ॥ ౭౭ ॥

మృద్వాసనే స్ఫిజైకేన హస్తపాదౌ నిరాశ్రయమ్ ।
నిధాయ తత్ప్రసఙ్గేన పరా పూర్ణా మతిర్భవేత్ ॥ ౭౮ ॥

ఉపవిశ్యాసనే సమ్యగ్బాహూ కృత్వార్ధకుఞ్చితౌ ।
కక్షవ్యోమ్ని మనః కుర్వన్ శమమాయాతి తల్లయాత్ ॥ ౭౯ ॥

స్థూలరూపస్య భావస్య స్తబ్ధాం దృష్టిం నిపాత్య చ ।
అచిరేణ నిరాధారం మనః కృత్వా శివం వ్రజేత్ ॥ ౮౦ ॥

మధ్యజిహ్వే స్ఫారితాస్యే మధ్యే నిక్షిప్య చేతనామ్ ।
హోచ్చారం మనసా కుర్వంస్తతః శాన్తే ప్రలీయతే ॥ ౮౧ ॥

ఆసనే శయనే స్థిత్వా నిరాధారం విభావయన్ ।
స్వదేహం మనసి క్షీణే క్షణాత్క్షీణాశయో భవేత్ ॥ ౮౨ ॥

చలాసనే స్థితస్యాథ శనైర్వా దేహచాలనాత్ ।
ప్రశాన్తే మానసే భావే దేవి దివ్యౌఘమాప్నుయాత్ ॥ ౮౩ ॥

ఆకాశం విమలం పశ్యన్ కృత్వా దృష్టిం నిరన్తరామ్ ।
స్తబ్ధాత్మా తత్క్షణాద్దేవి భైరవం వపురాప్నుయాత్ ॥ ౮౪ ॥

లీనం మూర్ధ్ని వియత్సర్వం భైరవత్వేన భావయేత్ ।
తత్సర్వం భైరవాకారతేజస్తత్త్వం సమావిశేత్ ॥ ౮౫ ॥

కిఞ్చిజ్జ్ఞాతం ద్వైతదాయి బాహ్యాలోకస్తమః పునః ।
విశ్వాది భైరవం రూపం జ్ఞాత్వానన్తప్రకాశభృత్ ॥ ౮౬ ॥

ఏవమేవ దుర్నిశాయాం కృష్ణపక్షాగమే చిరమ్ ।
తైమిరం భావయన్ రూపం భైరవం రూపమేష్యతి ॥ ౮౭ ॥

ఏవమేవ నిమీల్యాదౌ నేత్రే కృష్ణాభమగ్రతః ।
ప్రసార్య భైరవం రూపం భావయంస్తన్మయో భవేత్ ॥ ౮౮ ॥

యస్య కస్యేన్ద్రియస్యాపి వ్యాఘాతాచ్చ నిరోధతః ।
ప్రవిష్టస్యాద్వయే శూన్యే తత్రైవాత్మా ప్రకాశతే ॥ ౮౯ ॥

అబిన్దుమవిసర్గం చ అకారం జపతో మహాన్ ।
ఉదేతి దేవి సహసా జ్ఞానౌఘః పరమేశ్వరః ॥ ౯౦ ॥

వర్ణస్య సవిసర్గస్య విసర్గాన్తం చితిం కురు ।
నిరాధారేణ చిత్తేన స్పృశేద్బ్రహ్మ సనాతనమ్ ॥ ౯౧ ॥

వ్యోమాకారం స్వమాత్మానం ధ్యాయేద్దిగ్భిరనావృతమ్ ।
నిరాశ్రయా చితిః శక్తిః స్వరూపం దర్శయేత్తదా ॥ ౯౨ ॥

కించిదఙ్గం విభిద్యాదౌ తీక్ష్ణసూచ్యాదినా తతః ।
తత్రైవ చేతనాం యుక్త్వా భైరవే నిర్మలా గతిః ॥ ౯౩ ॥

చిత్తాద్యన్తఃకృతిర్నాస్తి మమాన్తర్భావయేదితి ।

వికల్పానామభావేన వికల్పైరుజ్ఝితో భవేత్ ॥ ౯౪ ॥

మాయా విమోహినీ నామ కలాయాః కలనం స్థితమ్ ।
ఇత్యాదిధర్మం తత్త్వానాం కలయన్న పృథగ్భవేత్ ॥ ౯౫ ॥

ఝగితీచ్ఛాం సముత్పన్నామవలోక్య శమం నయేత్ ।
యత ఏవ సముద్భూతా తతస్తత్రైవ లీయతే ॥ ౯౬ ॥

యదా మమేచ్ఛా నోత్పన్నా జ్ఞానం వా కస్తదాస్మి వై ।
తత్త్వతో =ర్చ్ అం తథాభూతస్తల్లీనస్తన్మనా భవేత్ ॥ ౯౭ ॥

ఇచ్ఛాయామథవా జ్ఞానే జాతే చిత్తం నివేశయేత్ ।
ఆత్మబుద్ధ్యానన్యచేతాస్తతస్తత్త్వార్థదర్శనమ్ ॥ ౯౮ ॥

నిర్నిమిత్తం భవేజ్జ్ఞానం నిరాధారం భ్రమాత్మకమ్ ।
తత్త్వతః కస్యచిన్నైతదేవమ్భావీ శివః ప్రియే ॥ ౯౯ ॥

చిద్ధర్మా సర్వదేహేషు విశేషో నాస్తి కుత్రచిత్ ।
అతశ్చ తన్మయం సర్వం భావయన్ భవజిజ్జనః ॥ ౧౦౦ ॥

కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యగోచరే ।
బుద్ధిం నిస్తిమితాం కృత్వా తత్తత్త్వమవశిష్యతే ॥ ౧౦౧ ॥

ఇన్ద్రజాలమయం విశ్వం వ్యస్తం వా చిత్రకర్మవత్ ।
భ్రమద్వా ధ్యాయతః సర్వం పశ్యతశ్చ సుఖోద్గమః ॥ ౧౦౨ ॥

న చిత్తం నిక్షిపేద్దుఃఖే న సుఖే వా పరిక్షిపేత్ ।
భైరవి జ్ఞాయతాం మధ్యే కిం తత్త్వమవశిష్యతే ॥ ౧౦౩ ॥

విహాయ నిజదేహస్థం సర్వత్రాస్మీతి భావయన్ ।
దృఢేన మనసా దృష్ట్యా నాన్యేక్షిణ్యా సుఖీ భవేత్ ॥ ౧౦౪ ॥

ఘటాదౌ యచ్చ విజ్ఞానమిచ్ఛాద్యం వా మమాన్తరే ।
నైవ సర్వగతం జాతం భావయనితి సర్వగః ॥ ౧౦౫ ॥

గ్రాహ్యగ్రాహకసంవిత్తిః సామాన్యా సర్వదేహినామ్ ।
యోగినాం తు విశేషో =బ్ఽ తి సమ్బన్ధే సావధానతా ॥ ౧౦౬ ॥

స్వవదన్యశరీరే =బ్ఽ ఇ సంవిత్తిమనుభావయేత్ ।
అపేక్షాం స్వశరీరస్య త్యక్త్వా వ్యాపీ దినైర్భవేత్ ॥ ౧౦౭ ॥

నిరాధారం మనః కృత్వా వికల్పాన్న వికల్పయేత్ ।
తదాత్మపరమాత్మత్వే భైరవో మృగలోచనే ॥ ౧౦౮ ॥

సర్వజ్ఞః సర్వకర్తా చ వ్యాపకః పరమేశ్వరః ।
స ఏవాహం శైవధర్మా ఇతి దార్ఢ్యాచ్ఛివో భవేత్ ॥ ౧౦౯ ॥

జలస్యేవోర్మయో వహ్నేర్జ్వాలాభఙ్గ్యః ప్రభా రవేః ।
మమైవ భైరవస్యైతా విశ్వభఙ్గ్యో విభేదితాః ॥ ౧౧౦ ॥

భ్రాన్త్వా భ్రాన్త్వా శరీరేణ త్వరితం భువి పాతనాత్ ।
క్షోభశక్తివిరామేణ పరా సంజాయతే దశా ॥ ౧౧౧ ॥

ఆధారేష్వథవాఽశక్త్యాఽజ్ఞానాచ్చిత్తలయేన వా ।
జాతశక్తిసమావేశక్షోభాన్తే భైరవం వపుః ॥ ౧౧౨ ॥

సమ్ప్రదాయమిమం దేవి శృణు సమ్యగ్వదామ్యహమ్ ।
కైవల్యం జాయతే సద్యో నేత్రయోః స్తబ్ధమాత్రయోః ॥ ౧౧౩ ॥

సంకోచం కర్ణయోః కృత్వా హ్యధోద్వారే తథైవ చ ।
అనచ్కమహలం ధ్యాయన్ విశేద్బ్రహ్మ సనాతనమ్ ॥ ౧౧౪ ॥

కూపాదికే మహాగర్తే స్థిత్వోపరి నిరీక్షణాత్ ।
అవికల్పమతేః సమ్యక్సద్యస్చిత్తలయః స్ఫుటమ్ ॥ ౧౧౫ ॥

యత్ర యత్ర మనో యాతి బాహ్యే వాభ్యన్తరేఽపి వా ।
తత్ర తత్ర శివావాస్థా వ్యాపకత్వాత్క్వ యాస్యతి ॥ ౧౧౬ ॥

యత్ర యత్రాక్షమార్గేణ చైతన్యం వ్యజ్యతే విభోః ।
తస్య తన్మాత్రధర్మిత్వాచ్చిల్లయాద్భరితాత్మతా ॥ ౧౧౭ ॥

క్షుతాద్యన్తే భయే శోకే గహ్వరే వా రణాద్ద్రుతే ।
కుతూహలేక్షుధాద్యన్తే బ్రహ్మసత్తామయీ దశా ॥ ౧౧౮ ॥

వస్తుషు స్మర్యమాణేషు దృష్టే దేశే మనస్త్యజేత్ ।

స్వశరీరం నిరాధారం కృత్వా ప్రసరతి ప్రభుః ॥ ౧౧౯ ॥

క్వచిద్వస్తుని విన్యస్య శనైర్దృష్టిం నివర్తయేత్ ।
తజ్జ్ఞానం చిత్తసహితం దేవి శూన్యాలాయో భవేత్ ॥౧౨౦ ॥

భక్త్యుద్రేకాద్విరక్తస్య యాదృశీ జాయతే మతిః ।
సా శక్తిః శాఙ్కరీ నిత్యం భవయేత్తాం తతః శివః ॥ ౧౨౧ ॥

వస్త్వన్తరే వేద్యమానే సర్వవస్తుషు శూన్యతా ।
తామేవ మనసా ధ్యాత్వా విదితోఽపి ప్రశామ్యతి ॥ ౧౨౨ ॥

కించిజ్జ్ఞైర్యా స్మృతా శుద్ధిః సా శుద్ధిః శమ్భుదర్శనే ।
న శుచిర్హ్యశుచిస్తస్మాన్నిర్వికల్పః సుఖీ భవేత్ ॥ ౧౨౩ ॥

సర్వత్ర భైరవో భావః సామాన్యేష్వపి గోచరః ।
న చ తద్వ్యతిరేక్తేణ పరోఽస్తీత్యద్వయా గతిః ॥ ౧౨౪ ॥

సమః శత్రౌ చ మిత్రే చ సమో మానావమానయోః ॥
బ్రహ్మణః పరిపూర్ణత్వాతితి జ్ఞాత్వా సుఖీ భవేత్ ॥ ౧౨౫ ॥

న ద్వేషం భావయేత్క్వాపి న రాగం భావయేత్క్వచిత్ ।
రాగద్వేషవినిర్ముక్తౌ మధ్యే బ్రహ్మ ప్రసర్పతి ॥ ౧౨౬ ॥

యదవేద్యం యదగ్రాహ్యం యచ్ఛూన్యం యదభావగమ్ ।
తత్సర్వం భైరవం భావ్యం తదన్తే బోధసమ్భవః ॥ ౧౨౭ ॥

నిత్యే నిరాశ్రయే శూన్యే వ్యాపకే కలనోజ్ఝితే ।
బాహ్యాకాశే మనః కృత్వా నిరాకాశం సమావిశేత్ ॥ ౧౨౮ ॥

యత్ర యత్ర మనో యాతి తత్తత్తేనైవ తత్క్షణమ్ ।
పరిత్యజ్యానవస్థిత్యా నిస్తరఙ్గస్తతో భవేత్ ॥ ౧౨౯ ॥

భయా సర్వం రవయతి సర్వదో వ్యాపకోఽఖిలే ।
ఇతి భైరవశబ్దస్య సన్తతోచ్చారణాచ్ఛివః ॥ ౧౩౦ ॥

అహం మమేదమిత్యాది ప్రతిపత్తిప్రసఙ్గతః ।
నిరాధారే మనో యాతి తద్ధ్యానప్రేరణాచ్ఛమీ ॥ ౧౩౧ ॥

నిత్యో విభుర్నిరాధారో వ్యాపకశ్చాఖిలాధిపః ।
శబ్దాన్ ప్రతిక్షణం ధ్యాయన్ కృతార్థోఽర్థానురూపతః ॥ ౧౩౨ ॥

అతత్త్వమిన్ద్రజాలాభమిదం సర్వమవస్థితమ్ ।
కిం తత్త్వమిన్ద్రజాలస్య ఇతి దార్ఢ్యాచ్ఛమం వ్రజేత్ ॥ ౧౩౩ ॥

ఆత్మనో నిర్వికారస్య క్వ జ్ఞానం క్వ చ వా క్రియా ।
జ్ఞానాయత్తా బహిర్భావా అతః శూన్యమిదం జగత్ ॥ ౧౩౪ ॥

న మే బన్ధో న మోక్షో మే భీతస్యైతా విభీషికాః ।
ప్రతిబిమ్బమిదం బుద్ధేర్జలేష్వివ వివస్వతః ॥ ౧౩౫ ॥

ఇన్ద్రియద్వారకం సర్వం సుఖదుఃఖాదిసంగమమ్ ।
ఇతీన్ద్రియాణి సంత్యజ్య స్వస్థః స్వాత్మని వర్తతే ॥ ౧౩౬ ॥

జ్ఞానప్రకాశకం సర్వం సర్వేణాత్మా ప్రకాశకః ।
ఏకమేకస్వభావత్వాత్జ్ఞానం జ్ఞేయం విభావ్యతే ॥ ౧౩౭ ॥

మానసం చేతనా శక్తిరాత్మా చేతి చతుష్టయమ్ ।
యదా ప్రియే పరిక్షీణం తదా తద్భైరవం వపుః ॥ ౧౩౮ ॥

నిస్తరఙ్గోపదేశానాం శతముక్తం సమాసతః ।
ద్వాదశాభ్యధికం దేవి యజ్జ్ఞాత్వా జ్ఞానవిజ్జనః ॥ ౧౩౯ ॥

అత్ర చైకతమే యుక్తో జాయతే భైరవః స్వయమ్ ।
వాచా కరోతి కర్మాణి శాపానుగ్రహకారకః ॥ ౧౪౦ ॥

అజరామరతామేతి సోఽణిమాదిగుణాన్వితః ।
యోగినీనాం ప్రియో దేవి సర్వమేలాపకాధిపః ॥ ౧౪౧ ॥

జీవన్నపి విముక్తోఽసౌ కుర్వన్నపి న లిప్యతే ।

శ్రీ దేవీ ఉవాచ ।

ఇదం యది వపుర్దేవ పరాయాశ్చ మహేశ్వర ॥ ౧౪౨ ॥

ఏవముక్తవ్యవస్థాయాం జప్యతే కో జపశ్చ కః ।

ధ్యాయతే కో మహానాథ పూజ్యతే కశ్చ తృప్యతి ॥ ౧౪౩ ॥

హూయతే కస్య వా హోమో యాగః కస్య చ కిం కథమ్ ।

శ్రీ భైరవ ఉవాచ ।

ఏషాత్ర ప్రక్రియా బాహ్యా స్థూలేష్వేవ మృగేక్షణే ॥ ౧౪౪ ॥

భూయో భూయః పరే భావే భావనా భావ్యతే హి యా ।
జపః సోఽత్ర స్వయం నాదో మన్త్రాత్మా జప్య ఈదృశః ॥ ౧౪౫ ॥

ధ్యానం హి నిశ్చలా బుద్ధిర్నిరాకారా నిరాశ్రయా ।
న తు ధ్యానం శరీరాక్షిముఖహస్తాదికల్పనా ॥ ౧౪౬ ॥

పూజా నామ న పుష్పాద్యైర్యా మతిః క్రియతే దృఢా ।
నిర్వికల్పే మహావ్యోమ్ని సా పూజా హ్యాదరాల్లయః ॥ ౧౪౭ ॥

అత్రైకతమయుక్తిస్థే యోత్పద్యేత దినాద్దినమ్ ।
భరితాకారతా సాత్ర తృప్తిరత్యన్తపూర్ణతా ॥ ౧౪౮ ॥

మహాశూన్యాలయే వహ్నౌ భూతాక్షవిషయాదికమ్ ।
హూయతే మనసా సార్ధం స హోమశ్చేతనాస్రుచా ॥ ౧౪౯ ॥

యాగోఽత్ర పరమేశాని తుష్టిరానన్దలక్షణా ।
క్షపణాత్సర్వపాపానాం త్రాణాత్సర్వస్య పార్వతి ॥ ౧౫౦ ॥

రుద్రశక్తిసమావేశస్తత్క్షేత్రం భావనా పరా ।
అన్యథా తస్య తత్త్వస్య కా పూజా కాశ్చ తృప్యతి ॥ ౧౫౧ ॥

స్వతన్త్రానన్దచిన్మాత్రసారః స్వాత్మా హి సర్వతః ।
ఆవేశనం తత్స్వరూపే స్వాత్మనః స్నానమీరితమ్ ॥ ౧౫౨ ॥

యైరేవ పూజ్యతే ద్రవ్యైస్తర్ప్యతే వా పరాపరః ।
యశ్చైవ పూజకః సర్వః స ఏవైకః క్వ పూజనమ్ ॥ ౧౫౩ ॥

వ్రజేత్ప్రాణో విశేజ్జీవ ఇచ్ఛయా కుటిలాకృతిః ।
దీర్ఘాత్మా సా మహాదేవీ పరక్షేత్రం పరాపరా ॥ ౧౫౪ ॥

అస్యామనుచరన్ తిష్ఠన్మహానన్దమయేఽధ్వరే ।
తయా దేవ్యా సమావిష్టః పరం భైరవమాప్నుయాత్ ॥ ౧౫౫ ॥

షట్శతాని దివా రాత్రౌ సహస్రాణ్యేకవింశతిః ।
జపో దేవ్యాః సముద్దిష్టః సులభో దుర్లభో జడైః ॥ ౧౫౬ ॥

ఇత్యేతత్కథితం దేవి పరమామృతముత్తమమ్ ।
ఏతచ్చ నైవ కస్యాపి ప్రకాశ్యం తు కదాచన ॥ ౧౫౭ ॥

పరశిష్యే ఖలే క్రూరే అభక్తే గురుపాదయోః ।
నిర్వికల్పమతీనాం తు వీరాణామున్నతాత్మనామ్ ॥ ౧౫౮ ॥

భక్తానాం గురువర్గస్య దాతవ్యం నిర్విశఙ్కయా ।
గ్రామో రాజ్యం పురం దేశః పుత్రదారకుటుమ్బకమ్ ॥ ౧౫౯ ॥

సర్వమేతత్పరిత్యజ్య గ్రాహ్యమేతన్మృగేక్షణే ।
కిమేభిరస్థిరైర్దేవి స్థిరం పరమిదం ధనమ్ ।
ప్రాణా అపి ప్రదాతవ్యా న దేయం పరమామృతమ్ ॥ ౧౬౦ ॥

శ్రీదేవీ ఉవాచ ।

దేవదేవ మాహదేవ పరితృప్తాస్మి శఙ్కర ।
రుద్రయామలతన్త్రస్య సారమద్యావధారితమ్ ॥ ౧౬౧ ॥

సర్వశక్తిప్రభేదానాం హృదయం జ్ఞాతమద్య చ ।
ఇత్యుక్త్వానన్దితా దేవి క.ణ్ఠే లగ్నా శివస్య తు ॥ ౧౬౨ ॥
